

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
ORGAAN VOOR DE MEDEDEELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

18^E JAARGANG

WOENSDAG 19 JULI 1933

No. 916

NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT.

Curatoren: Mr. G. Vissering, Voorzitter; Ir. A. Plate, Onder-Voorzitter; C. H. van der Lecuw, Penningmeester; Mr. W. M. van Lanschot; Mr. L. J. A. Trip; E. D. van Walrec. Directeuren: Prof. Mr. F. de Vries; Prof. Dr. N. J. Polak; Prof. Mr. Dr. G. M. Verrijn Stuart, Directeur-Secretaris.

ECONOMISCH-STATISTISCHE BERICHTEN.

COMMISSIE VAN ADVIES:

Prof. Mr. D. van Blom; J. van Nasselt; Jhr. Mr. L. H. van Lennep; Mr. K. P. van der Mandele; Prof. Dr. N. J. Polak; Mr. Dr. L. F. H. Regout; Dr. E. van Wolderen Baron Rengers; Prof. Mr. H. R. Ribbius; Jan Schilthuis; Mr. Q. J. Terpstra; Prof. Mr. F. de Vries.
Gedelegeerd lid: Prof. Mr. Dr. G. M. Verrijn Stuart.
Redacteur-Secretaris: Dr. H. M. H. A. van der Valk.
Secretariaat: Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam.
Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Advertenties f 0,50 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: Nijgh & van Ditmar N.V., Uitgevers, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en giro-rekening No. 145192.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 20,—. Buitenland en Koloniën f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cents. Economisch-Statistisch Kwartaalbericht f 1.—. Leden en donateurs ontvangen het weekblad en het Kwartaalbericht gratis en een reductie op de verdere publicaties.

Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatweg.

19 JULI 1933.

In den toestand van de geldmarkt kwam nog geen groote verandering; het aanbod van geld werd wel grooter, maar de terugvloeiing van het onttrokken geld ging nog zeer langzaam. Voor de groote bedragen, die op de wisseltermijnmarkt zijn uitgezet, moet men wachten tot de termijnen van één resp. drie maanden zijn afgelopen en ook voor de in den goederhandel gebruikte gelden moet men op de afwikkeling van de transacties wachten.

Ook maakte de aankondiging van de inschrijving op schatkistpapier tot een bedrag van f 100 miljoen geldgevers zeer terughoudend. Dat er dan ook een, zij het geringe, ontspanning intrad op de discontomarkt, valt alleen toe te schrijven aan het buitengewoon kleine aanbod van wissels.

In de eerste helft der week werd er niet onder 3% à 3⁷/₈ pCt. afgedaan en eerst Donderdag en Vrijdag werd er tot iets lagere prijzen afgedaan. De verlaging van alle tarieven van De Nederlandsche Bank op Vrijdagavond kwam dan ook geheel onverwacht en bracht aanvankelijk geen verdere verlaging van het particulier disconto. Een speciale vraag naar wissels kon gisteren een meer belangrijke daling teveeg brengen, zoodat voor 3% à 3⁹/₁₆ pCt. werd afgedaan.

Ook de callrente liep slechts langzaam terug. Aanvankelijk was er onder 4 pCt. geen geld aangeboden; later kromp het aanbod zelfs weer in en werd weder 4% gevraagd. De daling van de rente van De Nederlandsche Bank had ook hier eenigen invloed, zoodat gisteren voor 3½ pCt. werd afgedaan. De prolongatierente werd beïnvloed door de mindere levendigheid op de effectenmarkt, zoodat de notering van 3½ pCt. tot 2½ pCt. op gisteren kon teruggebracht worden.

Op den weekstaat van De Nederlandsche Bank blijkt de goudvoorraad met f 4 miljoen te zijn gestegen; de zilvervoorraad nam met f 428.000 toe, zoodat de vermeerdering van den post munt en muntmateriaal in totaal f 4½ miljoen bedraagt.

De post binnenlandsche wissels daalde met f 1,8 miljoen, terwijl de beleeningen met f 11,7 miljoen zijn afgenomen. In het bezit aan papier op het buitenland kwam geen wijziging; de diverse rekeningen onder de activa der Bank verminderden met f 566.000. Het voorschot aan 's Rijks kas, dat de vorige week nog f 76.000 bedroeg, heeft plaats gemaakt voor een tegoed van f 9 miljoen.

Onder de passiva der Bank blijkt de biljettencirculatie met f 14,8 miljoen te zijn ingekrompen. De saldi in rekening-courant van anderen namen daarentegen met f 4,1 miljoen toe en bedragen thans f 57,3 miljoen. Het beschikbaar metaalsaldo is f 8,4 miljoen grooter dan de vorige week; het dekkingspercentage is met 1 percent toegenomen tot nagevoeg 77.

* *

De Minister van Financiën heeft een inschrijving opengesteld op schatkistpapier op Donderdag 20 Juli a.s. tot een totaal bedrag van f 100 miljoen. Aangeboden worden weder drie- en zes-maands promessen en jaarbiljetten. De rente voor de jaarbiljetten is ditmaal 4½ pCt.

* *

Groote fluctuaties hebben gedurende de afgelopen week niet in de wisselkoersen plaatsgevonden. Hoewel men in het geheel nog niet gerust is op wat er nog op de wisselmarkt te gebeuren staat, ziet het er op-het oogeblik naar uit, of de koersen tijdelijk een rustpunt gevonden hebben. De laatste dagen was het beduidend stiller op de markt; gisteren brachten alleen de realisaties van de Pondenlossingen, voor zoover die nog niet waren geschied, wat leven in de markt. Niettegenstaande het aanbod hebben de Ponden zich langzaam aan kunnen verbeteren; geopend op 8.20, kwam de koers op 8.27, slot 8.26. Dollars begonnen de week op 1.71, trokken wat aan om Woensdag op 1.77 te belanden; daarna zijn ze op 1.72 à 1.73 teruggelopen, op welk punt zij gebleven zijn. De Dollarnoteering tegen Ponden verbeterde eerst van 4.80 tot 4.65 om tenslotte rond de 4.78½ gehandhaafd te blijven. Marken schommelden de geheele week tusschen de 59.10 en 59.20 om op 59.05 te sluiten. De Fransche Franc bleef constant een fractie onder de 9.70. In de eerste dagen waren Fransche Francs vooral gezocht tegen Ponden. Door de controleerende banken in Londen werd aan de vraag voldaan; desondanks steeg de koers tot 84.50. Toen de vraag ophield, bleef men afgeven, waardoor de koers weder op 85% terugliep. De Belga's schommelden tusschen de 34.55 en 34.60. Zwitsersche Francs deden 48.——48.07½—47.90. Lires liepen van 13.15 op 13.05 terug. Peseta's onveranderd, ca. 20.70. Het Noorden zonder veel verandering: Kopenhagen 36.90, Oslo 41.50 en Stockholm 42.60. Canadeesche Dollars lager 1.64.

Ponden op één- en drie-maanden veranderden weinig; slot 4½ en 10½ c. agio. Termijndollars waren eerder iets vaster 5% en 1½ p. opgeld.

In goud ging weinig om; gouden baren waren aangeboden op f 1649. Eagles doen ca. 2.52, Sovereigns 12.35. Marken bankpapier lager 58.50.

MEDEDELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART.

VERSLAG VAN DE JULI-ZITTING 1933 DER CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART.

De Centrale Commissie voor de Rijnvaart is te Straatsburg in een buitengewone zitting bijeengekomen van 5 tot 8 Juli 1933 onder voorzitterschap van den heer Jean Gout, buitengewoon gezant.

De Commissie heeft beraadslaagd over de maatregelen, welke genomen zouden kunnen worden ter bestrijding van de crisis in de Rijnvaart. Bij de Commissie is op 21 Juni een voorstel ingediend door de Duitse delegatie, welke, onder den invloed van de plannen van een groot aantal reederijen en particuliere schippers, een verzachting van de crisis zoekt in een algemeene vermindering der vervoercapaciteit der Rijnschepen; in den loop der zitting heeft de Nederlandsche delegatie amendementen ingediend van dezelfde strekking en uitgaande van dezelfde gedachten.

De Commissie heeft die teksten uitvoerig bestudeerd en heeft tenslotte een ontwerp-conventie opgesteld, die onverwijld zal worden voorgelegd aan de Regeeringen van de Staten, die in de Commissie zijn vertegenwoordigd.

Tijdens haar bestudeering is de Commissie ertoe overgegaan het volgende besluit te nemen:

De Commissie

overwegende, dat iedere poging om de crisis in de Rijnvaart te verzachten tevergeefs zou zijn als de spoorwegen de tarieven, die het verkeer van den waterweg afleiden, handhaven,

besluit de meest ernstige aandacht van de Regeeringen te vragen voor dit feit, van oordeel zijnde, dat de voorgenomen maatregelen (afijkig) een verscherping der crisis tengevolge zouden hebben als de noodzakelijke hervormingen op het gebied van spoorwegtarieven niet ter juister tijd genomen worden.

HET SYSTEEM DER JONGSTE ENGELSCH- HANDELSVERDRAGEN.

Nu de inhoud van de verdragen, die Engeland in de laatste maanden met Denemarken, Noorwegen, Zweden, IJsland en Argentinië gesloten heeft, bekend is, komt het van belang voor, eens na te gaan, welke leidende beginselen daarbij blijkbaar een rol gespeeld hebben. Eenige dezer opmerkingen zijn ontleend aan buitenlandsche bronnen; zij zijn echter van voldoende betekenis om er ook hier aandacht aan te besteden.

Bij de beraadslagingen over het nieuwe Engelsche douanetarief in het Lagerhuis had de Engelsche regeering in Februari 1932 verklaard, dat zij hare handelspolitieke betrekkingen met het buitenland in de volgende volgorde wilde regelen: eerst met de deelen van het Britsche Rijk, vervolgens met de bevriende agrarische landen, die de Engelsche huishouding verzorgen en tenslotte met de industrielanden. Aan dit program heeft zij zich tot dusverre gehouden.

Het eerste deel werd volbracht, toen op 20 Augustus 1932 te Ottawa zeven verdragen geteekend werden, die de handelsbetrekkingen tusschen Engeland en de zelfstandige deelen van het Britsch Imperium (uitgezonderd Ierland) regelden. Slechts enkele weken later werden de onderhandelingen met de bevriende landbouwstaten begonnen.

Deze tweede phase in de Engelsche handelsverdragpolitiek is thans door de onderteekening der verdragen met Denemarken (24 April 1933), Zweden en Noorwegen (15 Mei 1933), IJsland (19 Mei 1933) en Argentinië (1 Mei 1933) in hoofdzaak eveneens beëindigd. Verdere onderhandelingen met de kleinere landbouwstaten als Finland en de Randstaten zijn weliswaar langs diplomatieken weg voorbereid, doch niet in eigenlijken zin geopend. Hetzelfde kan gezegd worden over de besprekingen met Nederland, die eenigen tijd geleden in Den Haag hebben plaats gevonden.¹⁾

¹⁾ Het op 13 April 1933 gesloten verdrag tot aanvulling van het Duitsch-Engelsche handelsverdrag van 1925 valt niet in de groep der thans gesloten verdragen met de

INHOUD.

Blz.

Mededeelingen van de Centrale Commissie voor de Rijnvaart	574
HET SYSTEEM DER JONGSTE ENGELSCH- HANDELSVERDRAGEN door <i>A. Rom Colthoff</i>	574
Wettelijke regeling der werkloosheidsverzekering	576
Onderzoek naar het kruideniersbedrijf te Utrecht door <i>Dr. R. van Genechten</i>	577
Een plan voor productieve werkverschaffing door <i>H. Buys</i>	578
Omvang van het spoorwegvervoer en bedrijfscoëfficiënten door <i>Ir. H. E. Verschoor</i>	579
AANTEKENINGEN:	
Prijsvraag van de Nederlandsche Vereeniging voor Armenzorg en Weldadigheid	580
ONTVANGEN BOEKEN	580
MAANDCIJFERS:	
Productie der Steenkolen-, Bruinkolen- en Zout- mijnen	580
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	581—584
Geldkoersen. — Wisselkoersen. — Bankstaten. — Goederenhandel.	

De in April en Mei gesloten verdragen zijn in het algemeen — het Argentijnsche is eigenlijk voorloopig nog slechts een verdragsraam — volgens eenzelfde schema opgebouwd. Naast een verdragstekst bevatten zij lijsten met wederzijds verlaagde of geconsolideerde invoerrechten. Aan alle verdragsteksten zijn echter aanvullingsprotocollen toegevoegd, welke inhoud buiten de werking der meestbegunstiging gesloten zal worden.

Daartoe behooren in de eerste plaats de verplichtingen van de Scandinavische landen om een bepaald percentage van hun koleninvoer in Engeland te koopen. Een ander voorbeeld leveren de in het aanvullingsprotocol op het Deensch—Engelsche verdrag voorkomende verplichtingen van Denemarken om uitsluitend Engelsch zout en Engelsche salpeter, Engelsche jute en Engelsch papier te gebruiken voor de bereiding en de verpakking van zijn naar Engeland te exporteerende spek, bacon en boter.

In tegenstelling tot de Ottawa-verdragen, die op de basis van een eenzijdige preferentie met uitsluiting van de meestbegunstigings-aanspraken van niet-Britsche landen werden gesloten, is bij de verdragen met de landbouwstaten het beginsel der *algemeene meestbegunstiging formeel ontzien*. De in de algemeene verdragstekst en in de tarieflijsten neergelegde gunsten vallen dus aan alle meestbegunstigde landen toe. (Tot deze landen behoort ook Nederland, uitgezonderd in Argentinië, waarmee wij nog geenerlei verdrag hebben). Toch beteekenen de verdragen *een nieuwe witholling der algemeene meestbegunstiging*, in zoverre Engeland van zijn tegenpartijen niet alleen concessies in den vorm van verplichte afname van steenkolen, enz. heeft bedongen, doch hun tevens allerlei „moreele verplichtingen” heeft opgelegd, die een preferentie voor Engelsche producten beoogen, doch die in de verdragen slechts zeer algemeen zijn omschreven.

De *looptijd* der verdragen is 3 jaren, waarna zij met zes maanden opzegbaar zijn. Engeland kan echter de verdragen reeds na één jaar ten allen tijde opzeggen — met een opzeggingstermijn van drie maanden — ingeval de verbintenissen inzake afname van Engelsche steenkolen over een zekere periode van 12 maanden niet blijken nagekomen te zijn. Het verdrag met Argentinië kan door Engeland reeds op 1 Augustus 1933 met een maand worden opgezegd, wanneer vóór dien tijd het beoogde aanvullingsverdrag inzake Argentijnsche tariefreducties niet mocht

landbouwstaten. Het heeft slechts ten doel de Duitsch-Engelsche kolenstrijd bij te leggen en eenige Engelsche douane-maatregelen in overeenstemming met het verdrag van '25 te maken.

zijn tot stand gekomen. (Ter vergelijking zij eraan herinnerd, dat de Ottawa-verdragen in het algemeen voor 5 jaren gesloten waren, met een opzeggingstermijn van zes maanden).

De *concessies van Engeland* bij deze verdragen liggen hoofdzakelijk op het gebied van landbouw-, bosbouw- en visscherij-producten, bij welker afzet op de Engelsche markt de andere landen zeer groot belang hebben. Aangezien de meeste der betreffende tarieven reeds bij de Ottawa-verdragen behandeld waren, bleef Engeland niets anders over om aan te bieden dan de destijds tegenover de Dominions vastgelegde minimum-rechten voor niet-Britsche producten te consolideeren.

Zoo werd in Ottawa bijvoorbeeld voor boter, tegenover tariefvrijdom voor de Dominions, een invoerrecht op niet-Britsche boter bepaald van 15 sh. per cwt.; dit recht van 15 sh. is nu door Engeland in de nieuwe verdragen vastgelegd. Volgens hetzelfde beginsel heeft Engeland de in de Ottawa-verdragen met Nieuw-Zeeland en Australië gefixeerde maximumhoeveelheden bevroren en gekoeld vleesch, die uit niet-Britsche landen mogen worden ingevoerd, tegenover Argentinië geconsolideerd. Voorts heeft Engeland zich verplicht den anderen verdragslanden voor de voornaamste agrarische producten (bacon, boter en eieren) en voor visch deels absolute, deels proportionele minimum-contingenten toe te staan, voor het geval deze producten in Engeland gecontingenteerd mochten worden. Van bijzonder belang zijn daarbij de regelingen voor boter en vleesch. Stijgt de Engelsche boter-import boven 8,1 miljoen cwts., dan wordt het meerdere tusschen de Dominions en Denemarken en Zweden verdeeld in evenredigheid van hunne contingenten; moeten met het oog op de prijsstabilisatie op de Engelsche markt de contingenten voor bevroren vleesch verlaagd worden, dan mag het Argentijnsche contingent in verhouding niet sterker verlaagd worden dan dat voor Australië en Nieuw-Zeeland.

Tenslotte heeft Engeland heele reeksen tariefreducties toegestaan; vermeld kunnen worden die voor speciale soorten halffabrikaten van ijzer en staal (verlagingen van 33½ pCt. op 25, resp. 20 pCt.) voor telegraafpalen (van 10 pCt. gebracht op vrij), voor pakpapier, carton en schrijfpapier (van 25 pCt. op 16½ pCt.) en voorts de consolidatie van de vrijdommen voor courantenpapier, mijnhout en houtpulp. Tenslotte zijn nog bepalingen getroffen over de tarieven op steenen, ertsen, metalen en legeringen, chemicaliën en eenige speciale producten der machine-industrie.

Van de *tegenprestaties der Scandinavische landen* vormen de hoofdschotel de preferenties voor Engelsche steenkolen. Denemarken verplicht zich 80 pCt., Noorwegen 70 pCt., Zweden 47 pCt. en IJsland 77 pCt. van zijn kolenvoer uit Engeland te betrekken. Voorts verleenen deze landen reeksen van douaneconcessies op industrie-producten. Zoo zijn van de 22 posten in de Deensche lijst 20 verlagingen en van de 58 posten in de lijst der Noorsche tarieflijst 24 verlagingen, de rest consolidaties of vrijstellingen; Zweden zal de rechten bij 32 posten verlagen en 74 rechten op hun tegenwoordige hoogte fixeeren en vrijstellingen handhaven.¹⁾

De Argentijnsche tariefconcessies zijn nog niet in details vastgesteld, daartoe zal zich nog een Engelsche onderhandelingscommissie naar Argentinië be-

¹⁾ Duidelijk blijkt hoe Engeland bij deze verdragen de belangen van zijn export-industrieën heeft trachten te behartigen. Op de Deensche tarieflijst komen o.a. voor: marmelade, mixed pickles, automobielen en onderdeelen, tennisballen, photo-glasplaten, vilthoeden en vloerbedekking. Op de Zweedsche lijst: gummi rijwielonderdeelen, schoenen, asbestartikelen en gramophoons. Op de Noorsche lijst: naaimachines, stalen meubelen en vuurwapenen. Tenslotte hebben alle drie landen voor talrijke textielsoorten concessies gedaan.

geven. Wel heeft Argentinië zich verplicht, de sedert 1930 geheven toeslag van 10 pCt. op de tarieven tot 1 Augustus a.s. niet te heffen, zoover fiscale en economische verhoudingen dat gedoogen. Naar verluidt zou deze toeslag bij circa 280 posten voor Engeland komen te vervallen. Voorts bestaat de Argentijnsche tegemoetkoming in het vlottend maken van geblokkeerde Engelsche saldi. Deze vorderingen, in totaal geschat op £ 10 miljoen, zullen onmiddellijk voor een deel, namelijk £ 600.000, in Engelsche valuta worden vrijgegeven. Voor de overige £ 9,4 miljoen zullen de Engelsche houders 4 pCt. Sterling-obligaties ontvangen, met een looptijd van 20 jaren en na 1938 aflosbaar. Deze geheele regeling beteekent een preferentiële behandeling van Engelsche crediteuren bij de verdeling der in Argentinië beschikbaar gestelde deviezen.

Welke beteekenis de besproken verdragen voor de ontwikkeling van den internationalen handel zullen hebben kan nog niet worden vastgesteld. Eenerzijds kan Nederland er slechts baat bij ondervinden als er eens hier en daar wat van de invoerrechten afgaat, doch uit de gegeven opsomming der artikelen, waarover het hier gaat, blijkt wel, dat het op industrieel gebied meest specialiteiten betreft, waar Nederland slechts matig belang bij heeft. Bovendien brengen de lage koersstand der valuta's in de betrokken landen, en de reeds bestaande en bij deze verdragen nog uitgebreide preferenties voor Engelsche producten, Nederland toch reeds in een zóó ongunstige positie, dat tariefsverlagingen maar nauwelijks in staat zullen zijn onze producten daar beter verkoopbaar te maken.

Wat de onderlinge handel der verdragsluitende landen betreft, kan erop worden gewezen, dat de Scandinavische landen en Argentinië in zeker opzicht een verdedigende positie innamen, in zoover zij getracht hebben hun afzetgebied op de Engelsche markt zooveel mogelijk te behouden. Daarentegen valt aan Engelsche zijde den inzet van een export-offensief te constateeren, dat wij in de komende jaren ongetwijfeld nog meermalen zullen tegenkomen. Men denke echter niet, dat de Engelsche export-industrie met de bereikte resultaten tevreden is.

In tegenstelling met de Scandinavische en Argentijnsche pers, die vrij algemeen de gesloten verdragen toejuicht, verwijten de Engelsche industriele organisaties hun Regeering, dat zij de passiviteit der Engelsche handelsbalans tegenover de betreffende landen lang niet genoeg heeft uitgebuit. Ook is men in Engeland van meening, dat het Engelsche tarief nog niet genoeg was uitgebouwd om als onderhandelingsobject gebruikt te worden; de landbouw ziet zich de kans op verdergaande bescherming ontnomen.

* * *

Concludeerende mogen wij dus vaststellen: dat de in deze verdragen voorkomende tariefreducties en -consolidaties een zekere tempering der protectionistische stroomingen in de betrokken landen beteekenen. Anderzijds mag niet worden vergeten dat, hoewel de algemeene meestbegünstiging ontzien wordt, toch in feite een uitholling van dit beginsel ontstaan is door de opgelegde verplichtingen inzake voorkeur voor Engelsche producten.

Tenslotte moet worden bedacht, dat de bepalingen over contingentteering wel het behoud van een bestaand handelsvolume mogelijk maken, doch dat zij iedere uitbreiding daarvan practisch uitsluiten.

A. ROM COLTHOFF.

WETTELIJKE REGELING DER WERKLOOSHEIDS- VERZEKERING.

Men schrijft ons:

De werkloosheidsverzekering is in ons land vastgelegd in het Werkloosheidsbesluit 1917.

Reeds jarenlang wordt de wenschelijkheid, dat deze materie bij de wet zal worden geregeld, erkend. Concrete wetsvoorstellen werden evenwel niet gepubliceerd.

Thans is hierin verandering gekomen, doordat de directeur van den Rijksdienst der Werkloosheidsverzekering en Arbeidsbemiddeling een voorontwerp van wet, houdende wettelijke regelen inzake het erkennen en subsidieeren van vereenigingen met werklozenkas en de instelling van een Crisiswerkloosheidsfonds, aan den Hoogen Raad van Arbeid heeft toegezonden.

Dit voorontwerp heeft op menig punt ten doel de krachten het Werkloosheidsbesluit 1917 bestaande regeling door een wet te consolideeren. Intusschen is op een zeer belangrijk punt een meer verstrekkende beslissing genomen. Het betreft de vraag, in hoeverre het gewenscht is, dat de werkgevers aan de kosten der werkloosheidsverzekering medebetelen.

Het oogenblik om daarvoor te spreken schijnt niet gelukkig gekozen. De toestand van het bedrijfsleven is immers door de crisis zóó precair, dat aan eenige vermeerdering van financiële lasten bezwaarlijk kan worden gedacht. Bij een bespreking van het voorontwerp zal men o.i. dan ook moeten uitgaan van de gedachte, dat het zijn nut heeft thans te overwegen, hoe een wettelijke regeling er voor meer normale tijden zal moeten uitzien.

Alsdan zijn zeker meerdere argumenten aan te voeren voor het standpunt, dat, naast de arbeiders en de Overheid, ook de werkgevers aan de onkosten der werkloosheidsverzekering medebetelen.

Er kan vooreerst op worden gewezen, dat de werkloosheid mede wordt veroorzaakt, doordat het productieproces onregelmatig verloopt. Dit gebrek aan regelmaat kan zich in verschillende vormen openbaren. Wanneer een werkgever sterk mechaniseert, verdringen de machines een aantal arbeiders, die dikwijls, althans voorloopig, tevergeefs naar werk zoeken. Het is in de eerste plaats de daad van den werkgever, die dit gevolg teweegbrengt. Het schijnt dus niet onbillijk ook de werkgevers te laten bijdragen in de onkosten, die in den vorm eener verzekering ter voorziening in het onderhoud van deze werklozen moeten worden gemaakt. Een andere onregelmatigheid vertoont het productieproces door, wat Schumpeter heeft genoemd, het „scharnweise Auftreten“ der ondernemers¹⁾. Hij bedoelt daarmee te wijzen op het verschijnsel, dat vele ondernemers het voorbeeld van den genialen ondernemer, die zijn kans tracht te grijpen, zonder voldoende oordeel des onderscheids, plegen te volgen, waardoor de winstmogelijkheden, die er zijn, worden overschat en in het betreffende bedrijf een storing intreedt. De werkloosheid, die daarmee ontstaat, is ook hier in de eerste plaats een gevolg van een daad van den werkgever. Ook hier schijnt het daarom niet onbillijk de werkgevers in de kosten der werklozenverzekering te betrekken.

Daarvoor pleit ook nog een tweede, geheel ander, argument. Voor den werkgever is het van veel betekenis, dat in het bedrijf een zekere reserve aan arbeiders aanwezig is. Het vergemakkelijkt den goeden gang van zaken in zijn onderneming, wanneer hij bij een stijging van de vraag, die een uitbreiding van zijn productie noodig maakt, onmiddellijk over de daarvoor noodige vakbekwame arbeiders kan beschikken. Daardoor wordt bij een noodzakelijke uitbreiding van het personeel niet alleen stagnatie vermeden, maar bovendien voorkomen, dat de werkgever door het betalen van buitensporig hoge loonen elders

arbeiders moet gaan weglukken. Men kan op dezen factor te eenzijdig den nadruk leggen, zooals de Duitse econoom J. Conrad heeft gedaan.⁴⁾ Deze meent, dat het feit, dat de aanwezigheid van een zekere reserve aan arbeidskrachten voor den werkgever van zooveel betekenis is, een grond schept om alle onkosten der werkloosheidsverzekering ten laste van den werkgever te brengen. Ook wie deze stelling onjuist acht, kan toch het element van billijkheid, dat er in schuilt, dat de werkgever medebetaalt aan de kosten eener reserve voor zijn bedrijf, volledig erkennen.

Er kan nog een derde argument worden aangevoerd om de werkgevers in de uitvoering der werkloosheidsverzekering te betrekken. Men verhoogt daarmee de belangstelling der werkgevers voor alles, wat met de werkloosheidsverzekering samenhangt. Wanneer de werkgevers in de onkosten bijdragen, dan krijgen zij er belang bij om de werkloosheid te voorkomen of te beperken. Ook mag worden verwacht, dat zij meer dan thans zullen helpen de werkloosheid tegen te gaan. Bij het uitoefenen van controle op de werklozen kan meer op de medewerking der werkgevers worden gerekend.

Waar meerdere argumenten voor het medebetelen der werkgevers in de kosten der werkloosheidsverzekering zijn aan te voeren, is het wel begrijpelijk, dat deze regeling in tal van landen is aanvaard. Een opsomming van deze landen geeft het overzicht van het Bureau International du Travail, Assurance-Chômage et diverses Formes d'assistance aux chômeurs, in 1933 verschenen. Daaruit blijkt, dat de werkgevers o.a. in Duitschland, Oostenrijk, Bulgarije, Engeland, Italië, Luxemburg en Polen aan de verzekering bijdragen. In de meeste van deze landen is een systeem van verplichte verzekering ingevoerd. Maar naar onze meening is zulks voor het bijdragen der werkgevers niet noodzakelijk. Men kan zich zeer goed indenken, dat de gezamenlijke werkgevers uit een bedrijf evenveel premie betalen als de gezamenlijke arbeiders, welke vrijwillig bij de verzekering zijn aangesloten. De bijdrage van iederen werkgever afzonderlijk zal dan moeten worden berekend naar het totaal aantal arbeiders, dat hij in zijn dienst heeft, onverschillig of zij al dan niet zijn verzekerd. Betalen de werkgevers op deze wijze mede, dan zal aan hen, evenals aan de Overheid en de arbeiders, zeggenschap in de uitvoering der verzekering moeten worden toegekend.

Het komt ons voor, dat uit het bovenstaande blijkt, dat de vraag of de werkgevers in de kosten der werkloosheidsverzekering moeten medebetelen een zeer belangrijke is. Daarom is het wel jammer, dat de toelichting bij het voorontwerp hierop zoo weinig diep ingaat.

Het voorontwerp staat op het standpunt, dat de werkgevers niet tot het bijdragen aan de werklozenkassen moeten worden verplicht. Daarentegen wordt van hen wel een bijdrage verlangd voor het Crisiswerkloosheidsfonds. Deze bijdrage zal op een bepaald percentage van het loon worden gefixeerd en tegelijk met de premie voor de ongevallenverzekering worden geïnd. De inkomsten van het fonds worden voorts geleverd door Rijk en Gemeente. Het beheer van het fonds berust bij den Minister. Uit het fonds wordt aan werklozenkassen, die, als gevolg van door de crisis veroorzaakte abnormale werkloosheid, niet met de gewone middelen aan haar reglementaire verplichtingen kunnen voldoen, een hogere subsidie dan de Overheid normaal geeft, toegekend.

Hoe wordt de bijdrage der werkgevers in dit plan nu verdedigd? Wij lezen daaromtrent in de toelichting het volgende:

„Van hoe groot belang een goed werkende werkloosheidsverzekering ook voor het bedrijfsleven is, heeft de heerschende crisis zoo overtuigend bevestigd, dat een motivering van een verplichting om zich van de zijde van de

¹⁾ Theorie der wirtschaftlichen Entwicklung, 1926, pag. 334.

⁴⁾ Politische Oekonomie II. Volkswirtschaftspolitik, 1919, pag. 378.

bedrijven eenige financiële offers te getroosten, overbodig mag worden geacht. Om deze offers niet te groot te doen zijn, is er reden ook het Rijk en de gemeenten naast de werkgevers aan de reservevorming voor crisistijden te doen medewerken. Hun belang is trouwens bij een goede voorziening in niet mindere mate betrokken dan dat van de werkgevers."

Het aangeven van een rechtsgrond voor het medebetaling der werkgevers wordt hier min of meer overbodig geacht. Wij gelooven, dat de toelichting daarmee wat te gemakkelijk dit moeilijke vraagstuk voorbijgaat. Vooral ook, omdat de Minister het fonds beheert en de werkgevers, die mede aan het fonds bijdragen, geen enkelen invloed uitoefenen op de wijze, waarop aan de werklozenkassen een subsidie wordt toegekend.

Bovendien is het ingenomen standpunt weinig duidelijk. Er wordt ter motiveering van de bijdragen der werkgevers aan het crisisfonds opgemerkt, dat een goed werkende werkloosheidsverzekering van zooveel belang is voor het bedrijfsleven. Volkomen terecht. Maar dit argument geldt toch niet alleen in een crisis. Men mag aannemen, dat een goed werkende werkloosheidsverzekering ook in normale tijden voor het bedrijfsleven van veel beteekenis is. En toch vraagt het ontwerp alleen een bijdrage van de werkgevers voor het crisisfonds en niet voor de gewone werklozenkassen. Heel consequent schijnt dit niet.

Tegen de voorgestelde regeling kan nog een ander bezwaar worden aangevoerd. Het is gewenscht, dat de uitvoering der werkloosheidsverzekering bedrijfs-gewijze wordt geregeld. Terecht zegt de toelichting op pag. 3: „de differentiatie in bijdrage- en uitkeeringsbedragen, uitkeeringstermijnen en speciale maatregelen, naar de bedrijfsklassen, waartoe de verzekerden behoorden, welke differentiatie kenmerk is van het Nederlandsche stelsel van vrijwillige verzekering, verhoogt het nuttig effect van het aan de verzekering ten koste gelegde geld." Dit beginsel, dat hier voor de werklozenkassen terecht zoo hoog wordt gesteld, wordt bij het voorgestelde crisisfonds niet gehandhaafd. Want dan worden de bijdragen uit de bedrijven met een beter risico tevens gebruikt voor de bedrijven met een slechter risico. Het crisisfonds is immers één groote pot, waaruit de uitkeeringen worden gedaan. Het beginsel der differentiatie wordt hier losgelaten.

Wij zouden op grond van een en ander meenen, dat de wijze, waarop het voorontwerp de werkgevers in de werkloosheidsverzekering betreft, nog wel nadere overweging behoeft.

ONDERZOEK NAAR HET KRUIDENIERSBEDRIJF TE UTRECHT.

In verband met den toestand van het kruideniersbedrijf in Nederland, die van verschillende zijden belangstelling heeft getrokken, heb ik met 13 juridische studenten te Utrecht een onderzoek ingesteld naar den toestand van het kruideniersbedrijf aldaar. Alhoewel dit onderzoek in de eerste plaats bedoeld was als oefening der studenten, lijkt het mij nuttig enkele der verkregen resultaten ter kennis te brengen van een breedere kring. De aanleiding tot het onderzoek was, wat in het algemeen het probleem van het winkelbedrijf kan worden genoemd, dat er eenerzijds over geklaagd wordt, dat de artikelen in den kleinhandel een groote prijsverhoging ondergaan, terwijl anderzijds de winkeliers klagen, dat hun economische positie slecht is. De vragen, die deze tegenstelling opwerpt zijn vooral: is de concurrentie te groot en daardoor de afzet te klein en de huren te hoog? Stelt het publiek te hooge eischen? Oefenen de zeer kleine winkels een prijsdrukkenden invloed uit? Is het beheer ondoelmatig? enz.

Door de studenten zelf werd, na een uiteenzetting van het probleem en na kennismaking met de bestaande literatuur, het enquêtewerk verricht en de

inlichtingen op telkaarten aangebracht, waarna door elk hunner een deel van het onderzoek werd verricht, terwijl de resultaten in een verslag werden samengevat.

Als kruideniersbedrijf werd beschouwd een winkel, waarin verkocht werd: kaas, zout, rijst en beschuit, maar wanneer een winkel een uitgesproken kruideniersbedrijf karakter had, werd aan dezen eisch niet streng vastgehouden. Geteld werden 394 kruideniersbedrijven. Dit is één kruideniersbedrijf op 400 inwoners.

Volgens het „Onderzoek naar de prijsvorming in het kruideniersbedrijf (I)" door de Sub-commissie uit de Commissie voor de Economische Politiek, ingesteld in 1929, waren er toen voor het geheele gebied van de Kamer van Koophandel te Utrecht 544 kruideniersbedrijven, waarvan 344 ingeschreven in het Handelsregister en 200 niet ingeschreven, terwijl de bevolking van dit gebied bedroeg 274.518. Dit maakt 1 bedrijf op 504 inwoners.

Het gevonden aantal van 1 op 400 is aanzienlijk kleiner dan het, evenwel slechts op een schatting berustende gemiddelde voor het Rijk, waarvoor 1 kruideniersbedrijf voor 260 inwoners wordt aangenomen (Onderzoek I, pag. 200). Het benadert meer het gemiddelde van het onderzoek voor den Haag door berekening verkregen, 1 op 347 en voor Amsterdam 1 op 323 (Onderzoek I, pag. 202). Dit onderzoek komt echter voor Utrecht tot 1 kruideniersbedrijf per 782 inwoners, wat echter op een vergissing moet berusten, daar het ook geheel buiten het algemeen gemiddelde valt. Dat het door ons verkregen gemiddelde voor Utrecht lager is dan voor Amsterdam en den Haag kan zijn oorzaak vinden in de betrekkelijk strenge omschrijving van het begrip kruideniersbedrijf, dat is aanvaard. Het was een algemeene opmerking van de onderzoekers, dat verschillende der genoemde artikelen, maar niet gezamenlijk, door melkverkoopers, broodverkoopers en dergelijke mede werden verkocht.

Van de 394 winkels waren 219 niet ingeschreven en hadden 125 een kapitaal kleiner dan f 10.000. Men kan dus veilig aannemen, dat 87 pCt. der Utrechtsche winkels met een kapitaal van minder dan f 10.000 werken; 83.9 pCt. behooren tot het particuliere winkelbedrijf; 0.9 pCt. tot Coöperaties; 15.2 pCt. tot filialen van grootbedrijven. Gemeten aan den omzet overheerschte bij de niet ingeschreven bedrijven een omzet van f 50—f 200 (Onderzoek I komt tot een gemiddelden weekomzet van deze bedrijven van f 120); van de ingeschreven bedrijven hebben bijna 50 pCt. een weekomzet boven f 300. Neemt men een bruto winstpercentage aan van 18 pCt. van den omzet (dit percentage is overgenomen uit Onderzoek I, pag. 186) en neemt men aan, dat ¼ hiervan nettowinst is, dan geven 39.1 pCt. der bedrijven een inkomen van nauwelijks f 600; 26.7 pCt. van f 600—f 1200 en 34.2 pCt. een inkomen boven f 1200.

Voor wat de verspreiding der bedrijven betreft werd de gemeente zooveel mogelijk ingedeeld in buurten. Wij kregen toen bij een tamelijk grove schatting der oppervlakte een winkeldichtheid:

voor volksbuurten	1 winkel per 2.10 H.A.
kleine burgerbuurten	1 „ „ 1.06 „
ambtenaarswijken	1 „ „ 2.70 „
buurten voor meer gegoeden . 1 „ „	3.30 „

De winkeldichtheid der volksbuurten wordt gedrukt door den Overheidsbouw in de nieuwe volksbuurten.

Opmerkelijk was, dat wanneer men van binnen naar buitengaande de gemeente in 3 kringen onderscheidt, in de binnenste kring (binnenstad) de ingeschreven bedrijven 75 pCt. van het totaal uitmaakten; in de tweede kring 50 pCt. en in de buitenste kring 25 pCt.

Een inzicht in den gemiddelden levensduur van

de Utrechtsche winkels is zonder herhaald onderzoek niet mogelijk. Wel werd een inzicht verkregen in den leeftijd der bestaande winkels. Van de niet ingeschrevenen bestond 29.1 pCt. minder dan 5 jaar en van de wel ingeschrevenen 14.2 pCt. minder dan 5 jaar. Van de niet ingeschrevenen bestond 34.3 pCt. langer dan 20 jaar en van de wel ingeschrevenen 47.7 pCt. langer dan 20 jaar.

Zoekende naar een verband tusschen leeftijd en omzet trof het, dat bij een weekomzet van minder dan *f* 100 het aantal winkels met een leeftijd van meer dan 20 jaar, grooter was dan alle andere categorieën tezamen, bij hogere weekomzetten overheerschen daarentegen de jongere winkels. Er is dus aanleiding om aan te nemen, dat het kleinere oudere bedrijf verdrongen wordt door het jongere grootere bedrijf zonder dat die beweging zich reeds voltrokken heeft.

Bij het onderzoek naar het verband tusschen huur en omzet bleken 2 soorten winkeltypes te praedominieren; het bedrijf met een huur van *f* 300—*f* 600 en een omzet van *f* 50—*f* 200 en het bedrijf met een huur van *f* 600—*f* 900 met een omzet van *f* 100—*f* 300. Met hun beiden vormden zij bijna de helft van het totale aantal winkels, die inlichtingen gaven.

Van de 340 bedrijven, die inlichtingen gaven, oefenden 100 eigenaren een bijbedrijf uit, waarvan 46 een bijbedrijf, dat in het geheel geen verband hield met het houden van den winkel. Hiervan waren 37 bedrijven niet ingeschreven in het Handelsregister, dat is ongeveer 20 pCt. van de niet ingeschrevenen, die inlichtingen gaven.

Een verband werd gezocht tusschen prijzen en omgeving. Door gebrek aan voldoende kwaliteitscontrole moet dit onderzoek voorzichtig beschouwd worden. Eigenaardig was, dat de gemiddelde prijs voor de kleine burgerswijk het hoogst is en het eenige is, dat boven het algemeen gemiddelde ligt, terwijl het gemiddelde voor de volksbuurten het laagst is. In verband gebracht met het hooger gezegde omtrent de winkeldichtheid, die voor de wijken van de kleine burgerij verreweg het grootst is, wijst dit in de richting, dat groote winkeldichtheid niet prijsverlagend, maar prijsverhoogend werkt. Anderzijds schijnt de invloed van de koopkracht der omgeving te blijken uit de lagere prijzen in de volksbuurten.

Een onderzoek naar het verband tusschen prijzen en huur leidde tot geen positief resultaat. Uitgaande van het gemiddeld bruto winstpercentage van 18 pCt. komt men tot de conclusie, dat minstens $\frac{1}{2}$ van de bruto winst aan huur wordt betaald. Dit is, zelfs wanneer men er rekening mede houdt dat de door de winkeliers opgegeven weekomzetten dikwijls aan den lagen kant zullen genomen zijn, een zeer ongunstige verhouding, alleen verklaarbaar door de groote concurrentie. De oorzakelijke opeenvolging: groote winstmarge, groote concurrentie, hooge huren, klein afzetgebied, klein inkomen, dat m.i. het verband is, dat deductief het meest aannemelijk is, wordt door dit inductief onderzoek eveneens aanvaardbaar gemaakt.

Van een prijsdrukkenden invloed der kleine winkels werd niets bemerkt. Integendeel werkten juist de groote filiaalbedrijven prijsdrukkend. Hierover werd trouwens door de winkeliers veel geklaagd.

De medewerkers(ers) waren allen tevreden aan het onderzoek te hebben deelgenomen. Het viel mij op, hoe over de verschillende hypothesen omtrent de bestaande toestanden met levendigheid en zonder eenige vooringenomenheid tusschen hen gedebatteerd werd.

VAN GENECHTEN.

EEN PLAN VOOR PRODUCTIEVE WERKVERSCHAFFING.

De Heer H. Buys schrijft ons:

Het is belangwekkend, kennis te nemen van de beschouwing over loondaling en andere wegen uit de depressie, respectievelijk van de hand van Mr. Alb. Veen en Prof. Dr. C. A. Verrijn Stuart in de „Economisch-Statistische Berichten” van 29 Maart 1933, No. 900. Mr. Albert Veen heeft er o.m. de aandacht op gevestigd, dat groote groepen der bevolking hun inkomen vrijwel geheel hebben ter bestrijding van de kosten van noodzakelijk levensonderhoud, huisvesting, voeding en kleding. Een van de praktische mogelijkheden tot het scheppen van nieuwe koopkracht zal dus kunnen schuilen in een drastische verlaging van deze kosten van levensonderhoud voor de minst draagkrachtigen. Deze verlaging schijnt *conditio sine qua non* voor aanpassing van het loonpeil aan den veranderden toestand, waarop Prof. Verrijn Stuart aandringt. Nu zijn er nog verschillende andere vraagstukken, die om oplossing vragen. Is Nederland vooralsnog bezwaard met een werkloosheidsvraagstuk, zoowel Mr. Veen als Prof. Verrijn Stuart blijken in te zien, dat dit vraagstuk welhaast in een paria-probleem dreigt te onttaarden. Mr. Veen spreekt in zijn artikel over de mogelijkheid, dat een groot aantal arbeiders blijvend geen emplooi zal vinden en Prof. Verrijn Stuart noemde in zijn belangwekkende artikelen over het vraagstuk in de „N.R.C.” de mogelijkheid van invoering van „wandeldagen”. Hoe men ook over de definitieve oplossing van het werkloosheidsvraagstuk mag denken, uit de bovenstaande aanhalingen blijkt ten duidelijkste, dat er alle reden is, zoo snel mogelijk tot maatregelen over te gaan.

Het vraagstuk wordt nog gecompliceerder doordat vele gemeenten en ook het Rijk zich genoodzaakt hebben gezien, aan de minst draagkrachtigen „huurtoeslagen” te verleenen; zoo ontvangen in een der groote steden van ons land werkloozen, die een huishuur moeten betalen, die hooger is dan *f* 3.50, het bedrag, waarmee deze huishuur dezen norm overtreft, uit de gemeentekas vergoed. Hieruit blijkt, dat de woninghuren voor de minst draagkrachtigen nog te hoog zijn en tot welke lasten dit voor de gemeenschap heeft aanleiding gegeven blijkt uit het feit, dat Rijk en Gemeente alleen voor arbeiderswoningen in de gemeente Amsterdam per jaar aan huurtoeslagen een bedrag uitkeeren van circa *f* 1.230.000. Ondanks deze toeslagen hebben de bewoners nog *f* 5.50 à *f* 6.50 per week aan huishuur te besteden, welke som hun draagkracht thans te boven blijkt te gaan, hetgeen tot allerlei wonderlijke toestanden heeft geleid (men herinnere zich de discussie in den gemeenteraad van Amsterdam over de z.g. „huurstakingen”).

Wij zien dus de volgende absurditeit: er heerscht werkloosheid, er bestaat behoefte aan goedkoopere volkswoningen, tegelijk besteedt de overheid groote bedragen aan volkomen improductieve huurtoeslagen, een lapmiddel, dat het essentiële doel: verlaging van de kosten van levensonderhoud van de minst draagkrachtige groepen der bevolking niet bevordert. Het ligt derhalve voor de hand, dat er een synthese mogelijk moet zijn van de verschillende problemen en dat de improductieve uitgaven, die de overheid op dit gebied zich getroost, te herscheppen zijn in creatieve. Inderdaad is dit het geval en wel op de volgende wijze. Het is namelijk mogelijk, met toepassing van de nieuwe, constructieve bouwmethode, een behoorlijke, frissche volkswoning te bouwen van vier à vijf vertrekken, met keuken, kookkast, douche, dakterras, waarmee geen grooter bedrag is gemoed dan circa *f* 900 voor materiaal en aansluitingen en *f* 1000 werkloon. Gaat men nu uit van de veronderstelling, dat dergelijke woningen worden gebouwd op een terrein ter waarde van *f* 1000, welke veronderstelling ten aanzien van de bedoelde groote stad van ons land juist is, dan volgt hieruit, dat de weekhuur van een

dergelijke woning, lasten en amortisatie inbegrepen, niet hooger komt dan f 3.50. De desbetreffende gemeente komt dus in de gelegenheid, het bedrag, dat zij bespaart door het vervallen van huurtoeslagen, te besteden als rente van het bedrag, dat zij in den woningbouw vastlegt. Met andere woorden in plaats van improductieve huurtoeslagen uit te keeren kan zij met aanwending van hetzelfde bedrag volkswoningen creëren, zoodat uiteindelijk de improductieve uitgave zichzelf opheft. Van hoe groote beteekenis dit proces voor de landelijke en gemeentelijke overheden kan worden, wordt ten duidelijkste geïllustreerd door het hierboven aangehaalde voorbeeld van de gemeente Amsterdam. Rijk en gemeente kunnen daar ontlast worden van een improductieve uitgave van ruim f 1.000.000, deze uitgave kan hervormd worden tot een productieve voor volkswoningbouw en de werklooze bouwvakarbeiders kunnen geruimen tijd werk krijgen; zij bouwen dus feitelijk hun eigen huizen.

Er is een dergelijk plan in voorbereiding in de gemeente Utrecht. Voor den bouw van voorloopig 96 van dergelijke woningen is men daar van plan, de werklooze bouwvakarbeiders aan te wijzen, die gedurende den bouw het volle loon zullen verdienen, dat daar ter stede ongeveer f 31 per week bedraagt. Nu is het de bedoeling, dit loon niet terstond uit te betalen, doch de bouwers in de gelegenheid te stellen, zelf zulk een woning te betrekken en het werkloon in een termijn van vijf jaren met hen te verrekenen in den vorm van een wekelijkschen huurtoeslag (die dus in wezen betaling van loon is). Heeft bij voorbeeld een werklooze twintig weken aan den bouw medegewerkt, dan bedraagt het door hem verdiende loon f 620. Hij ontvangt dit loon in een termijn van vijf jaren, dus ontstaat voor hem het recht, een der huizen te bewonen tegen een weekhuur van f 3.50, verminderd met f 2.40, dus van f 1.10. Eerst na vijf jaren gaat hij de normale weekhuur van f 3.50 betalen.

Op deze wijze ontstaat uit de combinatie van thans ongebruikte werkkraft en improductieve overheidsuitgaven productief werk, waarvan het resultaat: goedkope volkswoningen weer bijdraagt tot de vermindering der kosten van levensonderhoud van de minst draagkrachtigen en indirect tot aanpassing van het loonpeil aan de gewijzigde omstandigheden. Bij toepassing in grooten omvang wordt bovendien de overheid van een drukkenden last bevrijd.

OMVANG VAN HET SPOORWEGVERVOER EN BEDRIJFS-COËFFICIENTEN.

Van een viertal spoorwegnetten op het vasteland van Europa volgen hier — in vergelijking met Nederland — eenige gegevens omtrent den omvang van het vervoer in de crisisjaren 1929—1932; overeenkomstige waarden van de Vereenigde Staten van Amerika (U.S.) zijn toegevoegd. Het reizigersverkeer is daarbij weergegeven in reizigerskilometers. In Duitsland en Amerika begon de daling in 1929, in de vier andere landen in 1930. Van 1929 op 1932 bedroeg de daling in Amerika 43 pCt., Duitsland 35 pCt., België 19 pCt., Nederland 16 pCt., Frankrijk (Nord fr.) 11 pCt. en Zwitserland (C.F.F.) 5,6 pCt.

	Millioenen reizigerskilometers				Daling 1929-1932 in proc.
	1929	1930	1931	1932	
Nederland (N. S.) ..	3.669	3.735	3.516	3.085	16
België (S.S.)	6.365	6.446	5.810	5.157	19
Zwitserland (C.F.F.)	2.937	3.029	2.938	2.776	5.6
Nord français	4.377	4.622	4.529	3.893	11
Duitsland (R.B.) ..	47.088	43.298	36.922	30.811	35
Ver. Staten	(49.000)	43.155	35.266	(28.000)	43

Het verkeer in Duitsland is ongeveer gelijk aan dat in de Vereenigde Staten (U.S.); in Duitsch-

land wordt echter het geheele net in één hand geëxploiteerd, terwijl de Amerikaansche gegevens de gezamenlijke spoorwegen der eerste klasse betreffen (hieronder vallen alle spoorwegen met een jaarlijksche opbrengst hooger dan één millioen dollars).

In België was het verkeer in 1932 68 pCt. grooter dan in Nederland; dit verschil ontstaat in hoofdzaak door het arbeidersverkeer (weekkaarten), hetwelk in België 1949 millioen reizigerskilometers omvatte en in Nederland slechts 189 millioen.

De beide tusschen haakjes geplaatste getallen zijn benaderd.

De omvang van het goederenvervoer is in tonkilometers uitgedrukt. In alle vijf landen geeft 1929 de hoogste getallen. Van 1929 op 1932 bedroeg de daling in België 53 pCt., Amerika 49 pCt., Duitsland 42 pCt., Zwitserland 29 pCt., Frankrijk (Nord fr.) 25 pCt. en Nederland 24 pCt. In de Ver. Staten (met eene oppervlakte gelijk aan Europa) is de omvang van het goederenvervoer 8 à 10 maal zoo groot als in Duitsland. Het goederenvervoer in Zwitserland, Nederland en België verhoudt zich in 1932 als 5 : 6 : 15.

	Millioenen tonkilometers				Daling 1929-1932 in proc.
	1929	1930	1931	1932	
Nederland (N.S.)	(2.500)	(2.400)	(2.300)	(1.900)	24
België (S.S.)	9.560	8.125	6.027	4.534	53
Zwitserl. (C.F.F.)	2.186	2.045	1.884	1.546	29
Nord Français ..	9.475	9.176	8.477	7.109	25
Duitschl. (R.B.)	76.382	61.010	51.208	44.411	42
Ver. Staten	(700000)	613.215	493.686	(360000)	49

De landen met het dichtste goederenverkeer vertoonen percentsgewijze de sterkste daling. De tusschen haakjes geplaatste getallen zijn benaderd. Bij de Nederl. Spoorwegen is een gemiddelden vervoersafstand van ruim 100 KM. in rekening gebracht. De getallen van de Ver. Staten (U.S.) over 1929 en 1932 zijn afgeleid uit vervoerscijfers over acht maanden.

Van overwegend belang voor de economie van het bedrijf is de verhouding tusschen exploitatiekosten (zonder huur, rente en afschrijving) en de opbrengst, d.w.z. de exploitatie-coëfficiënt. Veelal is het bedrijf niet meer rendabel, indien deze verhouding boven 65 à 75 pCt. stijgt; 35 à 25 pCt. van de opbrengst zijn n.l. noodig voor de z.g. vaste lasten.

De meeste spoorwegen kunnen het bedrijf slechts renderend maken, dank zij een belangrijk goederenvervoer. Het is daarom merkwaardig, dat Zwitserland en Nederland met betrekkelijk weinig goederenvervoer alsnog een betrekkelijk gunstige exploitatie-coëfficiënt bereiken.

In de Ver. Staten is de exploitatie-coëfficiënt het laagst; daarna volgen Zwitserland en Nederland (in 1932 84 pCt.). In vergelijking tot de opbrengst zijn dus in beide landen de exploitatiekosten lager dan in België, Frankrijk (Nord français) en Duitsland.

Tenslotte is in Staat III — teneinde den invloed van de verschillende lengten der netten uit te schakelen — de vervoersdichtheid per kilometer spoorweg in 1932 aangegeven.

Verkeersdichth. in 1932 p. KM. spoorweg			Exploitatie-coëfficiënten			
duiz. reizig. KM.	duiz. ton KM.		1929	1930	1931	1932
848	522	Nederland (N.S.)	72	73	77	84
1066	936	België (S.S.)	86	91	98	107
946	527	Zwitserl. (C.F.F.)	65	69	73	84
1017	1784	Nord français ..	78	81	88	100
531	783	Duitschl. (R.B.)	84	90	94	102
90	900	Ver. Staten	71	74	78	78

In drie van de zes netten waren in 1932 de exploitatiekosten gelijk aan of hooger dan de opbrengst.

Ir. H. E. VERSCHOOR.

AANTEKENINGEN.

Prijsvraag van de Nederlandsche Vereeniging voor Armenzorg en Weldadigheid.

Het Bestuur van de Nederlandsche Vereeniging voor Armenzorg en Weldadigheid heeft ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan dier Vereeniging de navolgende prijsvraag uitgeschreven:

Verlangd wordt een wetsontwerp met memorie van toelichting — hetzij een ontwerp tot aanvulling der Armenwet 1912, hetzij een ontwerp van een afzonderlijke wet naast de Armenwet —, waarbij wordt geregeld de ondersteuning van valide werkloozen, rechtstreeks uitgaande van de overheid.

In de memorie van toelichting moet de noodzakelijkheid of wenschelijkheid eener wettelijke regeling — welke door het Bestuur wel als mogelijk is verondersteld, doch niet a priori vaststaat — worden aangetoond.

Bij de samenstelling van het wetsontwerp moet worden rekening gehouden met het bestaan van de werkloosheidsverzekering en wel, opdat vergelijking der ontwerpen mogelijk zij, in haar tegenwoordigen vorm.

Bij het ontwerp moet o.a. eene taakverdeling worden voorgesteld, zoowel in organisatorisch als in financieel opzicht, tusschen Rijk en Gemeenten (c.q. combinaties van Gemeenten). Het is geoorloofd ten aanzien van onderdeelen te bepalen, dat nadere regeling bij algemeenen maatregel van bestuur zal plaats vinden. De strekking dezer nadere voorziening zal, uit de memorie van toelichting, of uit den tekst der wetsbepaling moeten blijken.

Antwoorden, gesteld in het Nederlandsch, geschreven in tikschrijf en geteekend met een spreuk, worden bij het secretariaat der Vereeniging (Ridderlaan 104, 's-Gravenhage) ingewacht uiterlijk 15 November 1933, vergezeld van een verzegeld briefje, dat op de buitenzijde dezelfde spreuk bevat en den naam en het adres van den schrijver inhoudt.

Omstreeks 1 Januari 1934 wordt het oordeel over de ingekomen antwoorden bekend gemaakt.

Voor het antwoord, dat daarvoor in aanmerking komt, zal een prijs van f 500 worden toegekend met dien verstande echter, dat dit bedrag, indien daartoe aanleiding wordt gevonden, over twee of meer deelnemers kan worden verdeeld.

De Vereeniging houdt zich het recht voor de antwoorden geheel of gedeeltelijk te publiceeren.

ONTVANGEN BOEKEN.

Economic Tracts for the Times door G. D. H. Cole (Londen 1932; Macmillan & Co. Prijs 12/6).

Dit boek, dat een bundel afzonderlijke hoofdstukken bevat, waarvan sommige reeds eerder zijn verschenen, bestaat uit drie gedeelten, t.w. de economische crisis, economie in theorie en practijk en socialisatie. Hierin komt reeds de gedachtengang van den schrijver tot uiting. Zijn uitgangspunt is de crisis, inderdaad een buitengewoon dankbaar onderwerp voor aanvallen op de kapitalistische maatschappij. In het tweede gedeelte brengt de schrijver dan ook zijn bezwaren tegen de huidige economische orde naar voren, om te eindigen met de oplossing, socialisatie.

De bevolkingsbeweging in Nederland en in het bijzonder te 's-Gravenhage door Ir. P. Bakker Schut, Directeur van den dienst der stadsontwikkeling en volkshuisvesting te 's-Gravenhage. (Alphen aan den Rijn 1933; N. Samsom N.V. Prijs geb. f 4.75; voor leden van het Ned. Inst. voor volkshuisvesting en stedeboouw, mits aan het Instituut besteld, f 3.75).

De schrijver heeft zich niet tevreden gesteld met het bijeenbrengen en verwerken van een groote hoeveelheid feiten en cijfers. Hij heeft ook getracht daaruit conclusies te trekken, speciaal ten aanzien van de vraagstukken van gemeentelijk beleid, met het oog waarop deze studie was ondernomen. Zoodoende worden behandeld de consequenties ten aanzien van stadsuitbreiding, streekplan, gemeentelijk grondbedrijf, scholenbouw en woningvoorziening, alle vraagstukken, welke niet alleen voor 's-Gravenhage maar voor bijna alle gemeenten in ons land van groot belang zijn.

Industrie en woningbouw door Dr. Ir. F. Bakker Schut. Nederlandsch Instituut voor Volkshuisvesting en Stedeboouw XXXVII. (Assen 1933; Van Gorcum & Comp. N.V. Prijs f 3,90).

Een lijvig boek (367 blz.), waarin in Deel I de noodzaak

voor een industrie van bemoeiingen met arbeidershuisvesting en in Deel II de wijze van fabrieksbemoeiing met arbeidershuisvesting en overheidsbemoeiing met fabrieksbouw wordt behandeld.

Juri Sacrum 30 Januari 1882—1932. (Leiden, Amsterdam 1933; H. E. Stenfert Kroese's Uitgevers-Maatschappij N.V. Prijs ing. f 3.50, geb. f 4.50).

Achtereenvolgens worden in dit geschrift, uitgegeven ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van het bekende Leidse Dispuut behandeld: Kan eene obligatieleening vóór den overeengekomen vervaltijd tegen den wil van obligatiehouders worden afgelost? door Mr. H. A. Hartogh. Economische misverstanden door Mr. E. C. van Dorp. Strafrechter en wet door Prof. Mr. B. M. Taverne. Hooflijnen der minderhedenbescherming door Mr. C. C. Bakker—van Bosse. Het daderschap en de schuld in de onrechtmatige daad, in het bijzonder in verband met het muziekateursrecht door Prof. Mr. W. H. Drucker. Historische bijzonderheden omtrent de bezitacties door Prof. Mr. E. M. Meijers. De assistentenregeling, een zonderlinge arbeidswetgeving voor landbouwendernemingen op Sumatra door Mr. J. C. de Meyere. L'interlocutoire ne lie pas le juge door Prof. Mr. B. M. Telders. Over de grondslagen van het toekomstige Rijnrecht door Mr. J. Zaaijer. Fraus legis en het fiscale recht door Mr. S. C. H. Nederburgh.

Zuid-Sumatra door J. W. J. Wellan, archivaris van het Zuid-Sumatra-Instituut. (Wageningen 1932; H. Veenman & Zonen.)

Een zeer lijvige studie (507 blz.) over Zuid-Sumatra, waarin vooral den nadruk is gelegd op economische feiten, zoowel op de Europeesche als Inlandsche bevolking betrekking hebbende. Naast de meer economisch georiënteerde hoofdstukken, is eveneens de noodige aandacht besteed aan de natuurlijke gesteldheid van het land en aan zijn bewoners.

Het Landbouwwraagstuk. Rapport eener Commissie, benoemd door het Partijbestuur der S.D.A.F. (Amsterdam 1933; De Arbeiderspers).

Na een historisch overzicht worden de eischen inzake den grondeigendom (Nationalisatie van den bodem) en de ontwikkeling van den landbouw besproken.

De school in cijfers door Dr. J. Luning Prak. (Den Haag 1933; J. B. Wolters. Prijs f 1,25).

Een zeer handig boekje over de schoolprestaties van kinderen. Het materiaal uit de onderwijsstatistieken is op een goede wijze bewerkt en geïllustreerd.

MAANDCIJFERS.

PRODUCTIE DER STEENKOLEN-, BRUINKOLEN- EN ZOUTMIJNEN.

(Gegevens verstrekt door den Hoofdingenieur der mijnen.)

I. Gezamenlijke Steenkolenmijnen.

	April 1933	Jan./Apr. 1933	Jan./Apr. 1932
Prod. Steenkolen in tonnen .	993.849 ¹⁾	4.176.789	4.167.316
Aantal normale werkdagen .	24 ²⁾	101	96

II. Bruinkolenmijn „Carisborg”.

Netto-productie in tonnen..	15.175 ³⁾	39.425	69.425
Aantal normale werkdagen	24	100	100

III. Zoutmijnen. (Kon. Ned. Zoutindustrie te Boekelo.)

Afgeleverd:	April 1933	Jan./Apr. 1933	Jan./Apr. 1932
Geraff. zout . . . . . (ton)	3.842	17.319	16.947
Industriezout . . . . . („)			
Afvalzout . . . . . („)			
Aantal normale werkdagen	24	101	102

Aantal arbeiders.	Gezamenl. Steenkolenmijnen	Bruinkolenmijn „Carisborg”	Zoutmijnen
1 Mei 1933	(10.906 ⁴⁾ ⁵⁾ (24.023 ⁶⁾	88	185
1 Mei 1932	(11.314 ⁴⁾ ⁷⁾ (25.804 ⁶⁾	81	203

¹⁾ 155.785 ton cokes en 82.628 ton steenkoolbriketten. ²⁾ Staatsmijnen, Emma, Hendrik en Maurits en Domaniale mijn, Staatsmijn Wilhelmina, 21 Willem-Sophia en Julia, 19 Laura, 18 Oranje Nassaumijnen. ³⁾ 11.130 ruwe kool, 4.045 ton bruinkoolbriketten. ⁴⁾ Bovengronds. ⁵⁾ Incl. 2.050 arbeiders der nevenbedrijven. ⁶⁾ Ondergronds. ⁷⁾ Incl. 2.073 arbeiders der nevenbedrijven.

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 17 Juli 1933.

Table with columns for Activa and Passiva, listing various assets and liabilities such as 'Binnenl. Wis.-Hfdbk.', 'Papier o. h. Buitenk. in disconto', and 'Kapitaal'. Includes sub-totals and a final sum of 1,026,522,580.78.

Beschikbaar metaalsaldo... f 369.709.744,71. Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is... f 924.274.362,—

Table with columns: Data, Goud (Munt, Muntmat.), Circulatie, Andere oepschb. schulden, Beschikb. Metaal-saldo, Dekkings-perc. Lists data for 17 Juli '33, 10 '33, 25 Juli '14.

1) Sedert den bankstaat van 4 Jan. 1929 op de basis van 2/3 metaaldekking. 2) Sluippost activa.

JAVASCHE BANK.

Table with columns: Data, Goud, Zilver, Circulatie, Andere oepschb. schulden, Beschikb. metaal-saldo, Wissels buiten N.-Ind. betaalb., Disconto's, Beleeningen, Diverse rekeningen, Dekkings-percentage. Lists data for 15 Juli '33, 8 '33, 17 Juni 1933, 10 '1933, 25 Juli 1914.

1) Sluippost activa. 2) Cijfers telegrafisch ontvangen.

KOERSEN TE LONDEN.

Table with columns: Plaatsen en Landen, Noteerings-eenheden, 1 Juli 1933, 8 Juli 1933, 10/15 Juli 1933 Laagste/Hoogste, 15 Juli 1933. Lists exchange rates for Alexandria, Athene, Bangkok, Budapest, Buenos Aires, Calcutta, Constantin, Hongkong, Kobe, Lissabon, Mexico, Montevideo, Montreal, Rio d. Janeiro, Shanghai, Singapore, Valparaiso, and Warschau.

ZILVERPRIJS

Table with columns: Date (11 Juli 1933 to 27 Juli 1914), London, N.York. Shows silver prices in pence per ounce.

GOUDPRIJS

Table with columns: Date (11 Juli 1933 to 27 Juli 1914), London. Shows gold prices in shillings per ounce.

STAND VAN 'S RIJKS KAS

Table with columns: Vorderingen, 7 Juli 1933, 15 Juli 1933. Details the state treasury's receivables and liabilities.

NEDERLANDSCH-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD.

Table with columns: Vorderingen, 8 Juli 1933, 15 Juli 1933. Details the floating debt of the Netherlands-Indies.

SURINAAMSCHE BANK.

Table with columns: Data, Metaal, Circulatie, Andere oepschb. schulden, Discont., Div. rekeningen. Lists data for 17 Juni 1933, 10 '1933, 3 '1933, 27 Mei 1933, 20 '1933, 5 Juli 1914.

1) Sluip. der activa. 2) Benevens f 152.000 buitenslands.

GOEDERENHANDEL.

GRANEN. 18 Juli 1933.

Op een enkele onderbreking na bewogen de prijzen aan de Noord-Amerikaansche termijnmarkten zich in de afgelopen week weder in stijgende richting als gevolg van verdere slechte oogstberichten. De lage aan het einde der voorafgaande week bekend gemaakte officiële schatting van de opbrengst van winter- en zomertarwe had tengevolge, dat de stemming te Chicago zeer vast was. Ook de officiële berichten uit Canada werkten daartoe mede. De stand van de van zeer weinig belang zijnde wintertarwe werd aangegeven met 90 tegen 102 een jaar geleden, die van voorjaarstarwe met 77 tegen 99. Ook voor alle tarwe is de stand 77 tegen 99 een jaar geleden. Sedert dit rapport werd samengesteld, is de toestand er niet beter op geworden, en schijnt hij zelfs verslechterd te zijn. Van particuliere zijde wordt nu de stand in Alberta op 71, in Saskatchewan op 61 en in Manitoba op 72 geschat. Vooral in het Zuiden schijnt de toestand slecht te zijn. De opbrengst in de drie Prairie-provincies wordt door particulieren geschat op tusschen 300 en 350 miljoen bushels, tegen een opbrengst in het vorige jaar van 408.400.000 bushels. In de Ver. Staten zijn de opbrengsten bij het dorschen van wintertarwe klein, de achteruitgang in den stand van zomertarwe is door regen tot stilstand gekomen. De termijnmarkt voor tarwe te Chicago sloot 15 dollarcenten per 60 lbs. hooger, die te Winnipeg $9\frac{1}{4}$ dollarcenten hooger dan een week geleden. Koopers in Europa vertoonden weinig vertrouwen in de sterk verhoogde prijzen voor Canadeesche tarwe en de omzetten in die soort zijn beperkt. Australische en Argentijnsche tarwe zijn ook wel in prijs gestegen, doch lang niet in dezelfde mate als Manitoba-tarwe, en in de eerstgenoemde beide soorten worden geregeld zaken gedaan. Vooral voor Australische tarwe bestaat in Engeland flinke belangstelling tot allengs stijgende prijzen. Aan de termijnmarkt te Buenos Aires was het slot voor tarwe 29 centavos per 100 KG. hooger, te Rosario 35 centavos hooger dan een week geleden. In Londen worden de besprekingen der tarweproduceerende uitvoerlanden voortgezet. De Ver. Staten, Canada, Argentinië en Australië onderhandelen nu met de Donaulanden en Rusland over het vaststellen van de uit te voeren hoeveelheden. Met tarwe invoerende landen zijn de onderhandelingen nog niet geopend. De berichten over de oogsten in Europa blijven optimistisch. In Duitschland wordt de opbrengst officieel geschat op 23.276.000 quarters tegen 23.014.000 quarters in het vorige jaar. Die in Hongarije op 9.384.000 quarters tegen 8.050.000 quarters in 1932, in Griekenland op 3.500.000 quarters tegen 2.133.000 quarters. In Frankrijk rekent men, niettegenstaande het weder te koud en nat was, op een opbrengst van ongeveer dezelfde grootte als in het vorige jaar. In Italië verwacht men een bijna even grooten oogst als in het vorige jaar. In Spanje is de schatting van de opbrengst 17.637.000 quarters tegen 23.028.000 quarters in het vorige jaar, toen de resultaten buitengewoon goed waren. In Roemenië is de oogst laat, tengevolge van koud en regenachtig weder en men meent niet, dat de opbrengst den kort geleden door het ministerie van landbouw geschatten omvang zal bereiken.

De stemming voor rogge was in de afgelopen week zeer vast. De prijzen voor rogge zijn te Chicago sterk opgelopen, deels door de slechte oogstberichten en deels door het stijgende verbruik van roggebloem. Dit laatste is een gevolg van het feit, dat de verbruiksbelasting op tarwe in werking is getreden en van rogge niet geheven wordt. Reeds werd een belangrijke hoeveelheid Canadeesche rogge in de Ver. Staten ingevoerd en ook Plata-rogge

daarheen verkocht. Ook de vraagprijzen voor Plata-rogge en Hongaarsche rogge werden in Europa aanmerkelijk verhoogd en betaald. In Duitschland wordt de opbrengst van den rogge-oogst geschat op 37.812.000 quarters tegen 38.474.000 quarters in het vorige jaar; in Hongarije op 3.900.000 quarters tegen 3.500.000 quarters. In Polen wordt de bebouwde oppervlakte voor rogge grooter geraamd dan in het vorige jaar.

De maïs-markt was wat aangekomen en wat spoedig verwachte Platamaïs betreft gedrukt tengevolge van ruim aanbod, terwijl de kwaliteit bij aankomst in vele gevallen slecht was. Koopers toonden weinig lust deze maïs naar huis te halen en de vraag was daardoor onvoldoende. Nadat in het begin der week de prijzen iets waren gedaald, zijn zij gedurende de overige dagen vrijwel op dezelfde hoogte gebleven. Op aflading kwamen slechts kleine zaken tot stand, daar daarvoor door afladers een belangrijke premie wordt gevraagd, welke koopers als regel niet geneigd zijn te betalen. De schommelingen aan de Zuid-Amerikaansche termijnmarkten waren klein, het slot te Buenos Aires was, vergeleken bij de vorige week, 3 centavos hooger, te Rosario 5 centavos hooger. Binnenkomende Donaumaïs was den laatsten tijd van goede kwaliteit en bracht een kleine premie op tegenover Platamaïs. Ook voor Donaumaïs op aflading wordt een premie gevraagd, waardoor de zaken beperkt bleven. Het weder aan den Donau is te koud om maïs snel tot ontwikkeling te brengen en men hoopt op een spoedige intrrede van warmte en droogte.

Op de gerst-markt is de stemming iets minder vast geworden. Het aanbod van spoedige gerst is wel niet ruim en daarvoor worden nog steeds premies betaald, doch op latere aflading is het aanbod vermeerderd. De vooruitzichten van gerst in Roemenië blijven gunstig en de prijzen voor najaarsverschepping zijn iets gedaald. Ook zijn afladers aan de markt gekomen met zwaardere natuurgewichten, wat niet nagelaten heeft eenigen druk uit te oefenen op de zwaardere soorten Platagerst in de tweede hand. De opbrengst van den gerstooft in de Ver. Staten wordt geschat op 170 miljoen bushels tegen bijna 300 miljoen in het vorige jaar.

De haver-markt was vast en prijzen waren hooger. Men zegt dat Platahaver werd verkocht naar de Ver. Staten, waar de opbrengst geschat wordt op 699 miljoen bushels tegen 1.242.437.000 bushels in het vorige jaar. Buenos Aires sloot 55 centavos hooger.

SUIKER.

De stemming op de verschillende suikermarkten was gedurende de afgelopen week over het algemeen flauw.

In Amerika spelen de schommelingen van den Dollar nog steeds een groote rol. De hernieuwde daling veroorzaakte dan ook levendigen kooplust en verhoogde de prijzen. Ruwsuiker werd zelfs tot 1.65 d.c. verhandeld.

De New-York termijnmarkt was aanvankelijk vast, waardoor in het midden der week de noteringen 9 à 10 punten hooger waren dan het vorige slot. Door winstnemingen enz. trad een gevoelige reactie in, zoodat 4 tot 6 punten van het behaalde avans ingeboet werden. De slotnoteringen waren Juli 1.54, Sept. 1.55, Oct. 1.58, Dec. 1.63 en Jan. 1.64, terwijl de laatste notering voor Spot Centr. 3.65 was.

De ontvangsten in de Atlantische havens der Ver. Staten bedroegen deze week 83.000 tons, de versmeltingen 40.000 tons tegen 48.844 tons verleden jaar en de voorraden 351.000 tons tegen 312.206 tons verleden jaar.

AANVOEREN in tons van 1000 KG.

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	9/15 Juli 1933	Sedert 1 Jan. 1933	Overeenk. tijdvak 1932	9/15 Juli 1933	Sedert 1 Jan. 1933	Overeenk. tijdvak 1932	1933	1932
Tarwe	21.893	744.241	804.857	830	13.952	7.545	758.193	812.402
Rogge	5.151	230.225	274.043	—	3.719	1.333	233.944	275.376
Boekweit	135	12.122	15.069	—	25	—	12.147	15.069
Maïs	17.411	580.483	729.216	3.785	115.629	171.790	696.112	901.006
Gerst	5.355	175.338	219.342	98	18.411	7.359	193.749	226.701
Haver	415	88.580	114.932	—	2.771	3.022	91.351	117.954
Lijnzaad	3.016	136.425	141.071	3.685	164.254	198.593	300.679	339.664
Lijnkoek	1.900	43.415	57.892	—	—	50	43.415	57.942
Tarwemeel	123	11.453	13.176	37	4.282	9.032	15.735	22.208
Andere meelsoorten	712	31.942	23.331	219	5.823	8.025	37.765	31.356

De laatste Cuba-statistiek is als volgt:

	1933	1932	1931
	tons	tons	tons
Productie ..... (Raming)	1.995.000	2.602.864	3.122.186
Ontvangsten	5.940	13.633	11.972
Totaal sedert 1/1	780.695	1.231.118	2.923.831
Verscheppingen	34.358	44.223	33.464
Voorraad	817.490	1.130.060	1.592.105

In Engeland was de markt aan den flauwen kant. Koopers waren over het algemeen terughoudend, zoodat er geen omzet van belang plaats vond. Na eenige kleine fluctuaties belandden de noteringen van de Londensche termijnmarkt op de volgende cijfers: Aug. Sh. 5/4¼, Dec. Sh. 5/8½, Mrt. Sh. 5/11½, Mei Sh. 6/1½.

Op Java verkocht de Nivas ca. 7000 tons Superieur en ca. 10.000 tons bruine suiker.

De officiële raming van den ditjarigen Java-oogst bedraagt 1.368.600 tons.

Hier te lande opende de markt in zeer flauwe stemming. Op den eersten dag zijn de noteringen op de Amsterdamsche termijnmarkt gevoelig ingezakt en wel tot ca. f ¾ lager dan het vorige slot. De valutapolitiek van de Nederlandsche Bank en onze Regeering was daaraan niet vreemd. Het verdere verloop bleef ongeanimeerd. De slotkoersen luiden als volgt: Aug. f 5¼, Dec. f 6½, Mrt. f 6½ en Mei f 6½.

KOFFIE.

De stemming was in de afgelopen week kalm, doch wel iets vaster. Op 13 dezer kwam de termijnmarkt te New-York plotseling dooreen ongeveer 40 punten hooger af, wat voor een gedeelte het gevolg was van de omstandigheid, dat men aldaar meent te weten, dat President Roosevelt de bedoeling heeft, de Latijnsch-Amerikaansche Staten door handelsverdragen nauwer aan de Vereenigde Staten te binden. Op 18 dezer steeg New-York dooreen wederom ongeveer 40 punten, ditmaal op groote inkoop van de speculatie en naar aanleiding van de vaste stemming aan de andere Amerikaansche goederenmarkten. Op de termijnmarkten van Europa had deze stijging slechts beperkt invloed, niettegenstaande de kost- en vrachtaanbiedingen uit het groote productieland bij vrijwel onveranderden dollarkoers niet onbelangrijk werden verhoogd.

Uit de gisteren bekend geworden weekstatistiek van Brazilië is gebleken, dat in de vorige week van Santos naar Europa verscheept zijn 66.000 balen tegen 50.000 balen in de week daarvoor en naar de Vereenigde Staten 80.000 balen tegen 7000 balen. Verscheept werden van Rio naar Europa 6000 balen tegen 48.000 balen en naar de Vereenigde Staten 7000 balen tegen 28.000 balen. Als verkocht door Santos worden opgegeven naar Europa 107.000 balen tegen 53.000 balen en naar de Vereenigde Staten 63.000 balen tegen 19.000 balen.

Als vernietigd in de vorige week worden opgegeven 3000 balen te Rio en 33.000 balen te Santos.

Uit berichten in de dagbladen is gebleken, dat de Braziliaansche afgevaardigde ter Economische Conferentie te Londen bij de sub-commissie voor de coördinatie van productie en afzet een ontwerp-internationale conventie heeft ingediend voor de beperking van de koffieproductie teneinde het aanbod en de vraag met elkander in overeenstemming te brengen. Het ontwerp wil dit bereiken door het verbieden van nieuwen aanplant en van vernieuwing van bestaande plantages voor den tijd van vijf jaren, terwijl tevens een aanmoediging van den afzet van het product in de verbruikslanden wordt voorgesteld. Ook bevat het ontwerp de bepaling, dat alle landen, die op het oogenblik produceeren doch niet uitvoeren, zich zullen verbinden om tijdens den duur van de conventie niet als exporteurs op te treden. Landen, die thans niets produceeren, zouden zich moeten verbinden om tijdens den duur der conventie op geen enkele wijze de productie van koffie in hun gebied aan te moedigen of te bevorderen.

Of Brazilië met zijn voorstel succes zal hebben, zal moeten worden afgewacht, doch merkwaardig is het, dat het ontwerp wordt ingediend door een land, dat inzake de uitbreiding van de productie zelf het zwaarst heeft gezondigd. Vanaf het begin dezer eeuw tot ongeveer 10 jaar terug bewoog het totaal cijfer van de Braziliaansche opbrengst zich bijna altijd tusschen 10 à 15 miljoen balen (met uitzondering van den „bumpercrop” van 1906/7, toen het in die jaren buitengewoon hooge cijfer van 20 miljoen balen werd bereikt). Sedert heeft de Braziliaansche Regeering op uitsluitend kunstmatige wijze getracht de prijzen van het artikel hoog te houden en zoo mogelijk op te

drijven, wat tengevolge heeft gehad, dat de productie in het eigen land bij normaal-gunstige weersomstandigheden, vooral in de laatste vijf jaar, opgevoerd is tot een omvang, ver uitgaande boven het verbruik. Zooals bekend is, zal de loopende oogst zelfs zeer groot zijn en is de officiële raming 30 miljoen balen, terwijl particuliere berichtgevers de opbrengst nog beduidend hooger schatten. In elk geval blijkt uit het voorstel te Londen, dat men in Brazilië begint te vreezen, dat de in de laatste jaren toegepaste methode om een gedeelte der overtollige voorraden te verbranden, niet voldoende zal zijn om aan de koffiecisis in het eigen land een einde te maken. Bij den geweldigen omvang van den loopenden oogst werd dit laatste trouwens buiten Brazilië reeds vrijwel overal ingezien.

De kost- en vrachtaanbiedingen van Santos zijn op het oogenblik, onder aftrek van het op circa 15 dollarcenten geschatte voordeel van de bijlevering van de bekende bonus van 10 %, voor gewoon goed beschreven Superior Santos op prompte verschepping ongeveer \$ 10.40 à 10.60 per cwt. en voor dito Prime ongeveer \$ 10.55 à 10.85. Voor Rio type New-York 7 met beschrijving, prompte verschepping, komen de offertes, op dezelfde wijze berekend, uit op ongeveer \$ 8.50 à 8.65. Bij den dollarkoers van heden staan deze aanbiedingen gelijk met onderstaande prijzen in goud-dollars:

Santos Superior	— \$ 7.20 à 7.35
„ Prime	— „ 7.30 à 7.55
Rio 7	— „ 5.90 à 6.—

wat voor Santos 0.45 à 0.55 en voor Rio 0.20 à 0.25 goud-dollar per cwt. hooger is dan verleden week.

De prijzen in de eerste hand in Nederlandsch-Indië zijn voor de ongewasschen Sumatra Robusta-soorten onveranderd à een fractie hooger, en voor gewasschen Robusta een fractie lager dan verleden week. De noteringen zijn thans aan te nemen op:

Palembang Robusta, Juli-verschepping, 13¾ ct.; Benkoelen Robusta, Juli-verschepping, 13¾ ct.; Mandheling Robusta, Juli-verschepping, 15 ct.; W.I.B. f.a.q. Robusta, Juli-verschepping, 19¼ ct., alles per ½ K.G. cif, uitgeleverd gewicht, netto contant.

De noteringen aan de Rotterdamse termijnmarkt liepen ¼ à ½ ct. op. Juli staat thans genoteerd 14, September 13¼, December 13½, Maart 13¾ en Mei 14 ct.

De officiële loco-notering van Superior Santos bleef onveranderd 22 ct. en die van Robusta 22½ ct. per ½ K.G.

De slotnoteringen te New-York waren:

	Gemengd contract				Santos contract			
	(basis Rio No. 7)				(basis Santos No. 4)			
	Sept.	Dec.	Mrt.	Mei	Sept.	Dec.	Mrt.	Mei
17 Juli	\$ 6.63	6.88	7.10	7.23	8.90	9.10	9.25	9.38
10 Juli	„ 6.10	6.26	6.32	6.32	8.44	8.44	8.43	8.44
3 Juli	„ 5.80	5.78	5.78	5.78	7.98	7.92	7.87	7.85
26 Juni	„ 5.59	5.59	5.54	5.54	7.79	7.73	7.64	7.60

Rotterdam, 18 Juli 1933.

INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN.

Bedrijfsleven en de strijd tegen de Armoede in Nederland

door Dr. CH. A. VAN MANEN.

Prijs ingenaaid f 3,—.

Gebonden f 4,75.

Voor leden der Vereeniging en geabonneerden op het Weekblad wordt dit werk beschikbaar gesteld tegen den prijs van

f 2,50 ingenaaid en f 4,— gebonden.

Bestellingen richt men tot het Secretariaat van het Instituut, Pieter de Hoogweg 122, onder gelijktijdige remise per postwissel of op postcheque en girorekening No. 8408, Rotterdam.

Economisch-Statistisch Kwartaalbericht

(Bijvoegsel van het Weekblad „Economisch-Statistische Berichten”)

Bijvoegsel No. 10

19 Juli 1933

UITGAVE VAN HET
NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

Gevestigd in de Nederlandsche Handels-Hoogeschool
Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam

Curatoren:

Mr. G. VISSERING, Voorzitter
Ir. A. PLATE, Onder-Voorzitter
C. H. VAN DER LEEUW, Penningmeester
Mr. W. M. VAN LANSCHOT
Mr. L. J. A. TRIP
E. D. VAN WALREE

Directeuren:

Prof. Mr. F. DE VRIES
Prof. Dr. N. J. POLAK
Prof. Dr. G. M. VERRIJN STUART,
Directeur-Secretaris

Dr. H. M. H. A. VAN DER VALK,
Adjunct-Secretaris

Art. 2 der Statuten:

„Doel der Stichting is in het algemeen de bevordering van de bestudeering van economische vraagstukken en in het bijzonder het verzamelen van en uitwerken van economische gegevens door aan het Instituut daartoe te verbinden krachten; voorts alles wat met dit doel in middellijk of onmiddellijk verband kan worden geacht te staan.”

NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

Publicatie No. 1

Groot- en kleinhandelsprijzen in Nederland en België
door A. J. W. RENAUD (2 deelen f 5,—)

Publicatie No. 2

De betrekkingen tusschen banken en industrie in België
door Dr. H. M. H. A. VAN DER VALK (f 4,—)

(Vervolg op blz. 3 van den omslag)

Economisch-Statistisch Kwartaalbericht

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut
(Bijvoegsel van het Weekblad „Economisch-Statistische Berichten”)

No. X

WOENSDAG, 19 JULI 1933

INLEIDING.

Toen wij op 26 April jl. ons vorig Economisch-Statistisch Kwartaalbericht afsloten, was de groote verwarring der internationale economische betrekkingen als gevolg van de door de Ver. Staten getroffen maatregelen en inzonderheid door het opgeven van de goudbasis van den dollar juist begonnen. De omvang, welken deze verwarring zou aannemen, was destijds nog niet te overzien en een zekere hoop mocht worden gekoesterd, dat de Monetaire en Economische Wereldconferentie eenige orde zou scheppen in den bestaanden chaos. Dat deze Conferentie voor ongekend groote moeilijkheden zou komen te staan, was te voorzien. Dat zij echter zoo snel tot mislukken gedoemd zou zijn, zal destijds zeker slechts door zeer weinigen zijn verwacht.

De oorzaak van de mislukking is gelegen in de tegenstrijdigheid van de oplossingen, welke door de aan het economische ziekbed geroepen geneesheeren meenen te moeten aanbevelen. Het culminatiepunt der meningsverschillen vormt het geldvraagstuk, zonder welks oplossing ook vele andere vraagstukken, met name het probleem van de vermindering der handelsbelemmeringen, niet gerègeld kunnen worden.

Toen de Voorbereidingscommissie voor de Conferentie in den aanvang van dit jaar haar belangrijk ontwerp voor de agenda der Conferentie publiceerde, waren reeds aanstonds zekere meningsverschillen bemerkbaar. Destijds echter hielden de Ver. Staten nog vast aan de goudbasis van den dollar. In de z.g. goudlanden kon toen het meningsverschil beperkt blijven tot de vraag, of men de algemeene deflatie moest laten doorwerken, dan wel of een politiek van verruiming der geldcirculatie met handhaving van de bestaande goudbasis, van „reflation within gold”, aanbeveling zou verdienen. Voor de „papierlanden” rees dan voorts de in beginsel niet moeilijk op te lossen vraag, op welke wijze zij hun valuta weder in vast verband tot die der goudlanden zouden kunnen brengen. Het hierover bestaande verschil van inzicht is ook in de kolommen van ons weekblad meermalen tot uiting gekomen; het was aanzienlijk, doch, zoolang de Ver. Staten naast andere belangrijke landen, waaronder in de eerste plaats Frankrijk te noemen valt, aan het goud vasthielden, scheen toch de tegenstelling niet-zoo groot, dat het overbruggen daarvan a priori uitgesloten moest worden geacht.

Geheel anders werd de toestand, toen de Ver. Staten de goudbasis van den dollar vrijwillig loslieten. Daardoor was de discussie over reflatie met behoud van de bestaande goudbasis feitelijk onmogelijk geworden. Nog moeilijker werd de toestand, toen kort na de opening der Wereldconferentie op uiterst onelegante wijze door de Ver. Staten werd duidelijk gemaakt, dat dit land voor afzienbaren tijd van stabilisatie van den dollar op goudbasis niet wilde weten. Dit verscherpte de tegenstelling tusschen de Ver. Staten en de overgebleven goudlanden op een dusdanige wijze, dat aan verzoening der onderscheiden standpunten niet te denken viel. Het is in zekeren zin een opluchting geweest, dat de Wereldconferentie daarop zoo snel is verlopen en dat men niet een noodeloos gepraat over een momenteel hopelooze

zaak heeft voortgezet. Het poover restant der Conferentie kan wellicht in de toekomst nog tot nieuw leven worden gebracht; voor het oogenblik is langs den weg van internationale samenwerking bitter weinig te bereiken. Men zal er in hebben te berusten, dat ieder land thans voor zichzelf zoo goed mogelijk tracht orde in eigen huis te scheppen.

Ook daarbij echter rijzen talrijke moeilijkheden. Is er met betrekking tot de internationale verhoudingen op economisch gebied onoverbrugbaar meningsverschil tusschen de standpunten der onderscheiden Regeeringen, ook in de interne politiek van een aantal landen kan men op meningsverschil en tegenstrijdigheid wijzen. Dit schijnt ons met name het geval ten aanzien van de Ver. Staten. Dat de politiek van President Roosevelt heel wat schommelingen vertoont, kon reeds in ons vorig Kwartaalbericht worden opgemerkt. Wanneer men de sindsdien getroffen maatregelen nagaat, welke wij elders in dit bericht afdrucken, zoo ontwaart men, dat deze, inzonderheid in verband met de toepassing, die daaraan laatstelijk gegeven wordt, onderling tot een zekere tegenstrijdigheid voeren.

De meeste maatregelen van den President zijn er op gericht om de verdwenen of ingeschrompelde winstmarge van het bedrijfsleven weder te vergrooten. Dit kan geschieden langs den weg van verruiming der geldcirculatie en daardoor van algemeene prijsopdriving, langs den weg van verlichting van lasten, en tenslotte door middel van beperking van de productie van die goederen, die in een staat van overproductie verkeerden en die een onelastische vraag ontmoeten. Men moge over bepaalde onderdelen van dit programma zeer van meening verschillen, de strekking van de maatregelen gaat in dezelfde richting.

Anders is het daarentegen gesteld met het streven

INHOUD:

	Blz.
Inleiding	LXXVII
De loop der prijzen	LXXVIII
Productie en voorraden	LXXX
Voorraadstatistiek van groothandelsartikelen	LXXXIII
Geld- en kapitaalmarkt	LXXXVI
Deviezenmarkt	LXXXVII
Scheepvaart	LXXXVIII
Lijnen betreffende de conjunctuur in Nederland	LXXXIX
Crisiswetgeving in Nederland	XCIII
Overzicht van de maatregelen op economisch gebied, door President Roosevelt genomen	XCVII
Het prijsverloop van groothandelsartikelen gedurende het tweede kwartaal van 1933	CI
Statistisch overzicht van groothandelsprijzen	CII
De economische toestand van Nederlandsch-Indië, Duitschland, Groot-Brittannië en de Vereenigde Staten	CXIII
Conjunctuurgegevens betreffende Nederland, Ned.-Indië, Duitschland, Groot-Brittannië en de Vereenigde Staten	CXVI

van President Roosevelt om krachtens de Industrial Recovery Act een opwaartschen druk op bepaalde geldloonen uit te oefenen. In de laatste dagen worden daaromtrent voortdurend berichten gepubliceerd. Het schijnt wel, dat de President een aanhanger der bekende onderconsumptie-theorie is geworden. Dit streven nu is van een ander karakter dan dat der vroeger genoemde maatregelen. Het heeft niet de strekking om de winstmarge der ondernemingen te vergrooten en daardoor een gangmaker te zetten voor het vastgelopen economisch leven, doch juist een omgekeerde tendenz.

Indien nu in de Ver. Staten niet een aanzienlijke werkloosheid heerschte, zoo zou de tegenstrijdigheid, waarop hier de aandacht gevestigd wordt, niet bijzonder belangrijk geacht behoeven te worden. Thans is dit echter wel het geval. Hoe groot momenteel de werkloosheid in de Ver. Staten is, kan men niet precies zeggen; wij komen daarop elders nog terug. Zeer aanzienlijk is zij echter in elk geval wèl. Daarom zou men mogen verwachten, dat alle maatregelen op economisch gebied in de eerste plaats rekening zouden houden met vermindering van de werkloosheid. Een streven naar loonsverhooging schijnt daarvoor weinig bevorderlijk en levert een gevaar op voor verlenging in plaats van verkorting der depressie, tenzij de loonsverhooging gecompenseerd wordt door inflatie, waartoe Roosevelt de macht heeft, doch waarvan het gevaar niet behoeft te worden geschetst. Zelfs indien het streven van den President zich slechts tot egalitatie van het loon in de onderscheiden bedrijfstakken mocht beperken, schijnt het streven naar loonsverhoogingen onder de huidige omstandigheden bedenkelijk prematuur.

Ook in andere landen zijn in den laatsten tijd belangrijke maatregelen door de Overheid getroffen tot het regelen der economische verhoudingen. Naast de Ver. Staten valt inzonderheid te wijzen op Duitschland. Reeds vroeger hebben wij in onze Kwartaalberichten gewezen op het streven van Duitschland om ten koste van zijn internationaal handels- en credietverkeer de binnenlandsche bedrijvigheid zooveel mogelijk te stimuleeren. De cijfers, die wij hierachter over Duitschland publiceeren, leggen van dit streven wederom getuigenis af, terwijl de inperking van de buitenlandsche betrekkingen van Duitschland duidelijk blijkt uit den afgenomen omvang van zijn internationalen handel in dit jaar, vergeleken bij vorige jaren, en uit het bekende transfermoratorium. Het streven naar een zuiver nationale oplossing van bestaande moeilijkheden treedt hier wel zeer duidelijk in het licht.

Het valt te betreuren, dat de mogelijkheid om

langs internationalen weg tot oplossing van vele der bestaande moeilijkheden te geraken, zoo uitermate gering is geworden. Hier staat als een zekere troost tegenover, dat de „Ankurbelungs“-maatregelen van de Ver. Staten voorshands tot een zekere opleving der bedrijvigheid, niet slechts daar te lande, doch ook elders hebben gevoerd. Er is meer vraag naar grondstoffen, ten deele wellicht als gevolg van een vlucht in de goederen, maar voor een ander deel zeker ook verband houdende met de aanwijsbare opleving in de verder verwerkende industriën. Inhoeverre dit duurzaam zal zijn, dient te worden afge wacht. Er zijn nog een aantal factoren, die tot voorzichtigheid manen.

Afgezien van het monetaire vraagstuk, dat verder is dan ooit, valt vooreerst te wijzen op het feit, dat het vraagstuk der agrarische overproductie nog niet is opgelost. Zoolang de toestand in de agrarische productie niet gesaneerd is, kan van een algemeen wereldherstel geen sprake zijn.

Verder zal een algemeen wereldherstel zich ook niet kunnen voltrekken, zoolang de handelsbelemmeringen toenemen in plaats van te worden neergehaald. Dit vraagstuk hangt enerzijds weder samen met de geldkwestie en anderzijds met de agrarische overproductie, die immers voor een zoo belangrijk deel juist door beschermingsmaatregelen in de hand is gewerkt.

Zoolang al deze vraagstukken boven de wereld blijven hangen, zal hoogstens een partiëel herstel kunnen intreden.

DE LOOP DER PRIJZEN.

De afgelopen maanden hebben voor de tweede maal in deze langdurige depressie een aanzienlijke prijsstijging van grondstoffen te zien gegeven en daarmee verwachtingen gewekt voor een verbetering van de conjunctuur. Hoewel deze prijsstijging de positie van verschillende grondstoffen-produceerende landen heeft verbeterd, heeft zij in de industrielanden, die den gouden standaard handhaven, niet tot een noemenswaardige stijging van de groothandels-prijzen geleid.

Zulks is niet het geval in de Ver. Staten, Engeland en andere landen met een gedeprecieerde valuta. Bijzonder sterk is, zooals vanzelf spreekt, de prijsstijging in de Ver. Staten.

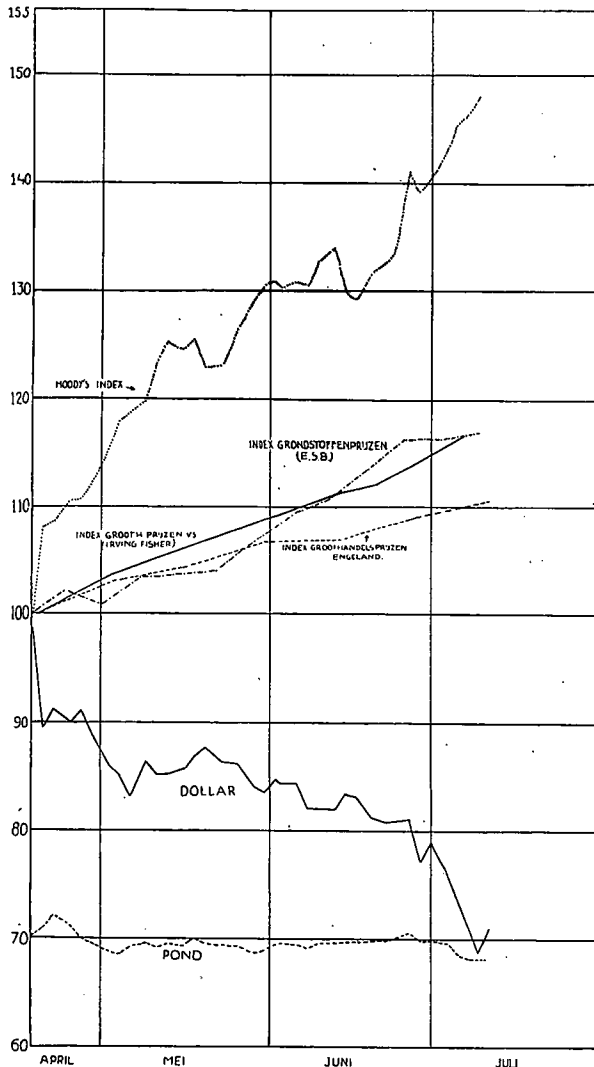
Om de ontwikkeling van de prijzen sedert den val van den Dollar goed te kunnen volgen, hebben wij een grafiek samengesteld, waarbij de prijzen op 19 April of op den dichtstbijzijnden datum daarvoor of

Data	18 September 1931 = 100			1913 = 100					1914 = 100	1913 = 100						
	Indexc. „The Economist” Totaal index in £	Grondstoffen in £	Grondstoffen in papier \$	Irving Fisher Ver. Staten	Statistique Générale Frankrijk	Kamer v. Koophandel Milaan, Italië	Statistisch. Reichsamt Duitschland	Neder-land ¹⁾	Zweden ²⁾	Dene-marken ²⁾	België ²⁾	Zwitser-land ²⁾	Australië ²⁾	Ned.-Indië ²⁾	Canada ²⁾	Japan ²⁾
30 Dec. '31	108.9	117.1	94.4	96.1	93.4	96.9	94.6	85	109.9 (76.5)	119	83.1	103	131.0	105	110.0	114.1
27 Jan. '32	108.3	115.7	93.8	93.5	93.6	95.8	91.6	84	108.5 (77.6)	118	80.8	101	130.0	104	108.4	120.5
29 Juni '32	97.4	99.3	80.5	86.4	91.5	89.5	88.1	78	107.5 (75.0)	113	74.7	95	127.8	94	104.0	110.6
21 Sept. '32	106.0	117.4	89.6	90.5	89.7	91.2	87.1	76	109.4 (72.6)	119	77.0	95	132.4	92	104.5	126.5
14 Dec. '32	102.2	112.1	78.2	85.1	87.9	91.4	85.0	77	106.7 (71.2)	119	75.4	92	125.6	88	100.0	139.5
11 Jan. '33	101.8	109.7	80.3	83.1	87.1	90.7	83.8	75	104.1 (70.9)	117	75.3	91	123.5	88	99.8	139.8
25 Jan. '33	101.3	107.7	78.0	80.5	88.1	90.2	83.8	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8 Febr. '33	100.0	105.2	77.2	80.2	88.1	89.8	83.2	74	103.6 (70.4)	124	73.8	90	122.2	87	99.3	135.7
8 Mrt. '33	99.2	105.1	—	—	87.2	88.0	84.1	72	103.6 (70.2)	123	72.6	90	122.5	86	100.6	134.0
5 Apr. '33	98.2	102.9	82.0	81.5	87.0	86.2	83.2	—	103.9 (69.2)	122	72.2	91	—	84	102.2	133.1
19 Apr. '33	98.7	104.6	88.7	82.8	87.5	86.2	83.4	71	—	—	—	—	—	—	—	—
3 Mei '33	101.7	109.8	98.1	85.8	86.0	86.2	83.7	—	104.6 (67.2)	123	72.3	—	—	—	—	—
17 Mei '33	103.1	112.5	104.5	87.9	86.1	86.0	84.8	72	—	—	—	—	—	—	—	—
31 Mei '33	105.3	116.3	108.5	90.0	87.2	86.6	84.9	72	—	—	—	—	—	—	—	—
14 Juni '33	105.5	115.0	110.6	92.1	87.0	86.9	85.4	73	—	—	—	—	—	—	—	—
28 Juni '33	107.6	118.2	117.4	94.4	89.5	87.2	85.6	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12 Juli '33	109.1	119.9	129.2	96.6 ¹⁾	89.0 ¹⁾	87.0 ¹⁾	86.1 ¹⁾	—	—	—	—	—	—	—	—	—

¹⁾ Deze cijfers hebben betrekking op 5 Juli ²⁾ Maandgemiddelden. Cijfers tusschen haakjes goudpariteit.

daarna op 100 zijn gesteld. Wij hebben daarvoor genomen den Moody-index, den index van groothandelsprijzen van „Irving Fisher” (beide voor de Ver. Staten), den index van groothandelsprijzen van „The Economist” (Engeland) en ons indexcijfer van grondstoffen, dat op goudbasis staat. Om de vergelijking tusschen de stijging van deze indices en de de-

preciatie van den Dollar te vergemakkelijken, hebben wij tevens de procentueele daling van den Dollar aangegeven, tegelijk met de koersbeweging van het Pond, beide t.o.v. den Gulden.

Deze grafiek behoeft weinig commentaar. De grondstoffenprijzen, papier Dollar, zijn, zooals bekend, sterker gestegen dan de depreciatie van den Dollar bedraagt, terwijl de stijging van de groothandelsprijzen daarbij ten achter is gebleven.

Het indexcijfer van groothandelsprijzen (Irving Fisher) is sedert het loslaten van den gouden standaard tot 5 Juli gestegen met 17 pCt.; terwijl de Dollar in diezelfde periode gedeprimeerd is met 26 pCt. De zoo gewenschte prijsstijging in de Ver. Staten, uitgangspunt van de geheele economische politiek van President Roosevelt, is dus reeds op ruime schaal verwezenlijkt.

Het is intusschen te vreezen, dat het deflatieproces in de goudlanden voorshands verderen voortgang zal hebben. Tot hoever dit proces eventueel zal voortschrijden, hangt van verschillende omstandigheden af, niet het minst van de prijsontwikkeling op de grondstoffenmarkt. Want minstens even belangrijk als de verheffing van het interne prijspeil in de Ver. Staten is de prijsstijging van grondstoffen. Uit den sedert de vorige week in ons blad opgenomen index van grondstoffenprijzen (goudbasis) blijkt, dat sedert 19 April deze index gestegen is met 16,8 pCt. Niettemin heeft niet bij alle artikelen een stijging plaatsgevonden. Het onderstaande staatje geeft de procentueele prijsstijging van de verschillende grondstoffen, granen en genotmiddelen weer vanaf het laagste punt in deze crisis tot 11 Juli. Zooals men ziet, zijn de prijzen van enkele producten zeer sterk gestegen (tin, petroleum, huiden, rubber), terwijl die van andere producten gelijk of bijna gelijk zijn gebleven¹⁾ (gieterij-ijzer, steenkolen, copra, mais en koffie). Men zie voor een en ander de onderstaande tabel.

In den laatsten tijd wordt nog al eens, vooral van Duitse zijde, gewezen op de bezwaren voor de invoerlanden van stijgende grondstoffenprijzen bij gelijkblijvende prijzen van industriële producten. Deze bezwaren zijn niet alleen sterk overdreven, maar houden bovendien in het geheel geen rekening met

¹⁾ Wij wijzen er volledigheidshalve op, dat deze prijzen waarschijnlijk niet in alle gevallen het allerlaagste punt aangeven, daar wij deze slechts eenmaal per week opstellen. Het is dus mogelijk, dat hier en daar nog lagere noteringen zijn voorgekomen.

Artikelen ¹⁾	Laagste prijs	Datum	Prijs begin Januari 1933	Prijs op 10 Juli 1933	Stijging in proc. sedert laagsten prijs
Grondstoffen:					
Lijnzaad	f 125,50	3 April '33	f 135,—	f 175,—	39
Koper	£ 18,5/-	12 Dec. '32	£ 19,18/6	£ 26,9/6	45
Lood	£ 7.-/6	25 Juli '32	£ 7,8/6	£ 9,5/6	32
Tin	£ 81,10/-	11 April '32	£ 102, .6	£ 146,14/-	80
Gieterij-ijzer	Sh. 33/6	13 Febr. '33	Sh. 34/6	Sh. 34/-	1
Zink	£ 8,2/6	18 Juli '32	£ 10,5/6	£ 12,12/6	55
Steenkolen	f 7,05	2 Jan. '33	f 7,05	f 7,05	—
Petroleum	\$ 0,15	13 Juli '31	\$ 0,63	\$ 0,49	227
Katoen	\$cts. 5,15	13 Juni '32	\$cts. 6,10	\$cts. 7,05	37
Wol (Merino)	d. 14,75	1 Dec. '32	d. 15,75	d. 21,00	42
Koehuiden	f 8,75	2 Juni '32	f 11,50	f 16,00	83
Vurenhout	f 60,—	5 Sept. '32	f 70,—	f 75,00	25
Copra	f 9,125	10 April '33	f 11,75	f 9,25	1
Rubber	Sh. -/1,3125	27 Juni '32	Sh. -/1,6875	Sh. -/2,4375	86
Granen:					
Tarwe	f 4,50	27 Dec. '32	f 4,80	f 5,70	27
Rogge	f 3,40	19 Juni '33	f 3,65	f 3,80	12
Mais	f 64,—	5 Oct. '31	f 68,50	f 64,50	1
Gerst	f 70,—	18 April '33	f 74,—	f 80,—	14
Genotmiddelen:					
Cacao	Sh. 14/8	3 April '33	Sh. 17/5	Sh. 17,2	17
Koffie	f 22,50	6 Juni '33	Cts. 24,—	f 22,50	—
Suiker	f 5,25	2 Jan. '33	f 5,25	f 6,12 ⁵	17
Thee	Cts. 22,75	4 Aug. '32	Cts. 25,50	Cts. 33,50	47

¹⁾ Voor de bij deze prijzen behorende maten raadplege men onze prijsstatistiek.

den feitelijken toestand, zooals deze zich zal ontwikkelen, indien de prijsstijging van grondstoffen grotere afmetingen zou gaan aannemen. Mocht dit inderdaad plaatsvinden, dan moet met twee belangrijke factoren rekening worden gehouden. In de eerste plaats zijn de grondstoffenproduceerende landen over het algemeen tevens debiteurlanden. Hoe sterker de prijsstijging van grondstoffen zich voltrekt, hoe meer de internationale schuldverhoudingen zich zullen verbeteren. Een dergelijke ontwikkeling zou direct een gunstige uitwerking op de internationale deviezenmarkt uitoefenen en bijgevolg tevens op de internationale handelsbeweging. Van even groote betekenis is echter, dat de grondstoffen-produceerende landen belangrijke afnemers van industriële producten zijn. Elke prijsstijging van grondstoffen zal den afzet van deze producten verbeteren. En een ver-groote afzet verhoogt de productie-capaciteit, hetgeen zich onmiddellijk in een verbetering van de rentabiliteit openbaart. Deze tendens zal zich natuurlijk het sterkst manifesteren in de kapitaalintensieve bedrijven. Het is juist deze factor, die voor de ontwikkeling van de conjunctuur in de Ver. Staten in de naaste toekomst van de grootste betekenis kan worden. Immers een stijging van de graanprijzen in de Ver. Staten opent voor de industrie direct nieuwe afzetmogelijkheden met alle daarmede gepaard gaande voordeelen. De sterke prijsstijging van agrarische producten in de Ver. Staten, sedert het loslaten van den gouden standaard, welke veel grooter is dan die van half- en eindfabrikaten, heeft de sedert jaren bestaande wanverhoudingen in deze prijsrelaties reeds voor een deel opgeheven.

De stijging van de grondstoffenprijzen in de afgelopen maanden is toe te schrijven aan factoren, die zowel aan de geldzijde als aan de goederenzijde zijn gelegen. Wij zijn geneigd voor de jongste prijsstijging aan de eerstgenoemde factoren grotere betekenis toe te kennen dan aan de laatstgenoemde. Zooals hieronder nog nader zal worden uiteengezet, rechtvaardigen de beschikbare statistieken betreffende de ontwikkeling van de wereldvoorraden vóór het loslaten van den gouden standaard in de Ver. Staten, op een enkele uitzondering na, geen haussestemming. De grondstoffenmarkt bevond zich in April nog in een moeilijke positie en de deflatie, die zich bij het handhaven van den gouden standaard zou hebben voortgezet, zou eerder tot een vermindering dan tot een vermeerdering van het grondstoffenverbruik aanleiding hebben gegeven. Iliertegenover staat weliswaar, dat de toestand in Engeland en Duitschland eenigszins was verbeterd, maar het is zeer de vraag, of hiervan een overcompenseerende invloed zou zijn uitgegaan.

Dat de goudprijzen van de meeste grondstoffen in de laatste maanden zijn gestegen, is vooral een gevolg van de monetaire maatregelen, die in de Ver. Staten zijn genomen. In de eerste plaats heeft de bijna onafgebroken daling van den Dollar geleid tot een vlucht in de goederen, waardoor de voorraden in de tweede en derde hand aanzienlijk zijn toegenomen. In zoverre heeft slechts een verplaatsing van de zichtbare naar de onzichtbare voorraden plaatsgevonden. Met dezen factor moet bij de beschouwing van de grondstoffenvoorraden terdege rekening worden gehouden. De daling van de voorraden in de laatste maanden beteekent in de meeste gevallen geen *evenredige* toeneming van het verbruik.

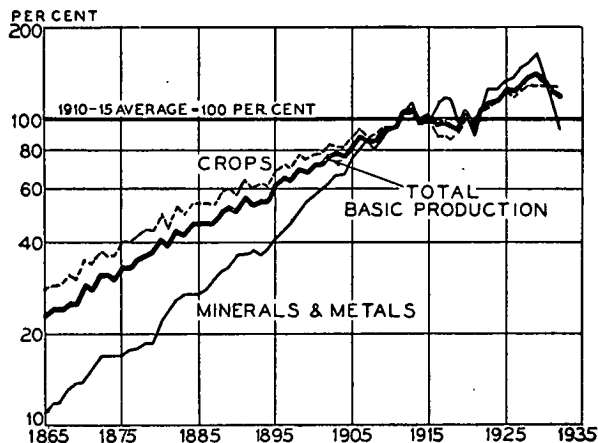
De depreciatie van den Dollar heeft echter tevens geleid tot een opleving in het bedrijfsleven, waardoor het verbruik van grondstoffen sterk is gestegen. Of deze tendens zich zal handhaven, valt op het oogenblik moeilijk te beoordeelen. De huidige opleving in zaken is ten deele een seizoensverschijnsel, dat in verband met de bankmoeilijkheden in Februari en Maart later is ingetreden dan gewoonlijk. Een blijvende verbetering is, naast de monetaire factoren, voor een belangrijk deel afhankelijk van de prijs-

ontwikkeling van grondstoffen, in het bijzonder van die van tarwe en andere graansoorten. Over dit laatste valt nog niets te zeggen, zoolang over de plannen om tot productiebeperking van tarwe te komen nog geen eenstemmigheid bestaat. Dat intusschen vermindering van de graanproductie zeer gewenscht is, zal hieronder nog eens opnieuw worden aangetoond.

PRODUCTIE EN VOORRADEN.

Wereldproductie van basisproducten.

De hevigheid van de huidige crisis is voor een belangrijk deel toe te schrijven aan het feit, dat zij in tegenstelling met vele vroegere crises, universeel is, d.w.z. dat zowel de industriële als de agrarische landen in een depressie verkeerden. De groote uitbreiding van de productie van tarwe en andere granen heeft ongetwijfeld de agrarische crisis, zool niet in het leven geroepen, dan toch zeker verscherpt. Ondanks de geweldige prijsdaling van agrarische producten is de bebouwde oppervlakte in de laatste jaren weinig ingekrompen, waardoor de productie tengevolge van goede oogsten vrij constant is gebleven. Daarentegen is de productie van metalen en mineralen in de laatste jaren over het algemeen sterk verminderd. Wij zullen aanstonds hiervan gedetailleerde cijfers geven, maar vragen allereerst de aandacht voor een grafiek, die wij ontleend hebben aan het maandbericht (Mei 1933) van de Federal Reserve Bank te New-York. In deze grafiek, geteekend op een logaritmische schaal, is een indexcijfer van wereldoogsten en een van de wereldproductie van metalen en mineralen weergegeven, waaruit een algemeene productie-index is berekend.¹⁾

Deze algemeene productie-index is van 1929 tot 1932 gedaald met 16 pCt. Deze betrekkelijk geringe daling is toe te schrijven aan de stabiliteit van de wereldoogsten, daar de productie-index van metalen en mineralen alleen in die periode gedaald is met 44 pCt. Niettemin is de daling van de algemeene productie-index volgens het genoemde maandbericht de grootste terugslag, die in de opwaartsche trend van de wereldproductie heeft plaatsgevonden, sedert hiervan een index werd samengesteld en de duur van deze daling wordt alleen door die in de oorlogsperiode overtroffen.

In aansluiting op de bovenstaande grafiek geven wij hieronder de door het Economisch Secretariaat van den Volkenbond opgestelde indexcijfers van de productie weer, die het voordeel hebben, dat zij een goed inzicht in de verschuivingen van de productie der voornaamste hoofdgroepen geven.

Hieruit blijkt, dat de productie van metalen (de geraffineerde metalen, niet het erts) het sterkst is gedaald, die van granen en andere plantaardige voe-

¹⁾ Voor de jaren 1865—1874 zijn 10 basisproducten genomen; vanaf 1875 is dit aantal verhoogd tot 15, vanaf 1894 tot 20, en sedert 1900 omvat deze index 30 producten, w.o. 18 van agrarischen oorsprong en 12 metalen en mineralen.

dings- en genotmiddelen sedert 1929 in enkele gevallen is gedaald, in andere daarentegen gestegen.

Indices van de wereldproductie van voedingsmiddelen en industriële grondstoffen.
Gemiddelde 1925/29 = 100

	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	* 1932
Algemeen indexcijfer	96	96	99	103	106	102	98	94
Voedings- en genotmiddelen	98	97	99	103	103	103	102	103
Voedingsmiddelen van								
plantaardigen oorsprong:								
waarvan granen	99	98	99	103	101	104	*102	104
Vleesch*	100	99	99	103	100	102	*100	104
Wijn en hop	94	96	100	104	105	102	103	—
Koffie, thee en cacao	109	79	96	109	107	92	99	103
Grondstoffen	88	90	111	91	120	94	110	97
Tabak	92	94	99	104	111	102	91	79
Grondstoffen van oliehou-	99	97	96	100	107	111	109	—
dende zaden	95	94	104	101	106	102	104	98
Textiel	96	101	94	103	106	103	105	95
Rubber	79	95	93	100	132	126	122	107
Houtpulp	85	94	99	104	117	114	99	—
Brandstoffen	93	93	102	102	110	102	92	84
Metalen (productie der								
smelterijen)	88	91	99	106	116	95	71	51
Mineralen	87	93	101	107	112	107	93	77
Chemische producten	88	88	93	109	121	114	87	—

*) Raming of voorlooppig indexcijfer.

Productie van voedings- en genotmiddelen.

De stabiliteit in de productie van de meeste voedingsmiddelen is, met het oog op het afnemend verbruik en de groote voorraden, een van de belangrijkste oorzaken van het voortduren van de crisis. In het bijzonder is de statistische positie van tarwe nog altijd zeer zwak. Weliswaar zijn de voorraden in de laatste maanden afgenomen, maar dit is een gewoon verschijnsel in de maanden, voordat de nieuwe oogst op het Noordelijk halfrond binnenkomt. Uit de jongste gegevens van het Internationaal Landbouw Instituut te Rome blijkt intusschen, dat de wereldproductie van tarwe in 1932 nog iets groter is geweest dan in 1931, terwijl het verbruik, dat juist in de laatste jaren was gestegen, in 1932 is gedaald met niet minder dan 50 miljoen quintalen.

Wereldproductie en -verbruik van tarwe. 1)
(in miljoenen quintalen)

	Productie	Verbruik 2)
1923.....	946	918
1924.....	840	885
1925.....	909	896
1926.....	924	927
1927.....	983	965
1928.....	1.072	1.001
1929.....	940	957
1930.....	1.012	1.020
1931.....	999	1.029
1932.....	1.000*	980*

*) Geschat.

1) Zonder Rusland, China, Turkije, Perzië en Irak.

2) De verbruikscijfers hebben betrekking op de oogstjaren 1923/24 enz.

Hoewel het cijfer van een milliard quintalen voor de productie van 1932 nog voorlooppig is, is het volgens het Internationaal Landbouw Instituut eerder aan den lagen dan aan den hoogen kant. Het is zeer waarschijnlijk, dat de productie van 1932 tenslotte even groot blijkt te zijn als die van 1930, welke, afgezien van die in 1928, een record was. De bovenstaande cijfers brengen duidelijk naar voren, dat de productie in het afgelopen jaar groter is geweest dan het verbruik, zoodat waarschijnlijk op 1 Augustus een nieuwe stijging van de tarwevoorraden te verwachten is. Het Internationaal Landbouw Instituut te Rome publiceert in verband hiermede een tabel, waaruit zeer duidelijk de te verwachten vermeerdering van de tarwevoorraden der voornaamste exportlanden blijkt.

Tarwe-voorraden beschikbaar voor export per 1 Augustus.
(in mill. quintalen)

	1933	1932	1931	1930	1929	1928	1927
Canada	53	35	36	32	32	22	13
Ver. Staten	95	91	75	66	55	24	20
Argentinië	15	10	16	10	28	19	13
Australië	13	9	13	11	8	7	7
Stoomende hoeveelh.	8	9	10	11	10	12	12
Totaal	184	154	150	130	133	84	65

Volgens het Internationaal Landbouw Instituut zullen in enkele landen in Europa op 1 Augustus de tarwevoorraden groter zijn dan verleden jaar, zooals b.v. in Frankrijk. Daarentegen zullen andere Europeesche landen minder tarwe ter beschikking hebben tengevolge van geringere oogsten. Indien de toename en de afneming van de voorraden in die landen elkaar compenseeren, hetgeen waarschijnlijk is, dan zouden de wereldvoorraden van tarwe aan het begin van het nieuwe oogstjaar 1933/34 de grootste zijn, die tot dusverre zijn geregistreerd.

Van bijzonder belang is intusschen, dat ondanks deze minder gunstige vooruitzichten, de tarwepositie in de Ver. Staten zelf dit jaar waarschijnlijk zal verbeteren, tengevolge van den geringen oogst van winter-tarwe, die wordt verwacht. Zelfs al geeft de voorjaarsoogst een goede opbrengst, dan is het vrijwel zeker, dat de tarwe-productie in de Ver. Staten dit jaar lager zal zijn dan het verbruik. Dit mogelijke tekort zal echter geheel worden opgevangen door de groote voorraden, zoodat de drang tot export onverminderd zal blijven bestaan.

Uit het bovenstaande is voldoende duidelijk geworden, hoe noodzakelijk het is, dat de tarwe-produceerende landen te Londen tot overeenstemming komen inzake een beperking van de te bebouwen oppervlakte. Het schijnt, dat de groote exportlanden reeds tot overeenstemming zijn gekomen, maar het is absoluut noodzakelijk, dat ook de overige productielanden tot een restrictie-overeenkomst toetreden, al zouden zij alleen maar garandeeren, de met tarwe te bebouwen oppervlakte niet verder uit te breiden. Immers, indien een productiebeperking in de groote exportlanden gepaard gaat met een verdere uitbreiding in de invoerlanden, dan kan dit de te verwachten prijsstijging belemmeren.

Analoge verhoudingen zijn op het gebied van suiker waar te nemen. De stijging van den suikerprijs in de afgelopen maanden houdt verband met de verwachtingen betreffende de toekomstige vermindering van de suikervoorraden in verband met de aanzienlijke daling van de productie, welke bijna zeker beneden het verbruik zal blijven. Deze prijsstijging zou echter groter geweest zijn, indien in de invoerlanden de productie in de laatste jaren niet was uitgebreid. De zichtbare voorraden (Czarnikow) zijn van April op Mei met een ½ miljoen ton gedaald.

Daar de Chadbourne-overeenkomst slechts de voornaamste exportlanden omvat, gaat de vermindering van de productie geheel ten koste van deze landen en met name van Java. Indien men de onlangs in het weekblad gepubliceerde statistieken van Dr. Gustav Mikusch raadpleegt 1), blijkt intusschen, dat de tendens naar zelfgenoegzaamheid van de verschillende invoerlanden nog steeds toeneemt. De productie van Br.-Indië, die in 1930/31 nog 2.9 miljoen ton bedroeg, zal dit jaar tot ongeveer 4.6 miljoen ton stijgen. In Denemarken, Zweden, de Ver. Staten, Canada en Argentinië (deze laatste drie landen als één geheel beschouwd), de Philippijnen en enkele andere landen zal de productie van suiker eveneens toenemen. De prijsstijgende invloed, die van het Chadbourne-plan zou moeten uitgaan — de productievermindering van de hierbij aangesloten landen zal dit oogst-

1) Economisch-Statistische Berichten van 21 Juni jl.

jaar ongeveer 6 miljoen ton bedragen — wordt dus belemmerd door de politiek van verschillende suiker-invoerende landen, die hun productie zullen uitbreiden met ongeveer 3 miljoen ton.

In de vorige maand zijn de restrictieplannen van *thee* definitief tot stand gekomen. Zooals men weet, zal volgens deze overeenkomst, die afgesloten is tusschen Ned.-Indië, Britsch-Indië en Ceylon voor 5 jaren vanaf 1 April jl., de *uitvoer* met 15 pCt. worden beperkt. Als basisjaar wordt voor elk land het jaar genomen, waarin de uitvoer in de periode van 1929 tot 1931 het grootst is. Voor Britsch-Indië en Ceylon is dit 1929, voor Ned.-Indië 1931. In welke mate de uitvoer van *thee* in het laatste jaar is gestegen, moge uit het volgende blijken:

Uitvoer van Thee (in tons).

	Tien maanden 1 Juli—30 April		Twaalf mnd. 1 Juli '31 tot 30 Juni '32
	1932/33	1931/32	
Ceylon	81.117 ¹⁾	74.301 ¹⁾	111.575
Britsch-Indië	156.638	142.715	155.559
Java en Madoera	56.903 ¹⁾	54.808 ¹⁾	74.077
Japan	11.282	9.680	11.154

¹⁾ Tot 31 Maart.

De beperking van den uitvoer met 15 pCt. zal betrekking hebben op totaal 366 miljoen K.G. volgens de onderstaande verdeling:

Schema van de theerestrictie in 1000 K.G.

Landen	Basisjaar	Basisexport	Uitvoer- quotum(85%)
Ned.-Indië ..	1931	78.744	66.931
Britsch-Indië	1929	173.545	147.513
Ceylon	1929	114.091	96.977
Totaal....		366.380	311.421

Het is opmerkelijk, dat ook op het gebied van de theecultuur de offers weer worden gebracht door de grootste exportlanden. De outsiders schijnen met de restrictie geen rekening te houden, want China en Formosa zullen hun uitvoer van *thee* zelfs nog gaan verhoogen. Dit blijkt uit de stukken van den Volksraad betreffende den omvang van de restrictie. Hierin wordt een taxatie gegeven van de exporten voor 1933/34, welke wij hieronder laten volgen, omdat zij de zoo juist besproken tendens laten zien¹⁾:

Export van Thee (in 1000 tons).

	1929	1930	1931	1932	1933/34
Britsch-Indië.....	179.3	168.6	169.5	178.7	152.4
Ceylon.....	114.1	109.5	112.1	114.2	96.5
Ned.-Indië.....	72.5	72.0	78.7	78.8	66.9
Japan.....	10.7	9.2	11.5	13.2	12.0
Formosa.....	8.4	8.4	8.3	6.8	7.5
China.....	55.8	40.6	41.5	37.9	40.0
Afrika.....	1.1	1.1	1.2	1.5	1.5
Totaal.....	441.9	409.4	422.8	431.1	376.8

Intusschen is volgens deze cijfers de stijgende uitvoer van de „outsiders” in het geheel niet onrustbarend, zooals dat b.v. bij suiker het geval is, waar, zooals wij hebben opgemerkt, de productie-uitbreiding van de outsiders ongeveer 50 pCt. van de productie-verniedering van de groote exportlanden bedraagt.

Volgens de cijfers van den Volksraad zal de uitvoer-verniedering van de drie groote exportlanden in 1933/34, vergeleken met 1932, bedragen 55.900 ton tegenover een vermeerdering van de „outsiders” van per saldo slechts 1.600 ton. Het is natuurlijk niet uitgesloten, dat de productie en daarmee de uitvoer van de „outsiders” tenslotte groter zal worden, in-

¹⁾ Wij vestigen hierbij de aandacht op de interessante beschouwingen over de internationale *thee*-positie in de stukken van den Volksraad (Zittingsjaar 1932/33. Onderwerp 151 — Stuk 3 C).

dien de prijsstijging aanhoudt. Toch moet men niet vergeten, dat de productie van de landen, die tot de restrictie-overeenkomst zijn toegetreden, in 1932 ongeveer 86 pCt. van de wereldgrootsten beliep, terwijl China in de laatste jaren een lagere productie had dan gewoonlijk, zulks in verband met de troebelen in het binnenland.

Van groot belang is echter, of de tot het restrictieplan toegetreden landen, indien zij den uitvoer beperken, ook een vermindering van de *productie* kunnen doorvoeren. Dit is vooral van belang voor Ned.-Indië, waar de moeilijk te controleeren bevolkings-theecultuur $\frac{1}{5}$ à $\frac{1}{6}$ van de geheele productie levert.

Zeer ongunstig zijn nog steeds de verhoudingen op de *koffiemarkt*. Volgens de officiële raming zal de nieuwe oogst, die op 1 Juli jl. is aangevangen, 30 miljoen balen groot zijn, volgens particulieren echter nog grooter. Bedenkt men, dat het wereldverbruik van Brazil-koffie op het oogenblik op 12 à 13 miljoen balen wordt geschat, dan is het duidelijk, dat de moeilijkheden hier ongekende afmetingen hebben aangenomen. Zelfs indien van dezen oogst 12 miljoen balen zullen worden vernietigd, waartoe plannen bestaan, dan zullen er nog 5 à 6 miljoen balen overblijven, ongeacht de groote voorraden, die nog aanwezig zijn en welke begin Mei ongeveer 23 miljoen balen bedroegen. Intusschen wordt de vernietigingscampagne nog steeds voortgezet. Tot 30 April zijn in Brazilië 16,6 miljoen balen koffie vernietigd.

Metalen en andere grondstoffen.

Het meest markante feit op de metaalmarkten is in den laatsten tijd de sterke prijsstijging van *tin* geweest. Het is duidelijk gebleken tot welke resultaten een restrictiepolitiek kan leiden, indien de productie beneden het verbruik wordt gehouden. Sedert Juni 1932 zijn de voorraden gedaald van 58.200 ton tot 46.600 ton en het is te verwachten, dat zij bij doorvoering van het huidige restrictieschema nog verder zullen afnemen. Hierin ligt o.i. ook een van de oorzaken van de groote prijsstijging. Immers de wetenschap, dat het Tinkartel voorloopig een straffe restrictiepolitiek zal blijven voeren, zal in verband met de stijging van het verbruik zonder twijfel geleid hebben tot een zeer sterken aankoop van dit metaal, vooral in de Ver. Staten, waar men in verband met de vlucht in goederen eerder tin dan koffie gekocht zal hebben. Daarom zal waarschijnlijk de onzichtbare voorraad in de tweede en derde hand op het oogenblik buitengewoon groot zijn.

Aan den anderen kant vermeerderd de stijging van den tinprijs het gevaar van een stijging van de productie van de „outsiders”. Wij hebben op dit gevaar reeds herhaaldelijk gewezen, maar wij zijn van meening, dat het bij een blijvende hogere tinnoteering in veel grootere mate zal optreden dan tot dusverre.

Een geheel ander beeld toont nog steeds de *kopermarkt*. Bij gebrek aan gegevens betreffende de voorraden is het langs indirecten weg niet na te gaan, hoe productie en verbruik zich op het oogenblik verhouden. Uit de *beweging* van de voorraden kan men immers met eenige zekerheid nagaan of de productie op een bepaald moment kleiner of grooter is dan het verbruik.

Volgens het American Bureau of Metal Statistics is de wereldkoperproductie in 1932 gedaald tot 882.000 ton (tegen 1.344.000 ton in 1931), terwijl het verbruik 973.000 ton zou hebben bedragen. De productie zou dus in 1932 beneden het verbruik zijn gedaald, hetgeen een sterke verbetering van de positie beteekent, vergeleken met de laatste jaren.

	1929	1930	1931	1932
Productie (in 1000 tons)	1.930	1.573	1.344	882
Verbruik id.	1.891	1.555	1.274	973

Daarentegen zou volgens de Anaconda de wereldproductie in 1932 ongeveer 1 miljoen ton en het verbruik ongeveer 950.000 ton hebben bedragen, het-

Zoals men ziet, was in 1931 de productie van zink al kleiner dan het verbruik. De beperking der productie is niet zoo straf als op het oogenblik bij tin, waardoor de voorraden in de laatste maanden niet zoo sterk zijn gedaald als bij dit metaal. Toch is de statistische positie van zink nog beter dan die van tin. De zinkvoorraden bedragen thans ongeveer 30 pCt., de tinvoorraden ongeveer 45 pCt. van het verbruik in 1932.

Het Zinkkartel is in het begin van deze maand tot eind October verlengd. Tegelijkertijd is het productie quotum van 45 tot 50 pCt. verhoogd. In de eerstvolgende maanden is, indien de productie in de Ver. Staten niet vermindert, met een stijging van de productie te rekenen.

Betere vooruitzichten dan enkele maanden geleden toont de *petroleum*markt. De prijzen in de Ver. Staten zijn sedert het midden van Juni sterk gestegen, waarbij naast den invloed van de toenemende bedrijvigheid, vooral de werking van de maatregelen van President Roosevelt bemerkbaar wordt. Immers deze hebben ten doel om door allerlei middelen de productie van petroleum te beperken. Indien deze maatregelen bovendien nog gesteund worden door een blijvende vermeerdering van het verbruik, dan zal dit tot een aanzienlijke daling van de voorraden leiden.

Het is merkwaardig, hoe snel een betrekkelijk kleine prijsstijging van *rubber* op den uitvoer van dit product inwerkt. Zoals men elders in deze publicatie kan zien, is de rubberprijs sedert het loslaten van den gouden standaard in de Ver. Staten aanzienlijk gestegen, hetgeen verband houdt met de opleving aldaar, die tot een sterke stijging van het verbruik heeft geleid. Het rubberverbruik in de Ver. Staten bedraagt voor Mei reeds 44.580 ton tegen 29.197 ton in Mei 1932.

Neemt men kennis van de cijfers betreffende den uitvoer van rubber uit de voornaamste productielanden, dan blijkt, dat ook de verschepping in de laatste maanden sterk is toegenomen:

Export van rubber uit Ned.-Indië, Malakka, Straits en Ceylon.

	1929	1930	1931	1932	1933
1ste kwartaal ..	234.709	235.901	212.440	190.229	187.380
Mei ¹⁾	112.357	114.018	110.233	102.428	113.690

¹⁾ Voor Malakka en de Straits Mei en Juni.

In overeenstemming hiermede is ook de ontwikkeling van de productie, zoals uit de volgende tabel blijkt:

Wereldproductie van Plantage Rubber.

	1929	1930	1931	1932	1933
1ste kwartaal ..	216.206	215.598	198.546	179.554	179.879
Mei	64.406	70.870	67.459	61.751	65.985

Het is mogelijk, dat hierbij toevallige, ons onbekende, omstandigheden een rol spelen, omdat de periode zoo klein is. (April is buiten beschouwing gelaten, omdat aan het einde van deze maand de prijsstijging plaatsvond).

Uit deze cijfers blijkt echter, hoe moeilijk het valt op rubbergebied de productie aanzienlijk beneden het verbruik te brengen, daar elke prijsstijging onmiddellijk beantwoord wordt door een productie-vermeerdering. Zoolang de voorraden niet aanzienlijk verminderen, schijnt een belangrijke prijsstijging voorspeld niet waarschijnlijk. Het is daarom niet te verwonderen, dat telkens opnieuw plannen tot restrictie van de rubbercultuur worden gemaakt.

Industriële productie.

De verbetering van de positie van verschillende grondstoffen, waaraan in het bovenstaande uitvoerige aandacht is geschonken, is voor een deel toe te schrijven aan de toenemende bedrijvigheid in de verschillende landen. Bij de beoordeeling van de volgende productie-indices van de grootste industrielanden moet men in het oog houden, dat zij in het voorjaar bijna steeds een stijging vertoonen als gevolg

van seizoensinvloeden. Ook al houdt men hiermede rekening, dan blijkt, dat in de voornaamste industrielanden de bedrijvigheid haar laagste punt in 1932 heeft bereikt.

Indexcijfers van de industriële bedrijvigheid 1928 = 100.

	Duitschland	Engeland	Frankrijk	Ver. Staten	Canada	Japan
1929	101.4	107.9	109.4	106.3	111.6	113.7
1930	90.1	96.1	110.8	86.9	91.6	102.5
1931	73.6	82.2	98.0	72.9	76.7	102.1
1932	61.1	82.8	75.8	57.9	62.8	
October ..	66.7	88.3	92.4	65.8	72.2	104.3
November	66.4		90.0	65.8	72.6	103.3
December	63.8	89.1	87.7	66.7	67.5	108.2
Jan. 1932	61.9		82.9	64.9	67.9	106.3
Februari	62.6		79.0	62.2	69.0	109.4
Maart ..	61.4	81.2	77.4	60.4	65.3	115.8
April	61.0		75.0	56.8	57.9	113.4
Mei	62.2	75.9	74.2	54.1	63.3	114.1
Juni	60.9		73.5	53.2	65.3	117.9
Juli	60.4	85.1	72.7	52.3	63.0	115.0
Augustus	58.5		73.5	54.1	62.5	116.2
Septemb.	60.3	86.0	74.2	59.5	61.0	119.7
October ..	61.0		75.0	59.5	59.8	121.7
November	62.4		76.6	58.6	61.0	124.4
December	62.1	82.1	77.4	59.5	57.5	131.4
Jan. 1933	62.4		79.0	57.7	52.8	127.2
Februari	63.4	86.0	81.4	57.7	51.7	
Maart ..	64.6		82.1	54.1	53.1	
April	65.2			60.3 ^v		
Mei	68.5 ^v					

v = voorloopig.

Een zeer groote vermeerdering van de industriële bedrijvigheid is in de Ver. Staten te constateeren. Hierop zijn dan ook de oogen van de geheele wereld gericht. Immers van de resultaten van de economische politiek, welke door President Roosevelt wordt gevoerd, zal het voor een belangrijk deel afhangen, of de verbetering van de internationale conjunctuur zal aanhouden of weldra een einde zal nemen. Op het oogenblik is de toestand nog niet voldoende geconsolideerd om zich hierover een definitief oordeel te vormen. Maar wel kan op eenige factoren gewezen worden, die den toestand in hooge mate beheerschen en daarop een beslissenden invloed uitoefenen.

Het kan in de allereerste plaats niet ontkend worden, dat de depreciatie van den Dollar de absoluut verwrongen verhoudingen tusschen de prijzen van industriële en agrarische producten heeft verbeterd. De financiële moeilijkheden in de Ver. Staten deden zich immers vooral gelden in de agrarische streken, hetgeen uit het groote aantal bankfaillissementen blijkt. De positie van de hypotheekbanken is door de stijging van de prijzen van graan en landerijen zeer verbeterd, terwijl de verlaging van de hypotheekrente — van staatswege bevorderd — ten voordeele van den boerenstand komt. Neemt men tevens nog in aanmerking, dat de tarwepositie in de Ver. Staten dit jaar door geringe oogsten zal verbeteren, dan is van dezen kant met een belangrijken factor voor een herstel van de industrie te rekenen.

Bovendien werkt nog een andere maatregel in dezelfde richting. In vele kringen wordt in den laatsten tijd eenzijdig de aandacht gevestigd op de monetair maatregelen van President Roosevelt. Daarbij wordt uit het oog verloren, dat de politiek tot verheffing van het prijspeil slechts een onderdeel, zij het weliswaar het belangrijkste, van zijn economisch program vormt. De ordening van de productie vormt de andere zijde, welke voor het welslagen van zijn politiek onontbeerlijk is. In onze vorige overzichten is er reeds voldoende op gewezen, dat een monetair politiek alleen geen uitkomst kan bieden. Aanpassing van de productie aan het verbruik is eveneens noodig. In dit opzicht wordt door President Roosevelt eveneens constructief werk verricht.

Op landbouwgebied wordt naar een vermindering van de te bebouwen oppervlakte van tarwe en katoen gestreefd door het toekennen van premies voor het laten braakliggen van het land. De industrie in de Ver. Staten staat eveneens voor een heroriëntering. De Industrial Recovery Act beoogt o.a. het productie-apparaat op een steviger basis te brengen door middel van ordeningen, die een prijsstijging moeten veroorzaken. De wijze, waarop President Roosevelt het spoorweg- en petroleumvraagstuk heeft aangepakt, wekken reeds goede verwachtingen. Het moeilijkste werk moet echter nog worden verricht zowel op agrarisch als op industrieel gebied. Verheffing van het prijsniveau door middel van depreciatie van den Dollar is heel wat gemakkelijker dan regeling van de productie van hoogerhand.

In een zoo ver gevorderd stadium, als de depressie thans is voortgeschreden, rijst voortdurend de vraag, of de kosten reeds voldoende zijn gedaald om de rentabiliteit in het bedrijfsleven te herstellen. Het proces van aanpassing ging, wat de loonen betreft, ongetwijfeld in de goede richting. Loondalingen van 20 tot 30 pCt. behoorden in de Ver. Staten niet tot de uitzonderingen. Het was eerder het gemis aan voldoende benutting van de productie-capaciteit, welke de volkomen aanpassing van kosten aan de opbrengst belemmerde. Vooral in een land als de Ver. Staten, waar de kapitaalintensieve bedrijven in vele industrietakken de overhand hebben, is deze factor van grote betekenis. Bij een dergelijke structuur komt het niet alleen aan op de hoogte van het loonpeil, maar ook op den graad van de productie-capaciteit. Dit blijkt wel hieruit, dat, volgens recente berichten, de staalindustrie eerst bij een productie van 40 pCt. van de capaciteit met winst werkt. Dat deze vraagstukken in nauw verband met elkaar staan, behoeft geen nader betoog. Een werklozenleger van 17 miljoen (Schatting over Maart van het Alexander-Hamilton Instituut) wijst er op, dat een aanpassing aan de veranderde omstandigheden zich nog steeds niet heeft voltrokken. Door de Dollar-depreciatie is de aanpassing, wat de loonen betreft, zonder twijfel versneld.

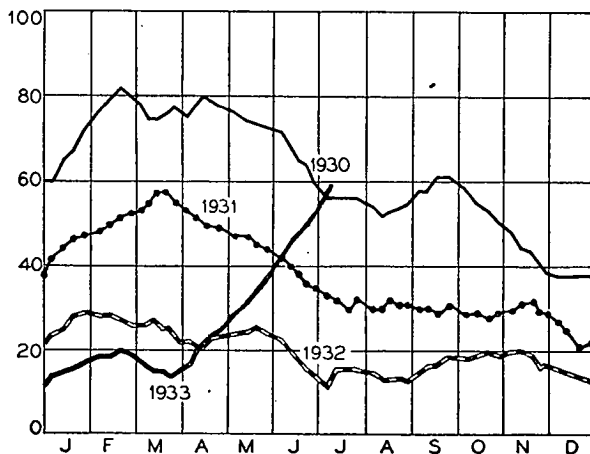
Van belang is het in dit verband te wijzen op het verschil in de beweging der loonen in Engeland en de Ver. Staten. In Engeland zijn de nominale loonen in de crisis tot den val van het Pond slechts weinig gedaald, nl. van 99 tot 96½ (3de kwartaal 1931) of met 2,3 pCt. De reële loonen waren echter sterk gestegen, daar de kosten van levensonderhoud in diezelfde periode met 13,5 pCt. waren verminderd. Ondanks de depreciatie van het Pond, is echter een verdere nominale loondaling ingetreden, nl. van 96½ tot 94 (Mei 1933), d.w.z. met 2,8 pCt. De kosten van levensonderhoud zijn intusschen gedaald met 6,6 pCt. De reële loonen zijn in Engeland dus nog steeds hoger dan vóór de crisis.

Indien men aanneemt, dat in de Ver. Staten de loonen met 25 à 30 pCt. zijn gedaald — een goede loonindex bestaat er voor dit land niet —, dan zijn de reële loonen ongeveer op hetzelfde peil gebleven, daar de kosten van levensonderhoud met 28 pCt. zijn gedaald (1929 — 100. Maart 1933 — 71.8). Intusschen zullen door de depreciatie van den Dollar de kosten van levensonderhoud zonder twijfel eenigszins stijgen.

De stijging van de loonen in verschillende bedrijven schijnt dan ook een tendens te zijn tot aanpassing aan het reële loonniveau, zooals dat vóór den val van den Dollar bestond. Dat echter de politiek van President Roosevelt tot verhooging van de loonen voldoende rekening houdt met de ontzaglijke werkloosheid, die nog in de Ver. Staten bestaat, moet worden betwijfeld. Het wekt den indruk, alsof de regering een voorstander is van de onderconsumptie-theorie, daar men volgens telegrafische berichten uit de Ver. Staten uiterst bevreemd is, dat de stijging van de productie groter is dan de vraag naar con-

sumptiegoederen. Door loonsverhoging wil men nu trachten de koopkracht te doen toenemen, hetgeen een bedenkelijk experiment is.

De gevaarlijke zijde van de huidige economische politiek in de Ver. Staten is, dat zij een veel te geforceerd karakter draagt. Zulks spreekt duidelijk uit de bedrijvigheid in de staalindustrie. In een periode van 3 maanden is de productie van 15 tot 59 pCt. van de capaciteit gestegen. De onderstaande grafiek laat duidelijk de betekenis van dit feit, in vergelijking met de ontwikkeling in de voorafgaande crisisjaren, zien.

Het is zeer wel mogelijk, dat op deze ontwikkeling een reactie zal volgen, welke zou kunnen intreden, zoodra de Dollar een meer stabiele houding gaat aannemen. Overigens is met de depreciatie van den Dollar weliswaar een prijsstijging van grondstoffen gepaard gegaan, die grooter is dan de mate van depreciatie, maar de stijging van groothandelsprijzen is tot dusverre hierbij ten achter gebleven. Zoolang de industrie van deze premie op de exportmarkten kan profiteren, wordt langs dezen weg eveneens de productie gestimuleerd.

Aan den anderen kant vormt de stilstand op de kapitaalmarkt een ongunstige factor voor een blijvend herstel van het bedrijfsleven, evenals de positie van het bankwezen. Wij komen op beide punten nader terug. Hiermede is echter voldoende aangegeven, dat er zich in de Ver. Staten allerlei tegengestelde krachten openbaren, waaruit het niet mogelijk is de resultante te berekenen, teneer waar men niet kan aangeven, of op een mogelijken terugslag in het bedrijfsleven de wisselkoersmachine aan het werk zal worden gezet.

Een regelmatig beeld van de conjunctuur geeft Engeland te zien. Weliswaar is de depressie daar nog niet ten einde, maar er zijn teekenen, die op een lichte verbetering wijzen. De gezonde toestand van de staatsfinanciën en de gunstige positie van de kapitaalmarkt kunnen de voorwaarden vormen voor een blijvende verbetering. Daarentegen vertoonen de werkloosheidscijfers nog altijd een zeer somber beeld, ondanks het feit, dat het aantal werklozen, dat einde Mei nog 2,6 miljoen bedroeg, kleiner is dan in Mei 1932. Van belang is ook, dat de industrieën van kapitaalgoederen een vooruitgang toonen.

Ditzelfde verschijnsel doet zich ook in Duitschland voor. In de laatste maanden is in dit land ook in de industrie van consumptiegoederen een opleving te constateeren. Deze opleving is echter voor een belangrijk deel een gevolg van het ingrijpen van den staat op economisch gebied. Het is echter de vraag, of op deze wijze het particuliere bedrijfsleven voldoende gestimuleerd kan worden om het gewonnen terrein te behouden, vooral zoolang de toestand van het bankwezen en van de openbare financiën nog zoo uiterst labiel blijft.

De West-Europeesche landen, die aan den gouden standaard hebben vastgehouden verkeerden nog steeds in een toestand van depressie als gevolg van den zich nog steeds voortzettenden druk van de deflatie. In

deze landen, waartoe ook Zwitserland te rekenen is, is in de laatste maanden ook op de geld- en kapitaalmarkt een verandering ten ongunste ingetreden, zooals wij hieronder zullen zien.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

In de afgelopen maanden is de toestand op de geld- en kapitaalmarkt geheel beheerscht, enerzijds door de bijna onafgebroken daling van den Dollar, anderzijds door de vrees, dat dientengevolge ook de goudlanden van hun gouden voetstuk zouden worden gestooten. Tusschen deze beide stroomingen in, bevond zich Engeland, dat de rol van aandachtigen toeschouwer en de rol van „vluchtheuvel” vervulde. Want het wijst wel op een uiterst nerveuze stemming op de wisselmarkten, dat een valuta, die een jaar geleden nog aan heftige koersschommelingen bloot stond en die thans ook zelfs nog niet de facto is gestabiliseerd, door het internationale vluchtkapitaal, zoowel afkomstig uit de Ver. Staten als uit de goudlanden, werd geprefereerd. En degenen, die niet in een valuta, maar in goud gevluht waren, achtten dit goudbezit veiliger in Londen dan elders.

Onder deze omstandigheden was op de Londensche geldmarkt een overvloed van middelen beschikbaar, hetgeen tot een ongekende daling van den rentestand

Particulier Disconto.

	Amsterdam	Berlijn	Londen	New York	Parijs
1928	4.18	6.54	4.16	4.17	3.02
1929	4.82	6.87	5.31	5.10	3.44
1930	2.06	4.43	2.62	2.53	2.31
1931	1.42	6.78	3.57	1.65	1.56
1932	0.85	4.95	1.94	1.31	1.31
Jan. '32 ..	2.09	6.94	5.65	2.92	1.82
Febr.	1.89	6.67	5.11	2.80	1.80
Maart ...	1.21	6.09	2.64	2.57	1.74
Dec.	0.37	3.88	0.93	0.45	1.07
Jan. '33 ..	0.37	3.88	0.92	0.41	1.27
Febr.	0.37	3.88	0.88	0.50	1.99
Maart ...	0.69	3.88	0.68	2.38	2.18
April	0.62	3.88	0.66	0.94	2.06
Mei	2.07	3.88	0.53	0.75	
Juni	4.25 ¹⁾	3.88	0.48	0.60	

¹⁾ Einde der maand.

op korten termijn leidde. De rente van drie-maands promessen daalde tot beneden een ½ pCt. In de goudlanden daarentegen steeg de geldrente tengevolge van het toenemende wantrouwen in goudvaluta's buitengewoon sterk. Terwijl in Nederland het particulier disconto van Augustus 1932 tot April 1933 beneden één procent noteerde, was het begin Juli tot ruim 4 pCt. gestegen. De vorenstaande tabel laat een en ander zien.

De depreciatie van den Dollar heeft ook de kapitaalmarkten in de goudlanden ongunstig beïnvloed, m.n. in Nederland en Zwitserland. In beide landen is de emissiebedrijvigheid in Mei en Juni ongeveer tot stilstand gekomen. Een uitzondering vormt weer Engeland, waar de kapitaalmarkt in een gunstige positie bleek te verkeer. Bovendien vonden hier nog enkele buitenlandsche emissies plaats, in tegenstelling met den toestand in de belangrijkste kapitaal-exporterende landen, waar het buitenland geen gelegenheid kreeg tot opname van gelden. Verder verleenden de Engelsche banken nog een credit van £30 millioen aan de Fransche schatkist. Op de betekenis hiervan komen wij nog nader terug.

Buitenlandsche Emissies in millioenen Guldens.

	Ver. Staten ¹⁾	Groot-Brittannië ¹⁾	Nederland ¹⁾	Zwitserland	Totaal
1e kwart. 1929	838	547	55	31	1.471
2e " "	622	317	14	12	965
3e " "	164	132	25	10	331
4e " "	331	145	14	—	490
1e kwart. 1930	804	402	65	14	1.285
2e " "	1.245	423	141	74	1.883
3e " "	451	110	22	23	606
4e " "	354	382	15	36	787
1e kwart. 1931	385	292	8	12	697
2e " "	159	228	20	38	445
3e " "	126	36	8	—	170
4e " "	0.2	0.9	—	—	1
1e kwart. 1932	2	57	—	36	95
2e " "	—	127	—	—	127
3e " "	54.6	1	4	14	74
4e " "	10.4	74	124	20	228
1e kwart. 1933	—	33	—	19	52
2e " "	—	66	—	—	66

¹⁾ Buitenland en koloniën.

Emissies. (maandgemiddelden)

Jaar	Ver. Staten			Duitsland		Engeland			Frankrijk		Nederland		
	Aan-deelen	Obligaties	Buitenland	Aan-deelen	Obligaties	Binnenland	Koloniën	Buitenland	Totaal	Aan-deelen	Aan-deelen	Obligaties	Buitenland
	in mill. \$			in mill. R.M.		in mill. £			in mill. Frs.		in mill. Guldens		
1925 ..	101	417	127	55	195	11.0	4.8	2.5			5	19	10
1926 ..	98	430	95	82	428	11.7	4.4	5.0			6	33	23
1927 ..	126	523	130	120	359	14.7	7.3	4.2	619	338	8	33	28
1928 ..	256	420	110	112	365	18.3	7.1	4.8	844	543	28	27	25
1929 ..	508	341	63	82	160	13.3	4.5	3.3	1.249	708	24	14	11
1930 ..	129	456	84	46	222	10.6	5.8	3.2	1.827	364	2	47	21
1931 ..	26	233	21	53	112	3.5	3.1	0.8	1.370	174	1.0	27	3
1932 ..	2	97	2	13	47	7.0	2.4	—	511	108	—	37	2
Jan. '32	4	181	—	19	77	0.3	2.6	—	370	61	0.3	8.6	—
Febr. ...	4	70	—	5	68	9.1	2.9	—	815	205	—	15.5	—
Maart ...	1	160	—	9	23	11.1	1.0	—	341	92	—	77.8	—
April ...	—	70	—	62	45	9.6	8.4	—	1.705	97	—	4.4	0.7
Mei ...	—	91	—	6	74	8.9	3.4	—	560	91	—	1.1	—
Juni ...	—	78	—	3	22	15.4	2.1	—	223	104	—	122.7	—
Juli ...	1	103	—	5	30	3.2	0.1	—	211	105	0.4	4.5	—
Aug. ...	2	106	2	9	80	0.1	—	—	328	73	—	12.1	—
Sept. ...	—	93	20	5	37	—	—	—	197	52	—	20.9	2.9
Oct. ...	2	96	4	6	28	11.9	7.9	—	588	291	—	122.2	5.3
Nov. ...	2	42	1	8	25	10.3	0.3	0.3	621	34	—	29.2	14.6
Dec. ...	4	119	—	10	36	4.0	0.2	—	177	85	—	19.7	—
Jan. '33	3	62	—	19	52	7.9	0.3	0.1	459	54	—	111.2	—
Febr. ...	—	20	—	12	28	4.9	1.8	0.5	238	71	—	12.3	—
Mrt. ...	3	13	—	6	55	12.3	1.2	—	71	38	—	1.4	—
April ...	1	24	—	5	30	7.3	—	—	896	61	0.5	11.3	—
Mei ...	3	41	—	8	22	9.3	5.0	0.3			0.2	0.1	—
Juni ...						16.0	1.1	0.4			0.8	—	—

In bijna alle landen staat de kapitaalmarkt nog overwegend onder invloed van de leeningsbehoefte van de overheid. Tegenover de daling van de inkomsten uit bijna alle bronnen, staan hogere uitgaven in verband met het toenemende staatsinterventionisme, dat zich vooral op het gebied van de werkverschaffing uitstrekt.

In Duitsland financiert de regeering de groote werkverschaffingsplannen met allerlei middelen (Steuergutscheine, Arbeitsbeschaffungswchsel enz.). Bijzonder groot zijn ook de budgetzorgen in Frankrijk. De regeering heeft nog steeds geen afdoend ingrijpende bezuinigingen doorgevoerd, zoodat het begrotingstekort nog blijft toenemen. Op het oogenblik bedraagt dit tekort nog Frs. 3½ milliard.

In de Ver. Staten schijnt de regeering weliswaar tot een evenwicht in de gewone begrooting te zijn gekomen, maar de werkverschaffingsplannen vereischen voortdurend nieuwe middelen. De opnemng hiervan wordt door de politiek van goedkoop geld sterk bevorderd, waardoor de overheid in de gelegenheid is om tegen lage rente haar geldbehoefte te dekken, terwijl zij bovendien zelfs direct credieten opneemt bij de Federal Reserve Banken.

De banksituatie in de Ver. Staten geeft nog in het geheel geen reden tot optimisme. Volgens officiële ramingen was in het begin van Juni nog een bedrag van \$10 milliard bevroren. Een groot aantal banken, die sedert de bankholiday weer zijn geopend, onderhoudt nog slechts een beperkt betalingsverkeer. Het interne liquiditeitsprobleem is dus in de Ver. Staten nog lang niet opgelost.

Het is zeer de vraag of de nieuwe Bankwet over het algemeen de situatie veel zal verbeteren. Weliswaar zullen de National Banks een scheiding moeten doorvoeren tusschen de zuivere deposito-zaken en de beleggingszaken, welke laatste binnen een jaar moeten worden afgestooten, maar aan den anderen kant opent de staatsgarantie voor deposito's een bron van gevaren, vooral voor de groote New-Yorksche banken. De Chase National Bank, de National City Bank en de Guaranty Trust Co. zullen ongeveer 12 pCt. per jaar van alle bijdragen van de Member Banks in het verzekeringsfonds moeten storten.

De nieuwe Bankwet opent tevens de mogelijkheid voor de banken om in de provincie filialen op te richten. Deze bepaling kan van groot belang worden voor een wijziging in de structuur van het Amerikaanse bankwezen, dat zich door een geringe mate van concentratie kenmerkt. Volgens velen ligt in de groote versnippering van het bankwezen een van de voornaamste oorzaken van de huidige bankcrisis.

De banksituatie in de Ver. Staten drukt ook haar stempel op de kapitaalmarkt. De toestand is nog niet van dien aard, dat het bedrijfsleven tot conversie van zijn schulden heeft kunnen overgaan. Zoolang de Dollar blijft fluctueeren, is hierop ook weinig kans. Niettemin kan eerst door een herstel op de kapitaalmarkt de voorwaarde geschapen worden voor een duurzame verbetering van het bedrijfsleven.

Ongunstig is tenslotte ook de sterke stijging van de makelaarsleeningen, die volgens de laatste berichten reeds een bedrag hebben bereikt van meer dan \$900 miljoen tegen \$311 miljoen aan het einde van Maart. De onafgebroken daling van den Dollar heeft natuurlijk het koopen van aandelen op prolongatie ten zeerste aangemoedigd.

Rustiger is daarentegen de ontwikkeling op de

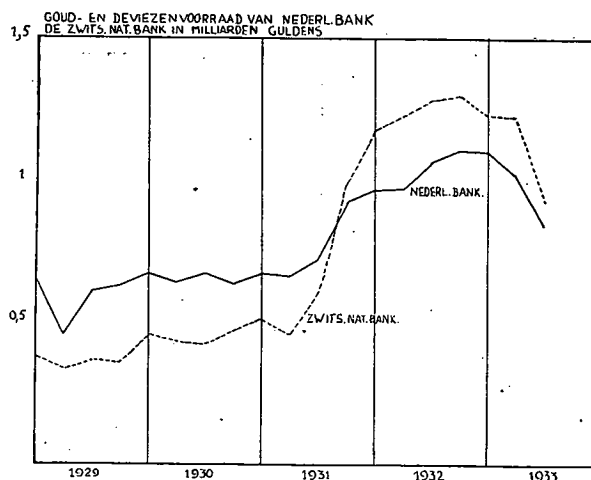
Engelsche kapitaalmarkt. Dank zij de krachtige pogingen van de Regeering, is de begrotingspositie gunstig, hetgeen zonder twijfel het vertrouwen heeft vergroot, dat zich weer uit in de meerdere belangstelling van het publiek voor obligaties van particuliere ondernemingen.

DEVIEZENMARKT.

De afgelopen maanden zijn op de markt van wisselkoersen uiterst bewogen geweest. Toen wij in onze Januari-afl levering op de waarschijnlijke loslating van den gouden standaard voor verschillende landen wizen, hebben wij niet kunnen bevroeden, dat op het vraagstuk van de stabilisatie van den Dollar tenslotte nog de wereldconferentie zou stranden.

Tusschen de gevolgen van den val van den Dollar en dien van het Pond bestaan een aantal verschillen, waarvan wij slechts enkele zullen noemen. In de eerste plaats het feit, dat de grondstoffenprijzen al bijna drie maanden lang een stijgende tendens vertoonen, welke voor een deel gebaseerd is op de eenigszins betere positie van de wereldvoorraden, de vlucht in de goederen, maar vooral op de verwachting van een opleving in de Ver. Staten.

De depreciatie van den Dollar heeft echter in ons land op monetair gebied een veel grootere ongerustheid veroorzaakt dan de daling van het Pond. Dit blijkt duidelijk uit de beweging van den goudvoorraad van De Nederlandsche Bank. Terwijl de goudvoorraad na de daling van het Pond sterk is gestegen, tengevolge van de terugtrekking van kapitaal uit het buitenland en van de vlucht van buitenlandsche gelden in den Gulden, vond na de daling van den Dollar het omgekeerde plaats. De voornaamste oorzaak van deze tegengestelde beweging was, wat men zou kunnen noemen, de crisis van den gouden standaard. De vrees, dat de goudlanden hun standaard niet meer zouden kunnen handhaven, veroorzaakte een vlucht uit de goudvaluta's, vooral in het Pond en in het goud. Zeer frappant wordt dit geïllustreerd door de volgende grafiek, waarop de beweging van den goudvoorraad en de deviezenportefeuille van De Nederlandsche Bank en de Zwitsersche Nationale Bank sedert 1929 zijn aangegeven.

Terwijl de goud- en deviezenvoorraad bij de genoemde banken sedert de daling van den Dollar is afgenomen, is hij bij de grootste centrale banken sedertdien toegenomen, zoodals uit het staatje onderaan deze bladzijde blijkt.

Goud- en Deviezenvoorraden van de Centrale Banken in miljoenen der betreffende valuta.

	Sept. 1931	Jan. 1932	Juni 1932	Jan. 1933	April 1933	Juni 1933
Federal Reserve Banken	3.465	2.986	2.751	3.223	3.279	3.522
Bank of England	136	121	129	121	177	188
Banque de France	86.143	90.333	89.569	87.227	84.735	85.009
De Nederlandsche Bank	887	964	1.055	1.104	1.022	908
Zwitsersche Nationale Bank	1.785	2.501	2.655	2.557	2.539	2.027

Temidden van de valutacrisis in de Ver. Staten en de tijdelijke spanning omtrent de vooruitzichten voor de goudlanden, heeft het Pond Sterling een rustige ontwikkeling getoond. Dit is ongetwijfeld een gevolg van de vlucht van internationale gelden in het Pond. Immers groote koersstijgingen, waartoe deze vlucht anders waarschijnlijk aanleiding had gegeven, werden voorkomen door het „Fonds tot nivelleering van den wisselkoers”, dat einde April van £ 175 miljoen tot £ 375 miljoen is verhoogd. Bovendien werd in Mei door de Engelsche banken een crediet van £ 30 miljoen aan de Fransche regeering verleend voor een duur van 6 maanden tegen onderpand van Fransche schatkistbiljetten. Dit had vanzelfsprekend een druk op het Pond en een steun voor den Franc tengevolge.

In de eerstvolgende maanden zal moeten blijken, of het Fonds niet alleen groote koersstijgingen, maar ook groote koersdalingen kan tegengaan. Het eerste schijnt gemakkelijker dan het laatste. Immers, over eenigen tijd zal op de Engelsche wisselmarkt weder de normale seizoensdruk optreden, die ook onder het regime van den gouden standaard bemerkbaar was¹⁾. Dan zal het genoemde Fonds zijn moeilijke functie moeten vervullen om het Pond op peil te houden. Van belang is daarbij ongetwijfeld, dat in het najaar het bovengenoemde crediet van Frankrijk zal vervallen.

De ontwikkeling van de openbare financiën in Frankrijk zal ongetwijfeld een belangrijken invloed op den koers van den Franschen Franc uitoefenen. Drastische verlaging van deze uitgaven is noodig om het wankelende staatscrediet te herstellen. Dat de Fransche regeering door de groote terughoudendheid der binnenlandsche geldgevers niet in staat was om de benodigde middelen in eigen land op te nemen, wijst op de uiterst moeilijke positie, ondanks het feit, dat de goudvoorraad van de Banque de France slechts weinig is gedaald. Deze ontwikkeling is daarom zoo belangrijk, omdat het „gouden front” (de aaneensluiting van de landen met den gouden standaard), dat ontstaan is als gevolg van de weigering van Roosevelt

¹⁾ Zie de beschouwing: „Seizoensfluctuaties van het Pond Sterling” in het „Economisch-Statistisch Kwartaalbericht” No. 9.

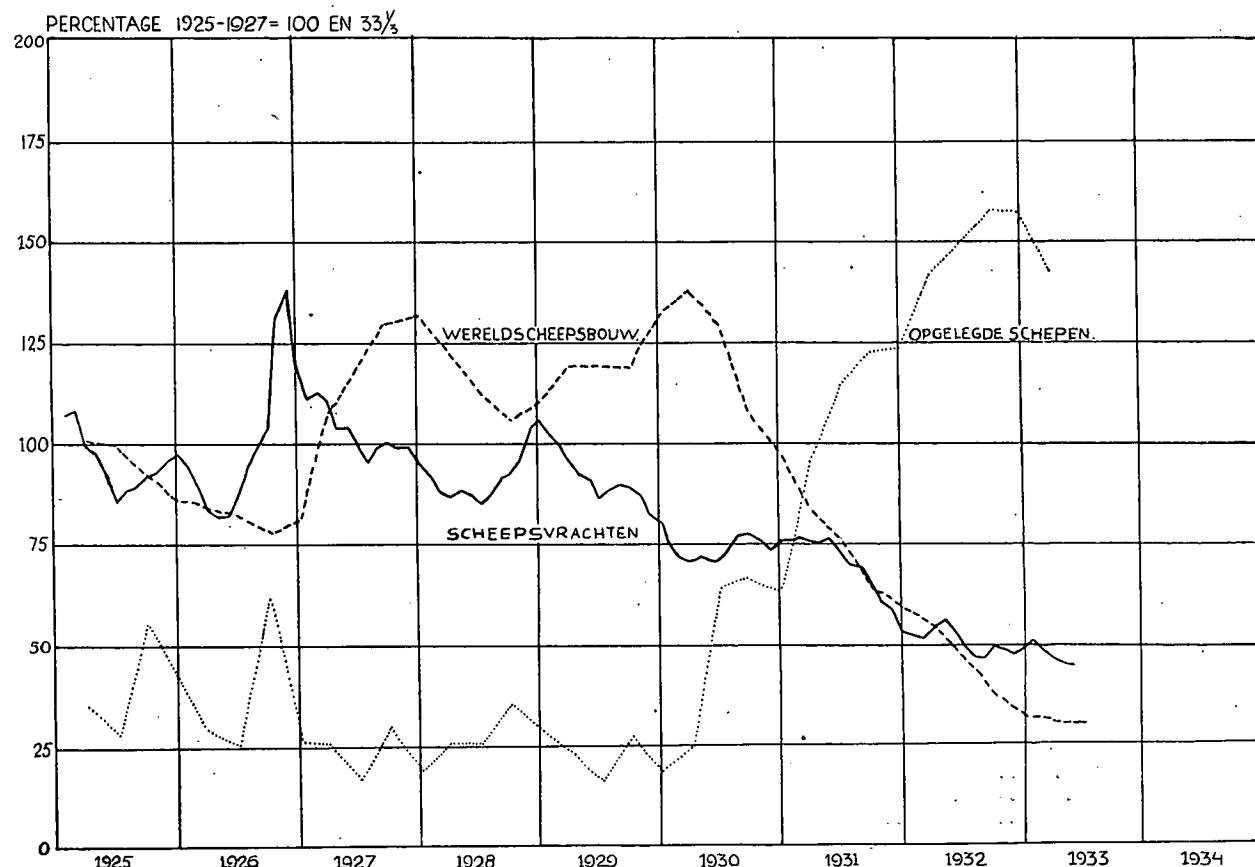
om den Dollar te stabiliseeren, feitelijk in laatste instantie op den Franschen Franc steunt.

SCHEEPVAART.

Ondanks de toegenomen bedrijvigheid in de Ver. Staten en enkele andere landen, zijn de scheepsvrachten blijven dalen tengevolge van het overaanbod van tonnage, dat op het oogenblik nog zoo groot is, dat zij elke eenigszins belangrijke stijging van het vervoer onmiddellijk kan absorbeeren. Dit blijkt o.a. uit de onderstaande grafiek, waarmede wij hebben getracht een duidelijk beeld te geven van de huidige positie van de wereldscheepvaart. Daartoe hebben wij de cijfers verzameld van den wereldscheepsbouw (Lloyd's Register), de scheepsvrachten (indexcijfers) van „The Economist”, die wij sedert de daling van het Pond op goudbasis hebben omgerekend en de opgelegde tonnage in Engeland en Ierland. De periode van 1925—1927 is als basis genomen nl. 100 voor den wereldscheepsbouw en scheepsvrachten en 33% voor de opgelegde tonnage, dit laatste in verband met de groote fluctuaties, welke dit cijfer toont.

Deze grafiek brengt enkele bijzonderheden naar voren. In de eerste plaats blijkt bij vergelijking van de scheepsvrachten en den wereldscheepsbouw, dat een markante stijging van de scheepsvrachten eerst eenigen tijd later wordt gevolgd door een stijging van de tonnage. Men zie de pieken van de scheepsvrachten aan het einde van 1926 en 1928 en de stijging van den nieuwen aanbouw in resp. 1927 en 1929/30. Daarentegen heeft de betrekkelijke stabiliteit van de scheepsvrachten in 1930 en de eerste helft van 1931 de daling der nieuw te bouwen tonnage niet kunnen tegenhouden. De laatstbekende cijfers betreffende den aanbouw in Juni jl. wijzen op een laagterecord.

Verder vestigen wij er de aandacht op, dat, ondanks een niet onbelangrijke vermindering van het aantal opgelegde schepen in Engeland en Ierland sedert het einde van 1932 de scheepsvrachten verder zijn gedaald. Dit wijst er o.i. op, dat de positie van de vrachtenmarkt nog hoogst ongezond is en dat een eenigszins belangrijke toeneming van het verkeer nog geenszins een belangrijke stijging van de vrachten tot gevolg behoeft te hebben.

LIJNEN BETREFFENDE DE CONJUNCTUUR IN NEDERLAND.

(Samengesteld in overleg met het Centraal Bureau voor de Statistiek te 's-Gravenhage.)

Inleiding.

De teekenen, die op een mogelijke opleving in Nederland zouden kunnen wijzen, zijn nog zeer schaarsch. Aan den anderen kant zijn er nog een aantal teekenen van achteruitgang te bespeuren, zoodat het geheel nog een deprimeerend beeld geeft. Weliswaar is de seizoensvermindering van de werkloosheid niet onbevredigend geweest, doch zoowel de cijfers betreffende den uitvoer, als de tendens tot verdere daling van de omloopsnelheid der Postgiro-saldi en de uiterst geringe bedrijvigheid ter emissiemarkt, werven een ongunstig licht op den toestand.

Het is uiteraard mogelijk, dat bij een blijvende verbetering van de internationale conjunctuur de bodem van de depressie hier te lande spoedig zal worden bereikt, maar mocht dit niet het geval zijn, dan is met een verdergaanden achteruitgang van den economischen toestand rekening te houden.

Op bijna alle gebieden van onze volkshuishouding heeft het deflatieproces zich verder voortgezet. De prijzen van fabricaten zijn over het algemeen verder gedaald, terwijl die van grondstoffen, welke ons land bijna geheel uit het buitenland moet betrekken, in de laatste maanden gestegen zijn. De inkomsten van onze bevolking nemen en door de voortdurende loondaling en door de verminderde inkomsten op buitenslandsche beleggingen (transfermoratorium van Duitschland, Dollarobligaties, enz.) nog steeds af. Hoewel ons geen gegevens ter beschikking staan, nemen wij aan, dat ook de banken haar credietverleening eerder zullen beperken dan uitbreiden. Immers, het onderpand van de nog uitstaande credieten wordt door de voortdurende deflatie minder waard, hetgeen in verband met de liquiditeits-positie, welke bij onze banken gelukkig nog bijzonder goed is, tot voorzichtigheid maant. Verder hebben de bezuinigingen van de Overheid en de Gemeenten de tendens een

nieuwen druk uit te oefenen op de prijzen van consumptiegoederen en op de huren.

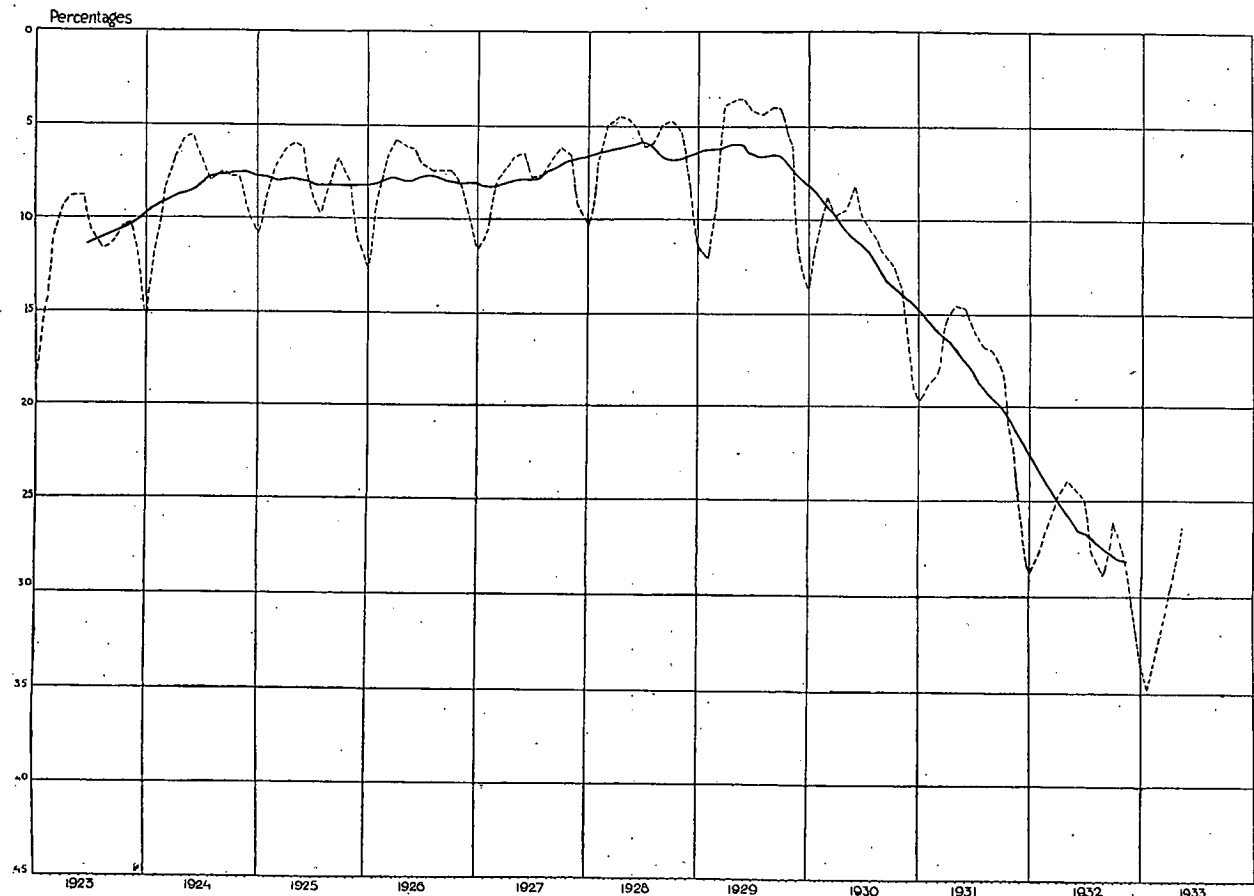
Het interne aanpassingsproces zal mogelijk nog krachtiger moeten worden doorgevoerd dan waartoe de verhoudingen op het oogenblik schijnen te noodzaken, o.a. door de ongunstige exportmogelijkheden. Hoewel de depreciatie van den Dollar minder ongunstig voor onze exportindustrie en vooral voor land- en tuinbouw is dan die van het Pond, vergroot zij niettemin de reeds bestaande moeilijkheden. Daarbij komt, dat in de handelspolitiek steeds meer het principe van de meestbegünstiging terzijde wordt geschoven. De in de laatste maanden door Engeland met verschillende landen afgesloten verdragen bewijzen dit duidelijk.

Industrieële bedrijvigheid.

De cijfers der werkloosheid in Nederland geven dit jaar, vooral in het tweede kwartaal, een niet onbelangrijke verbetering te zien. Van een algemeene verbetering der bedrijvigheid, boven de seizoensopleving uitgaande, kan nog niet worden gesproken, voorzover het mogelijk is zijn oordeel op de voorloopige gegevens, die tot 24 Juni gaan, te baseeren.

De definitieve cijfers zijn op het oogenblik slechts tot einde April gepubliceerd, zooals uit de onderstaande grafiek (de omgekeerde werkloosheidscurve) blijkt. Voor Mei en Juni beschikken wij over de wekelijksche gegevens, gebaseerd op de opgaven der werkloosheidskassen, die het aantal geheel en gedeeltelijk werkloze arbeiders, bij de kassen aangesloten, vermelden, zonder aan te geven, welk deel van den arbeidstijd de gedeeltelijk werklozen niet hebben gewerkt. In overeenstemming met de wijze van berekening van den Dienst der Werkloosheid hebben wij aangenomen, dat de gedeeltelijk werklozen gemiddeld twee dagen per week niet hebben gewerkt. Het spreekt vanzelf, dat men op grond van kleine verschillen, die men bij de berekeningen, op deze veronderstelling gebouwd, vindt, niet tot conclusies gerechtigd is, omdat afwijking van de gedeeltelijke werkloosheid van gemiddeld twee dagen per week

Curve van de Bedrijvigheid in Nederland.

het resultaat merkbaar kan beïnvloeden. Alleen wanneer een duidelijk waarneembare tendens naar voren komt, mag aangenomen worden, dat correctie van den duur der gedeeltelijke werkloosheid deze grondtendens niet verandert.

Een dergelijk duidelijk uitgesproken tendens vindt men in de werkloosheid der bouwvakarbeiders. Het werkloosheidspercentage bedroeg in Januari 1933 61,2, daalde tot 28,1 in April en bedroeg, volgens de voorloopige gegevens, in Juni ongeveer 26. Terwijl de normale vermindering van de werkloosheid in de bouwbedrijven in het voorjaar gedurende de laatste jaren 15—20 pCt. was, veroorzaakt door een seizoenopleving tegen het voorjaar, is het aantal werklozen in de bouwvakken thans 35 pCt. kleiner dan in den laatsten winter. De mogelijkheid is niet buitengesloten, dat de opleving, in vergelijking met de uiterst lage cijfers van verleden jaar, hier een meer blijvend karakter zal vertoonen, mede met het oog op de bevolkingsvermeerdering. Het aantal woningen, waarvan per maand met den bouw wordt begonnen, was immers in 1932 zeer sterk gedaald, tot ongeveer 2000, terwijl het in normale jaren in het voorjaar 4—5000 per maand bedroeg, om vervolgens iets af te nemen.

In het begin van dit jaar is men begonnen den achterstand eenigszins in te halen. In Februari en Maart werd met den bouw, van resp. 5 en 6000 woningen een begin gemaakt, terwijl het cijfer voor April 4465 bedroeg.

Het bedrag der aanbestedingen van f 10 miljoen per maand werd dit voorjaar voor het eerst na 1931 weer bereikt, terwijl het maandgemiddelde in 1929 en 1930 f 15 miljoen bedroeg. Daarbij dient natuurlijk in het oog te worden gehouden, dat de natuur der bouwmaterialen sindsdien sterk zijn gedaald, zoodat het verschil, in vergelijking met de jaren voor de crisis, niet groot meer is.

Indien zich echter nieuwe credietmoeilijkheden zouden voordoen, is het te verwachten, dat de woningbouw weder sterk zal verminderen.

In de overige bedrijfstakken, waar een seizoenbeweging pleegt voort te komen, was de opleving over het algemeen weer duidelijk waar te nemen.

Van de bedrijven zonder uitgesproken seizoen-schommelingen schijnt slechts in het drukkersbedrijf de werkloosheid iets te zijn toegenomen. Die in de metaalindustrie was langzamerhand dalende, van 40,9 pCt. in Januari tot ca. 35 pCt. in Juni. Opvallend is ook de vermindering van de werkloosheid in de diamantindustrie, die reeds eenige jaren tusschen de 80 en 84 pCt. bedroeg, en in Juni tot 70 pCt. is gedaald, hetgeen o.a. in verband staat met de uitvoering van het plan-Douwes.

Intusschen is de werkloosheid in ons land nog steeds zeer groot, en kan men van een beëindiging der crisis op dit gebied nog in geen enkel opzicht spreken. De normale zomerwerkloosheid bedroeg in de bouwvakken 4—5 pCt., thans is zij 26 pCt., in de textielindustrie 5 pCt., thans ca. 22 pCt., in de metaalindustrie 6 pCt., thans 35 pCt., in het verkeerwezen 2 pCt., thans 20 pCt., in de voedingsindustrie 4 pCt., thans 15 pCt. Daarbij komt, dat in de meeste industrieën na Juli een seizoensterugslag merkbaar wordt. Uit dien hoofde valt dan ook eerder met een hernieuwde toeneming der werkloosheid gedurende de eerstvolgende maanden te rekenen dan dat men een verdere vermindering kan verwachten.

De bedrijvigheid in de industrie is dus in de laatste maanden hoofdzakelijk tengevolge van seizoeninvloeden toegenomen. Alleen in het bouwbedrijf is de opleving grooter geweest dan de gebruikelijke seizoenverbetering. Hiervoor zijn echter, zooals reeds opgemerkt, speciale oorzaken aan te wijzen.

Handelsbeweging.

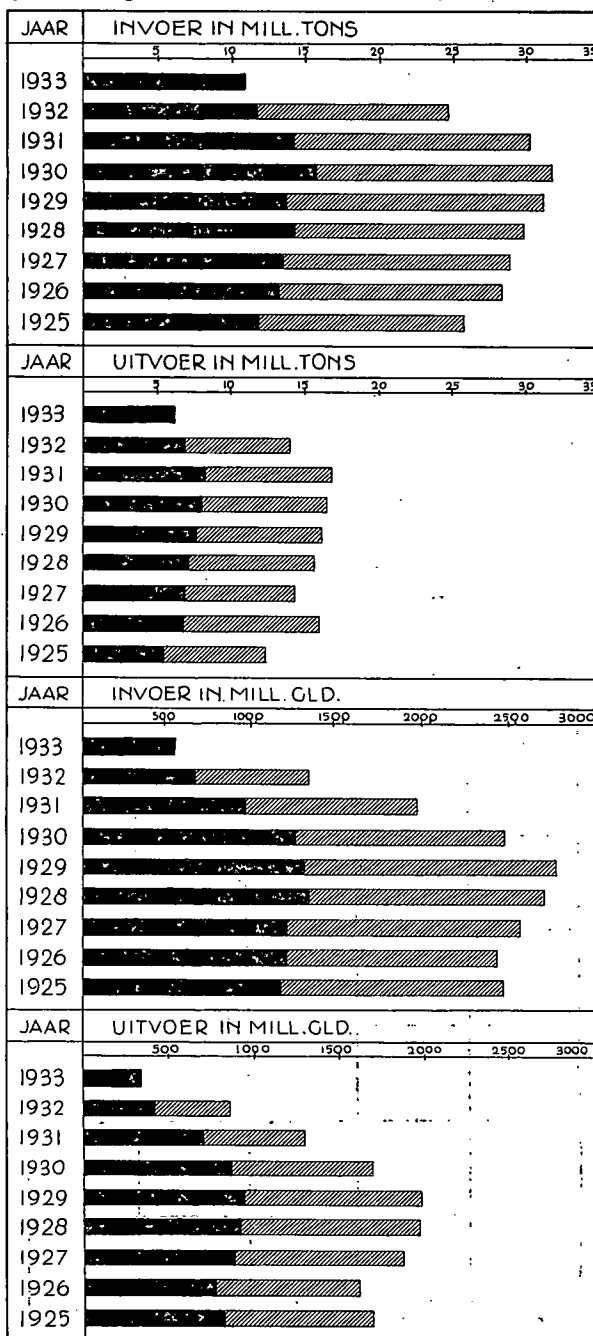
De cijfers van den buitenlandschen handel over het tweede kwartaal van dit jaar bevestigen de tendens,

die voor het eerste kwartaal reeds in ons vorig overzicht werd geconstateerd. Er overheerscht nog steeds een achteruitgang, al schijnt het, dat de snelheid van de daling iets vermindert. De algemeene cijfers geven het volgende beeld:

	1933			1932		
In mill. gld.	Jan./Mrt.	Apr./Juni	Jan./Mrt.	Apr./Juni	Jan./Mrt.	Apr./Juni
Invoer	279,8	283,3	563,1	356,5	320,0	676,5
Uitvoer ..	177,4	178,1	355,5	218,3	199,5	417,8
Perc. v/d. inv., gedekt door den uitvoer	63,4 %	62,9 %	63,1 %	61,2 %	62,3 %	61,8 %

Terwijl in het eerste kwartaal van dit jaar het percentage van den invoer, dat door den uitvoer was gedekt, hooger was dan in het eerste kwartaal van 1932, is dit verschil in het tweede kwartaal van dit jaar nagenoeg verdwenen. De invoer nam sterker toe dan de uitvoer, waarbij in het oog moet worden gehouden, dat de normale seizoenbeweging steeds met een vergrooting van den export in het tweede kwartaal boven het eerste gepaard gaat.

Het algemeene indexcijfer der groothandelsprijzen was dit jaar gedurende het tweede kwartaal 72, verleden jaar 79. De aldus gecorrigeerde waarde van den export was derhalve in het tweede kwartaal van 1932 bijna even groot als de overeenkomstige periode van

het vorige jaar, gelijk uit de grafiek van de gecorrigeerde waarde van den uitvoer blijkt, maar de eerste helft van het jaar 1933 steekt nog ongunstig bij 1932 af.

Een duidelijker beeld van de ontwikkeling verkrijgt men door elimineering van de normale seizoensfluctuatie. Wij hebben thans deze cijfers opnieuw berekend, op de basis der fluctuaties van de laatste 12 jaar en vonden het volgend resultaat. Stelt men het vierde deel van den jaarlijkschen export telkens op 100, dan bedraagt de normale seizoensexport in de verschillende kwartalen van het jaar:

	Seizoensexport	Afwijking
Eerste kwartaal	92,4	- 7,6
Tweede "	95,6	- 4,4
Derde "	108,2	+ 8,2
Vierde "	103,9	+ 3,9

Door vermenigvuldiging met de reciproke waarde van bovenvermelde cijfers verkrijgt men den export per seizoen zonder de seizoensfluctuaties.

	Waarde van den uitvoer	Na eliminatie seizoensinvloed
In miljoenen guldens		
1ste kwartaal 1932	218,3	236
2de " 1932	199,5	209
3de " 1932	206,8	191
4de " 1932	221,5	207
1ste " 1933	177,4	192
2de " 1933	178,1	186

Wat de waarde betreft is derhalve de export, na eliminatie van seizoensinvloeden, in het afgelopen kwartaal tot dusverre het laagst geweest. Daarbij komt, dat ook de prijzen lager zijn geweest dan in eenig vroeger kwartaal, zoodat het volumen van den export minder sterk is afgenomen dan de waarde en nagenoeg op hetzelfde niveau van het eerste kwartaal van dit jaar is blijven staan, hetgeen door de nevensstaande grafiek wordt bevestigd.

De beweging van den uitvoer van verschillende producten volgt uit onderstaande cijfers. Wij geven allereerst den uitvoer van eenige belangrijke agrarische producten (zie bovenaan de tweede kolom).

De export van landbouwproducten is sterk beïnvloed door de opvallende vergroting van den boterexport, vooral gedurende het tweede kwartaal van dit jaar. In de eerste helft van dit jaar bedroeg de boterexport 17.283 ton tegen 8.400 ton in de eerste helft van 1932. Bij de prijsverhouding van dit jaar en het begin van 1932 geeft dit een meerderen uitvoer ter waarde van

Uitvoer in 1000 KG.

	2e kw. 1933	1e kw. 1933	4e kw. 1932	2e kw. 1932	1e kw. 1932
Boter	10.829	6.454	7.826	4.976	3.824
Kaas	15.036	15.953	18.374	20.301	16.302
Versche eieren	15.445	15.880	7.257	29.598	18.776
Bacon, gezouten en gerookt spek....	15.344	18.853	25.998	21.189	11.148
Margarine	2.616	3.201	4.065	3.544	5.055
Witte kool.....	4.590	12.192	—	16.291	28.224
Roode kool.....	2.757	7.314	—	7.873	18.091
Sla	27.109	1.176	—	28.266	1.151
Uien	7.401	40.897	—	7.106	41.430

bijna f 5 miljoen. De vergroting van dezen uitvoerpost heeft derhalve een niet te verwaarloozen invloed op het totaal gehad. Er bestaat helaas geen zekerheid van een blijvend succes in deze richting, vooral met het oog op de Britsche handelspolitiek, waarbij de Dominions en Denemarken worden bevoordeeld, terwijl de mogelijkheid van contingentering van den boterinvvoer in Engeland niet buitengesloten is.

De export van de overige landbouwproducten ontwikkelde zich zonder uitzondering ongunstig. De normale seizoensopleving in den uitvoer van kaas en eieren is thans in het tweede kwartaal achterwege gebleven, terwijl de uitvoer van bacon en spek, tengevolge van de vrijwillige beperking van den export naar Engeland, eveneens achteruitging, juist het tegenovergestelde van het vorige jaar, dat in dit opzicht een vooruitgang toonde. De seizoensachteruitgang in den export van witte en roode kool is dit jaar zeer sterk geweest. Alleen de export van sla en uien heeft zich ongeveer op het niveau van verleden jaar kunnen handhaven.

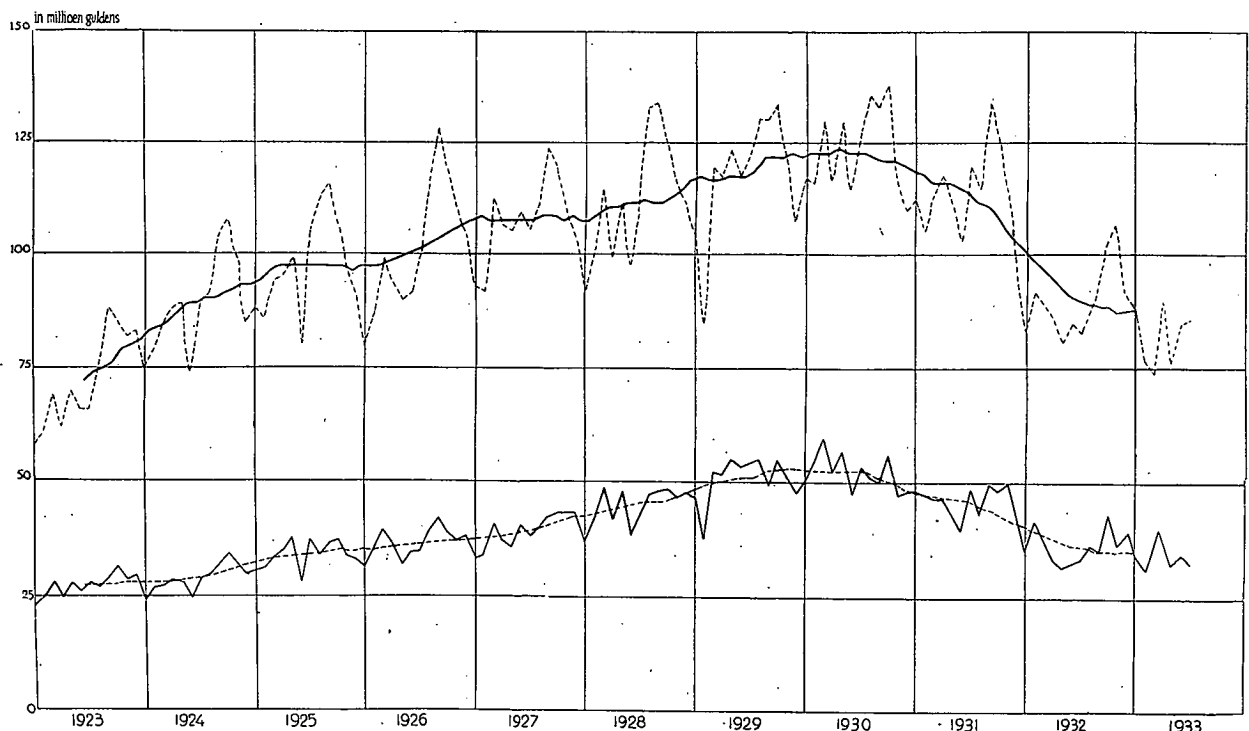
De sterke vermindering van den export van al deze producten, of het uithijven van de seizoensopleving ervan, is nagenoeg geheel het gevolg van de moeilijkheden van onzen export naar Duitschland.

De uitvoer van eenige belangrijke fabrikaten vindt men in onderstaande tabel (in 1000 KG.).

	2e kw. 1933	1e kw. 1933	4e kw. 1932	2e kw. 1932	1e kw. 1932
Radioartikelen	1.140	1.489	2.229	1.011	1.385
Gloeilampen	5.254	6.037	6.034	3.750	4.707
Katoenen weefsels .	1.818	2.050	2.429	2.960	3.732
Kunstzijde	2.036	2.054	2.354	1.992	1.956
Krantenpapier	3.068	4.068	6,085	6.341	6.178
Arbeidswerktuigen.	960	906	1.016	1.333	911
Fijn aardewerk....	1.680	1.519	1.330	1.243	1,034

De export van radio-artikelen en gloeilampen gaf

Gecorrigeerde waarde van den totalen uitvoer en van die van fabrikaten.

in het tweede kwartaal een normale seizoensvermindering te zien, maar handhaafde zich op een hooger niveau dan verleden jaar. Ook bij den export van kunstzijden garens en fijn aardewerk is eenige verbetering van den export te bespeuren. De export van arbeidswerktuigen, die sterk fluctueert, schijnt zich ongunstiger dan verleden jaar te ontwikkelen, evenals die van krantenpapier. Het somberst is de toestand voor de katoenindustrie, waarbij de vermindering van den uitvoer ononderbroken van kwartaal tot kwartaal optreedt. Ook het laatste kwartaal maakt hierop geen uitzondering, waarbij men slechts den troost heeft, dat de vermindering van den export per kwartaal niet meer zoo groot is als verleden jaar. In de laatste 18 maanden is de export van dit belangrijke product echter gehalveerd.

Prijzen.

De daling van de groothandelsprijzen schijnt, voorloopig althans, tot staan te zijn gekomen. Het laagtepunt werd in April bereikt met 71 (1913 = 100), terwijl het in Juni tot 73 was gestegen. Het laatstbekende indexcijfer van de kosten van levensonderhoud van Maart (78.1) was het laagste tot dusverre voorgekomen cijfer.

De marge tusschen deze beide indices heeft zich echter weer vergroot. Hoewel wij hierop in onze voorgaande berichten voortdurend de aandacht hebben gevestigd, wettigen de huidige omstandigheden ten volle om aan dit vraagstuk nog eens aandacht te schenken. Berekent men beide indices met eenzelfde basis, dan verkrijgt men het volgende beeld.

	Index van de kosten van levensonderh. Oct. 1932—Sept. 1924 = 100	Index van groothan- delsprijzen Sept. 1924 = 100	Verschiil in pCt.
Sept. 1929	94.4	91.9	3
Dec. "	94.8	87.9	7
Mrt. 1930	92.2	79.5	14
Juni "	91.8	76.9	16
Sept. 1930	91.8	73.0	20
Dec. "	88.7	69.7	21
Mrt. 1931	87.4	67.1	23
Juni "	86.9	65.1	25
Sept. "	85.6	59.3	31
Dec. "	82.2	55.4	33
Mrt. 1932	79.9	53.4	33
Juni "	79.8	50.8	36
Sept. "	79.9	49.5	40
Dec. "	79.4	49.5	38
Mrt. 1933	78.1	46.9	40

Het is niet waarschijnlijk, dat deze marge nog verder zal toenemen. In de eerste plaats is het indexcijfer van groothandelsprijzen iets gestegen, terwijl men een verdere daling van de kosten van levensonderhoud verwacht. De vraag laat zich echter stellen,

of deze daling wel snel genoeg en in voldoende mate zal plaatsvinden om de aanpassing naar een veel lager levenspeil, dat bij handhaving van den gouden standaard absoluut noodzakelijk is, te bewerkstelligen. Naar verluidt heeft de regering reeds plannen om de huren te verlagen. Men vraagt zich af, of voor een afdoende aanpassing niet een geheele reeks maatregelen noodzakelijk zijn, welke zooveel mogelijk in harmonie met elkander moeten worden getroffen. Dat de toestand van ons land bij een in verhouding tot onze groote concurrenten zoo hoog levenspeil als het onze, uiterst moeilijk begint te worden, leeren de feiten voldoende.

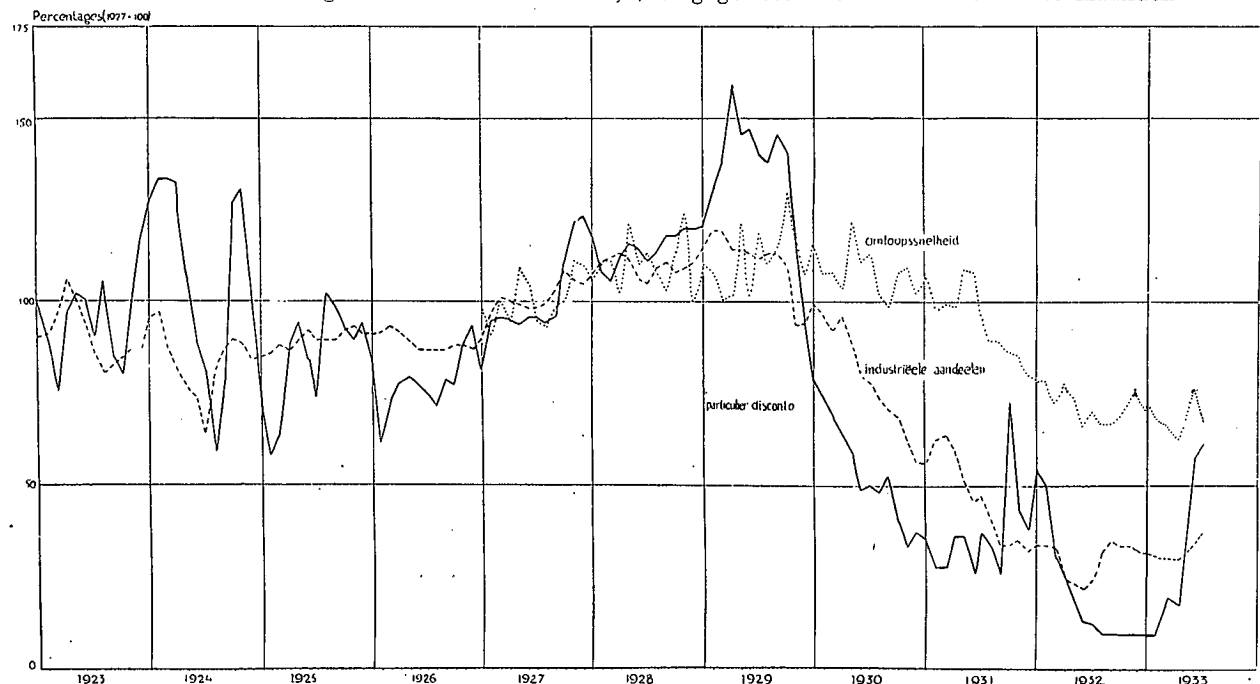
Monetaire factoren.

De stijging van enkele monetaire indices, die in de afgelopen maanden heeft plaatsgevonden, is nog niet als een teken van een herstel van de bedrijvigheid te beschouwen. De stijging van het disconto van De Nederlandsche Bank en van het particuliere disconto was bijna uitsluitend een gevolg van het wantrouwen in onze gulden, waardoor het aanbod van geld zeer beperkt werd. Het eenige effect was, dat hierdoor de rente voor bedrijfscredieten eveneens is gestegen.

De sterke stijging van de koersen van aandelen is eveneens geen symptoom van een meerdere bedrijvigheid hier te lande en wel om de volgende redenen. In de eerste plaats is de koersstijging sterk gestimuleerd in verband met de positie van den Gulden, maar bovenal door de groote hausse op de Amerikaanse effectenmarkt. Want men moet niet uit het oog verliezen, dat onze beurs zeer internationaal georiënteerd is en daardoor sterk onder invloed staat van de prijsontwikkeling op de grondstoffenmarkt.

De indices betreffende de omloopssnelheid geven een gemengd beeld. De omloopssnelheid volgens de gegevens van het Girokantoor te Amsterdam zijn verder gedaald, eveneens die van de saldi van den Postchèque- en Girodienst, met uitzondering van die van Mei. Daarentegen is de omloopssnelheid van gelden bij De Nederlandsche Bank sterk gestegen. Dit staat eenzijdig in verband met de sterk gestegen omzetten op de deviezenmarkt als gevolg van den vlucht voor den Gulden en de hogere aandelenkoersen, anderzijds met de daling van de rekening-courant-saldi van „Anderen”. Deze zijn van f 224,5 miljoen op 29 Maart jl. gedaald tot f 61.5 miljoen op 10 Juli.

Dat de stijging van enkele monetaire indices nog niet op een algemeen herstel wijst, blijkt wel uit den toestand op de kapitaalmarkt. De emissiebedrijvigheid hier te lande is sedert jaren nog nooit zoo gering geweest als in de laatste twee maanden.

Tabel I.

Postchèque- en Girodienst.

Jaar	Jan.	Febr.	Maart	April	Mei	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.
1927.....	4.13	3.82	4.20	4.01	4.58	4.44	4.02	3.92	4.13	4.20	4.69	4.64
1928.....	4.47	4.67	4.67	4.28	5.10	4.62	4.75	4.57	4.35	4.75	5.23	4.20
1929.....	4.64	4.57	4.26	4.30	5.09	4.29	5.03	4.67	4.81	5.48	4.93	4.53
1930.....	4.87	4.54	4.56	4.38	5.12	4.72	4.75	4.35	4.19	4.56	4.58	4.34
1931.....	4.49	4.12	4.23	4.16	4.59	4.54	4.14	3.83	3.84	3.71	3.67	3.44
1932.....	3.38	3.38	3.12	3.29	3.21	2.88	3.05	2.87	2.88	3.01	3.25	3.02
1933.....	3.06	2.92	2.87	2.67	3.26	2.87						

Tabel IV.

De Nederlandsche Bank.

Jaar	Jan.	Febr.	Maart	April	Mei	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.
1927.....	122,1	176,0	160,3	162,8	153,5	107,8	101,4	120,7	130,4	117,2	123,3	108,3
1928.....	109,4	89,8	100,4	105,3	112,9	95,7	106,8	108,7	102,1	107,4	123,6	103,3
1929.....	96,6	119,5	251,4	239,2	287,5	250,2	252,2	222,9	272,2	219,0	193,8	187,9
1930.....	140,9	174,9	191,3	227,8	209,9	90,1	186,3	151,0	182,3	89,7	142,0	133,8
1931.....	134,9	96,9	161,1	187,8	193,9	97,2	38,3	12,3	15,8	13	9,6	11,0
1932.....	16,5	16,8	17,5	12,9	10,4	6,3	6,5	5,5	5,7	6,7	5,1	5,5
1933.....	5,7	7,4	8,1	7,8	14,5	19,0						

CRISISWETGEVING IN NEDERLAND.

Wij vervolgen hierbij de lijst der steunmaatregelen, door onze Regeering ten behoeve van het Nederlandsche bedrijfsleven getroffen.¹⁾ Binnen elke groep zijn de maatregelen in chronologische volgorde opgenomen

HANDELSPOLITIEKE MAATREGELLEN IN ENGEREN ZIN.**I. Crisisinvoerwet. (Wet van 23 Dec. 1931, Stbl. No. 535).**

De contingentceering van den invoer van bedrukte, geveride en bontgeweven katoenen manufacturen, die reeds bij K. B. was vastgesteld, is door de Staten-Generaal bekrachtigd.

Bij K. B. van 24 Jan. 1933 is verder nog de invoer van overhemden en zakdoeken beperkt; voor overhemden tot op 100 pCt., voor zakdoeken tot op 90 pCt. van de waarde van den invoer in de overeenkomstige periode van 1930 en 1931 (Wet van 6 April 1933, Stbl. No. 155).

Bij Kon. Besluit van 5 Mei 1933, is vanaf 1 April 1933—31 Mrt. 1934 de invoer van roggemeel of -bloem gecontingenteerd op 100 pCt. van de hoeveelheid, gemiddeld in 1931 en 1932 ingevoerd.

Bij K. B. van 15 Mei 1933 is de invoer van gort gecontingenteerd van 1 Mei—31 Oct. 1933, op een hoeveelheid, gelijk 100 pCt. van de hoeveelheid, die gemiddeld gedurende 6 maanden in 1931 en 1932 werd ingevoerd.

Bij K. B. van 12 Juli is de contingentceering van rund- en kalfsvleesch op de oude basis verlengd, terwijl tevens de invoer van paarden- en schapenvleesch wordt gecontingenteerd tot 100 pCt. van de in de jaren 1931 en 1932 ingevoerde hoeveelheid.

Bij K. B. van 29 Juli 1933 is de invoer van bladzink gecontingenteerd voor de periode van 1 Juni t/m. 30 Nov. Het contingent is vastgesteld op 80 pCt. van de gemiddelde hoeveelheid in de overeenkomstige periode van 1931 en 1932.

Daar de contingentceering vooral in het begin voor een korte periode werd vastgesteld, moesten de desbetreffende besluiten telkens worden verlengd, hetgeen als regel zonder discussie in het parlement geschiedde. Thans zijn sommige contingentceeringen tot begin 1934 verlengd (kousen en sokken, tapijten enz.), andere tot 1 October 1933 (schoeisel), 1 November (gloeilampen) of 1 Augustus (aardewerk en porselein).

In de grootte der contingenten werd bij verlenging van den geldigheidsduur der wetten in het algemeen geen wijziging gebracht.

II. Crisisuitvoerwet. (Wet van 24 Dec. 1931, Stbl. No. 553, aangevuld bij de wet van 16 Maart 1932, Stbl. No. 87).

Bij Kon. Besluit van 5 April 1933 (Ned. Stert. No.

¹⁾ Zie eveneens het „Economisch-Statistisch Kwartaalbericht” No. 8.

69) is een verbod van uitvoer naar Duitschland uitgevaardigd anders dan bij vergunning, voor die artikelen, waarop Duitschland contingentceering toepast. Dit besluit staat in verband met den nieuwen koers op het gebied van contingentceering der nationaal-socialistische Duitse regeering, teneinde den uitvoer naar Duitschland, tot een maximum gelijk aan de ingestelde contingenten, onder diogenen te verdeelen, die zich gedurende de afgelopen jaren met den export op Duitschland bezig hielden.

III. Wet betreffende regeling van het internationale betalingsverkeer. (Wet van 25 Juli 1932, Stbl. No. 375).

Bij Alg. Maatregel van Bestuur is in Stbl. No. 344 van 5 Juli 1933 een verordening afgekondigd, waarin de uitvoeringsmaatregelen voor deze wet zijn opgenomen. De Regeering kan bepalen, dat handelsschulden door import uit een zeker land slechts gedeeld kunnen worden door storting van het bedrag in guldens bij De Nederlandsche Bank. Deze kan daaruit de vorderingen van Nederlandsche crediteuren op het betrokken land voldoen. Uiteraard zijn deze bepalingen slechts uitvoerbaar ten aanzien van landen, vanwaar Nederland meer importeert dan het van die lande uit hoofde van export en vorderingen op credieten heeft te ontvangen.

Teneinde ontduiking der maatregelen te voorkomen, doordat de invoer uit die landen over een ander land wordt geleid, is bepaald, dat de Regeering van zekere goederen kan vaststellen, dat zij uit het betrokken land afkomstig zijn ook wanneer zij direct uit een ander land worden geïmporteerd.

Deze Maatregel van Bestuur beteekent nog niet, dat met de toepassing van de wet een begin wordt gemaakt, daar vooralsnog niet is vastgesteld, ten aanzien van welk land of welke landen de bepalingen van kracht zullen zijn.

IV. Verleening van enkele retorsiebevoegdheden. (Wetsontwerp No. 209, Zitting 1933).

Op 1 Juli is bij den Staten-Generaal een wetsontwerp onder bovenstaanden titel ingediend, dat tot doel heeft de regeering autonome bevoegdheden te verleenen tot het uitvaardigen van invoerverboden of contingentceeringen of het heffen van hoogere invoerrechten voor goederen, afkomstig uit een of meer bepaalde landen. Onze handelspolitiek kende tot nu toe deze middelen niet, daar invoerrechten en contingentceeringen voor alle landen dezelfde waren.

Van deze bevoegdheden mag slechts in uitzonderingsgevallen gebruik worden gemaakt, en wel slechts ten aanzien van die landen, die geen handelsverdrag met ons hebben afgesloten, en dan nog alleen, wanneer zulke landen te onzen nadeele discrimineeren of wanneer zij door hun maatregelen op handelspolitiek gebied levensbelangen van ons land schaden.

Thans kunnen zulke landen allerlei maatregelen treffen, wat betreft invoerrechten, contingentceeringen, e.d.

zonder dat Nederland in staat is daartegenover eenigerlei verweer toe te passen, omdat die landen, volgens de bestaande wetten, bij den uitvoer hunner producten naar ons land op voet van gelijkheid met alle anderen moeten worden behandeld. De regeering hoopt, dat de nieuwe bevoegdheid het gevolg zal hebben verschillende landen tot voorzichtigheid te brengen bij het nemen van maatregelen, die de exportbelangen van Nederland schade toebrengen.

Het ligt niet in de bedoeling van deze bevoegdheid gebruik te maken voor het volgen van een politiek van reciprociteit en van „loven en bieden” ten aanzien van den handel met andere landen. Op de verhouding tot landen, waarmede handelsverdragen zijn gesloten, heeft deze wet geen invloed.

LANDBOUW.

I. *Tarwewet.* (Wet van 21 Febr. 1931, Stbl. No. 65, uitgevoerd bij K. B. van 15 Juni 1931, Stbl. No. 254 en K. B. van 14 Mei 1932, Stbl. No. 202).

Deze wet is gewijzigd op 9 Febr. 1933, welke wijzigingen in Stbl. 35 zijn opgenomen. Bij art. 1 van de wet is thans bepaald, dat de verplichte bijmenging van binnenlandsche tarwe tot 40 pCt. kan worden opgevoerd (vroeger 25 pCt.). Op het oogenblik is de bijmenging nog niet tot het toegestane maximum opgevoerd, zij bedraagt thans 35 pCt. Volgens het nieuwe artikel 2 kan bijmenging der binnenlandsche tarwe vóór het malen worden verlangd. Art. 3 verlengt den geldigheidsduur der wet tot 1 October 1937 (vroeger 1 Augustus 1934).

De vermeerdering van het percentage binnenlandsche tarwe werd noodzakelijk door de uitbreiding van de Nederlandsche tarwecultuur onder de bescherming dezer wet. De met tarwe bezaaide oppervlakte in Nederland bedroeg in 1930: 42.108 H.A., in 1931 77.780 H.A. en in 1932 118.391 H.A.

II. *Dekking van de verliezen van de aardappelmeel-industrie.* (Wet van 5 Mei 1933, Stbl. No. 257).

23 Maart 1933 werd een wetsontwerp bij de Kamer ingediend (No. 328) ter aanvulling van Hoofdst. X der Rijksbegroting 1933 met een artikel 161c (afd. landbouw: Dekking van het verlies op den geforceerden verkoop van 600.000 balen aardappelmeel.... *Memorie*).

Dit voorstel heeft betrekking op het overschot van de 1.000.000 balen, die bij het begin van de campagne 1930/1931 aanwezig waren. De regeering heeft deze uit de markt genomen, toen medio 1932 de prijs van aardappelmeel tot f 8.25 à f 8.— per 100 KG. was gedaald tegen f 9.75 in December 1931. De prijs van overneming bedroeg f 8.—. 200.000 balen zijn verkocht voor f 6.—, terwijl over de rest nog werd onderhandeld. Men zal, bij verkoop, er op letten, dat het product niet langs andere wegen wederom de markt zou bereiken.

III. *Steun aan de roggecultuur.* (Wet van 5 Mei 1933, Stbl. 259).

Een bedrag van maximaal f 4.000.000 zal worden uitgekeerd aan verbouwers van rogge op veenkoloniale gronden en op gronden, die na 1905 in cultuur zijn gebracht. Bij een roggeprijs van f 3.50 zal een steun van ca. f 4.— worden verleend, zoodat de opbrengst f 7.50 per 100 KG. wordt. Naar schatting zal de steun gegeven worden voor een oppervlakte van ca. 40.000 H.A. met een opbrengst van 10 miljoen KG. Het bedrag van f 4 miljoen zal niet worden overschreden. Indien de hoeveelheid grooter is, wordt de steun verlaagd. Slechts zij, die gedurende de laatste drie jaar rogge voor de markt hebben verkocht, krijgen steun.

In 1932 werd op 164.905 H.A. rogge uitgezaaid.

IV. *Uitkeering ten behoeve van de teelt en de verwerking van vlas.* (Wet van 5 Mei 1933, Stbl. 253).

De steun voor de vlasteelt bedraagt voor 1933 f 1.350.000 ten behoeve van 6.000 H.A. (dezelfde oppervlakte als in 1932, toen echter f 960.000 werd verleend).

V. *Steun aan de griend- en rietcultuur.* (Wet van 5 Mei 1933, Stbl. 254).

Het steunbedrag van f 100.000, dat in 1932 werd verstrekt, is voor 1933 tot f 300.000 verhoogd. Er zal niet alleen steun aan de bewerkers worden verleend voor witte teen, maar ook voor grauwe hoepels. Bovendien zal steun worden verleend voor het snijden van riet, opdat riet- en biezenland niet verwilderen. Teneinde deze steun-

gelden aan te wenden voor werkverruiming zullen geen bijdragen worden verleend ter dekking van de verliezen op reeds verwerkt griendland en riet, alleen voor de hoeveelheden, die in 1933 nog gesneden, geschild en verwerkt moeten worden.

VI. *Steun voor den verbouw van fabrieksaardappelen.* (Wet van 5 Mei 1933, Stbl. 256).

Voor verbouwers van fabrieksaardappelen in de veenkolonien wordt f 3.000.000 aan uitkeering voorzien. Vroeger kregen zij 30 ct. per H.L. steun, thans 25 ct. voor dat deel van den oogst 1932, dat beneden 80 pCt. van den oogst 1929 blijft. De bij het Coöp. Aardappelmeelverkoopbureau te Veendam (A.V.B.) aangesloten fabrieken en 3 vrije coöp. fabrieken krijgen dit bedrag voor uitkeering van de verbouwers ter beschikking, onder toezicht van den regeeringscommissaris.

VII. *Crisis-Pachtwet 1932.* (Wet van 17 Juni 1932 Stbl. No. 301, gewijzigd bij Wet van 13 April 1933, Stbl. 161).

Aanleiding tot de wijziging was het arrest van den H. R. van 14 November 1932, waarbij werd beslist, dat de oorspronkelijke wet niet voor den tuinbouw gold. Art. 1 is daarom zoodanig gewijzigd, dat zulks nu duidelijk is vastgesteld wel het geval te zijn. Voorts zijn de volgende wijzigingen aangebracht:

1. De bemiddeling van den kantonrechter uit de bestaande wet wordt vervangen door een van de Kamer van Crisispachtzaken bij het kantongerecht, waarbij dus de deskundige bijzitters-leeken van den kantonrechter tegenwoordig zijn en aan de bemiddelingspogingen deel kunnen nemen.

2. De voorloopige ontheffing van alle verplichting tot betaling van een termijn wordt beperkt tot het tijdstip, waarop bovenvermelde bemiddeling heeft plaats gehad. De Kamer beslist dan — ook wanneer de bemiddeling niet slaagt — welk deel der pacht voorloopig moet worden betaald.

3. Aan art. 6 is de volgende alinea toegevoegd:

„In geen geval wordt een ontheffing verleend, waardoor de verpachter in zijn belangen meer zou worden benadeeld dan de pachter bij het niet verlenen van deze ontheffing.”

VIII. *Landbouwcrisiswet.* (Wet van 5 Mei 1933, Stbl. 261).

Doel is coördinatie der verschillende steunwetten. Er wordt een crisisfonds gesticht, waarin de inkomsten van het Crisiszuivelfonds, Crisisvarkensfonds en een deel van de inkomsten der Tarwewet worden gestort, benevens andere inkomsten, w.o. eventueel bedragen uit de Staatskas. Uit dit fonds worden steunmaatregelen betaald, crediten verstrekt enz.

De Minister krijgt de bevoegdheid om als voorwaarde voor te ontvangen steun eischen te stellen betr. omvang der productie, kwaliteit, grootte van den uitvoer, enz.

De bedoeling was om de grootte der landbouwproductie aan de beperkte afzetmogelijkheid in buiten- en binnenland aan te passen.

Nadat de Kamer eerst 4 April geweigerd had dit wetsontwerp nog in de loopende zitting te behandelen, is op verzoek van een aantal leden de Kamer op 19 April bijeengekomen voor, spoedbehandeling. Daarbij zijn de volgende ingrijpende amendementen aangenomen:

1. Amendement-Van den Heuvel, waarbij in art. 1 i.p.v. de omschrijving „een voortbrengsel van plantaardigen of dierlijken aard, door ons als zoodanig aangewezen” wordt geplaatst: „Stroocarton, rundvee, bollen en knollen van bloemen en elk ander als zoodanig door de Wet aangewezen dierlijk of plantaardig voortbrengsel.”

2. Een amendement-Snoeck Henkemans c.s., waarbij de geldigheidsduur van de wet tot 1 Jan. 1934 wordt beperkt.

Aldus gewijzigd, hebben de Staten-Generaal het ontwerp goedgekeurd, omdat steun voor de genoemde producten niet kon worden uitgesteld. Voor ieder product, dat in het vervolg als crisisproduct in aanmerking kan komen, moet het Parlement dus eerst den Minister de noodige machtiging verlenen.

IX. *Ontwerp wijziging van de Landbouwcrisiswet 1933.*

De nieuwe regeering heeft 1 Juli bij de Staten-Generaal een wetsontwerp tot wijziging van deze wet ingediend (Gedrukte Stukken. Zitting 1933, No. 211). Daarbij wordt voorgesteld de omschrijving der crisisproducten weer tot de oorspronkelijke terug te brengen. Onder een

nieuw sub b. van art. 5, ten vijfde, worden zuivelproducten, margarine, spijsvetten, varkens en varkensvleesch, tarwemeel en tarwebloem tot crisisproducten verklaard, dat zijn dus de artikelen, waarvoor reeds crisiswetten bestaan, terwijl onder sub c. hieraan de volgende lijst wordt toegevoegd: visch, slachtpaarden, schapen, rund- en kalfsvleesch, dierlijke vetten, granen en zaden, aardappelen, aardappelmeel, suiker en suikerbieten, griendhout en riet, vlas, kippen- en eendeneieren, fruit, zuidvruchten en warmoezerijgewassen en producten van de bloemteelt en de boomkwekerij. Tenslotte wordt een sub d. aan het artikel toegevoegd, volgens hetwelk elk als zoodanig door de Kroon aangewezen product van den landbouw tot crisisproduct kan worden verklaard.

De oorspronkelijke regeling wordt weer in art. 35 ingelascht, waarbij dergelijke besluiten, die een product tot crisisproduct verklaren en beperkende bepalingen daaromtrent vaststellen, onverwijld ter bekrachtiging aan de Kamer moeten worden voorgelegd, evenals zulks bij contingenteeringsbesluiten het geval is.

Een nieuw art. 10a geeft de regering het recht invoerrechten op crisisproducten te verhoogen, teneinde het verschil tusschen buiten- en binnenlandsch prijspeil te overbruggen.

De datum van 1 Januari 1934, waarop de geldigheid der wet zou eindigen (zie bovenvermeld amendement-Snoeck Henkemans c.s.) wordt vervangen door een nieuw artikel 40, waarbij de geldigheidsduur wordt uitgebreid totdat de heerschende buitengewone tijdsomstandigheden hebben opgehouden te bestaan. In dat geval zal aan de Staten-Generaal een voorstel tot intrekking der wet worden gedaan.

TUINBOUW.

I. *Garantieregeling 1933 ten behoeve van verbouwers van fruit en warmoezerijgewassen.* (Wet van 5 Mei 1933, Stbl. 255).

Deze wet geeft voor 1933 denzelfden steun van f 5.000.000 en op dezelfde grondslagen als in 1932 was verleend. De Minister heeft in de toelichting medege-deeld, de tuinbouwers in de gelegenheid te stellen om:

1. Suikerbieten te verbouwen onder garantieprijs.
2. Tarwe te verbouwen tegen den gegarandeerden prijs der Tarwewet.

Zoodoende hoopt men de tuinbouwproductie in 1933 te beperken. De uitvoeringsvoorschriften vereischen dan ook een beperking van den aanvoer van tuinbouwproducten op de veilingen volgens een door den Minister vast te stellen maatstaf.

II. *Credietverleening t.b.v. de bloemenkweekers te Aalsmeer en Haarlemmermeer.*¹⁾ (Wet van 5 Mei 1933, Stbl. No. 260).

Een renteloos crediet van f 600.000 wordt ter beschikking der beide gemeentebesturen gesteld. De gemeenten moeten 10 pCt. uit eigen middelen bijpassen.

Alleen bloemenkweekers kunnen crediet krijgen tot een maximum van f 5.000,—, niet meer dan 20 pCt. van hun omzet op de bloemenveilingen bedragende en slechts zoo-veel als noodig is voor betaling van loonen, mest, enz. en eigen levensonderhoud, waarbij zoovel loonen als kosten van levensonderhoud op f 16 per week worden gesteld. Crediet krijgen alleen diegenen, wier bedrijf loonend be-loofd te zijn in meer normale omstandigheden, zoodat zij door tijdelijken steun inderdaad geholpen kunnen worden.

BLOEMBOLLENTEELT.

I. *Steunverleening t.b.v. bollentrekkers in Ter Aar, Alkemade, Nieuwkoop en Woubrugge.* (Wet van 6 April 1933, Stbl. 156).

Er wordt een bedrag van f 61.000 uitgetrokken ter betaling van schulden van bloembollenkweekers in die gemeenten, die vroeger bollen hadden gekocht op termijn en thans door prijsdaling der bloemen, hun schulden niet kunnen voldoen. De totale schuld bedraagt meer dan f 100.000.—. Bollenhandelaren en hypotheekbanken hebben 50 pCt. van hun vordering laten vallen en de helft aan de gemeenten gecedeerd. De gemeenten krijgen nu dit bedrag ter kwijting der schuld en kunnen t.z.t. de bedragen van de betrokkenen terugvorderen, wanneer de toe-

¹⁾ Wij hebben de bloemkwekerij onder tuinbouw opgenomen, in overeenstemming met de indeeling onzer landbouwstatistiek. Ook het C. B. der Veilingen geeft gegevens van groenten- en bloemenveilingen gezamenlijk op.

stand zulks toelaat. De grondprijs in die gemeenten, die tot f 21.000 per H.A. was gestegen, is thans tot ca. 1/3 daarvan gedaald. De schulden aan bollenhandelaars enz. waren veelal bovendien door borgtocht gedekt, zoodat executie verstrekkende gevolgen zou hebben gehad voor een groot deel der lokale bevolking.

BOOMKWEKERIJ.

I. *Credietverleening t.b.v. boomkweekers.* (Wet van 5 Mei 1933, Stbl. No. 252).

Dit crediet zal ten hoogste f 3.5 miljoen bedragen, waarvan f 2.5 miljoen voor Boskoop. De gemeenten moeten het risico voor 10 pCt. der bedragen voor haar rekening nemen. De rentevoet van het regeeringscrediet bedraagt 2 pCt., de debiteuren moeten tenminste 3 pCt. en ten hoogste het percentage der laatste staatsleening aan rente betalen.

Het crediet wordt voor 3 jaren verleend, gedurende het eerste jaar zal niet meer dan de helft worden uitgekeerd. Voorwaarden zijn o.a. beperking en rationalisatie der cultuur. Een bedrag van maximaal 60—75 pCt. van de waarde van opstallen en gronden, aan handelaren 60 pCt. van de activa, kan als crediet worden verstrekt. Ten hoogste zal f 20.000 aan een credietnemer worden gegeven onder voorwaarde:

1. dat verlangde hulp elders niet is te krijgen, tenminste niet op redelijke voorwaarden;
2. dat het bedrijf bij de tegenwoordige omstandigheden zich gedurende de eerste 3 jaar zal kunnen staande houden;
3. dat afwikkeling der schulden volgens gestelde regelen zal volgen.

Garantie tot terugbetaling van 10 pCt. van het crediet door derden moet worden gegeven. Ontbreekt deze, dan wordt het crediet tot 75 pCt. van het oorspronkelijke teruggebracht.

Op 3 April was bij Nota van Wijziging voorgesteld het landgoed „De Hooge Veluwe” van de Kröller-Müller stichting te koopen voor f 1 miljoen, in jaarlijksche termijnen van f 40.000 te voldoen, en hierop een parkbosch en arboretum aan te leggen, waarvan de kosten op f 339.000 werden geschat. Het plantmateriaal daartoe zou van de boomkweekers worden gekocht en het crediet van f 3.5 miljoen met dit bedrag worden verminderd. Wegens bezwaren van de zijde der Kamer heeft de Minister de voorgestelde wijziging bij de mondelinge behandeling ingetrokken.

VEETEELT.

I. *Crisis-Zuivelbesluit.* (Bij Kon. Besluit van 23 Febr. 1933, Stbl. No. 59 en bij Kon. Besluit van 9 Febr., Stbl. No. 40 zijn de Crisis-Zuivelbesluiten II en III gewijzigd).

De laatste wijziging bepaalt, dat de Crisis-Zuivelcentrale ook vergunningen afgeeft voor het vervoer van consumptiemelk. Daardoor is dus de gedwongen prijszetting voor binnenlandsche producten ook tot consumptiemelk uitgebreid. De handelaars kunnen slechts tegen bepaalde prijs consumptiemelk betrekken, terwijl wordt gezorgd, dat de boeren, die in vroegere jaren consumptiemelk leverden, niet door vroegere leveranciers van fabrieksmelk worden verdrongen. Bovendien wordt zoodoende voorkomen, dat leveranciers van consumptiemelk aanspraak maken op steun, die slechts voor fabrieksmelk wordt gegeven.

De wijziging van Crisis-Zuivelbesluit II maakt splitting tusschen margarine A en B (A met boter, B zonder) en geeft voorschriften voor het vervoer enz. van andere vetten, die ook van merken moeten zijn voorzien, waarop een heffing wordt ingesteld.

De Ned. Staatscrt. van 3—4 Maart No. 45 bevat uitvoeringsbepalingen voor de belasting van allerlei eetbare vetten en oliën. De bedoeling van deze maatregelen is om het prijsverschil tusschen de belaste boter en margarine eenerzijds, en de andere vetten en oliën, die als surrogaat kunnen dienen anderzijds, te regelen, zoodat geen consumptie-verschuiving op groote schaal van de eene naar de andere groep optreedt.

PLUIMVEETEELT.

I. *Garantieregeling 1933 t.b.v. de kippen- en eendhouderij.* (Wet van 5 Mei 1933, Stbl. No. 258).

De regering krijgt machtiging om een exportpremie op eieren te betalen, die Zaterdags wordt vastgesteld door deskundige adviseurs, in verband met de te verwachten

opbrengst der eieren op de veilingen, de productie en den kostprijs gedurende de komende week. De regering hoopt daardoor te bereiken, dat de producenten een zekere minimale opbrengst voor hun eieren ontvangen, die voor export bestemd zijn, terwijl de eieren voor binnenlandse consumptie zich in prijs aan de exporteieren zullen aanpassen. De minimale productiekosten gemiddeld voor het heele jaar zijn op f 2.80 per 100 stuks vastgesteld.

Deze regeling kan slechts helpen, indien de uitvoer van eieren in ongeveer denzelfden omvang als voordien mocht blijven bestaan. Geschiedt dit niet, b.v. door buitenlandse invoerverboden, dan zullen andere maatregelen noodig zijn. De garantie bedraagt f 5 miljoen.

SCHEEPVAART.

I. *Vrachtverdeling in de binnenscheepvaart.* (Wet van 5 Mei 1933, Stbl. No. 251).

Het wetsontwerp, reeds in ons vorig overzicht behandeld; is inmiddels wet geworden.

INDUSTRIE.

I. *Subsidie voor propaganda ten behoeve van Nederlandsche producten.*

Bij de wet van 11 Maart 1932, Stbl. 82, tot vaststelling van het Xe hoofdstuk der Rijksbegrooting 1932, werd een bedrag van f 100.000 voor deze propaganda beschikbaar gesteld. Deze propaganda werd in 1932 en begin 1933 krachtig gevoerd.

MAATSCHAPPELIJK HULPBETON EN WERKVERSCHAFFING.

I. *Een wetsvoorstel tot wijziging der begrooting van het Departement van Binnenlandsche Zaken over 1932.* (Gedrukte Stukken No. 195. Zitting 1933)

Dit bevat aanvullingsposten voor werkverschaffing en steunverlening. Het oorspronkelijk geraamde bedrag van dezen post op de begrooting 1932 was f 3.755.000. Thans wordt voorgesteld dit bedrag te verhoogen met f 42 miljoen en mitsdien op f 45.755.000 te brengen. De overschrijding der uitgaven is het gevolg van den veel grooteren omvang der werkloosheid in 1932 dan men bij de samenstelling der begrooting 1932 had voorzien. Wegens dezelfde redenen wordt voorgesteld het oorspronkelijk gevoteerde bedrag van f 17.500.000 voor bijdragen aan werklozenkassen met f 11.800.000 te verhoogen en dus op f 29.300.000 te brengen. Tenslotte wordt de post ondersteuning van armen, voornamelijk Nederlanders, die uit het buitenland zijn teruggekeerd, die oorspronkelijk f 876.000 bedroeg, met f 2.500.000 verhoogd en op f 3.376.000 gebracht. Was deze toestrooming van Nederlanders uit het buitenland in vorige jaren vrijwel constant, in 1932 heeft zij veel grotere vormen aangenomen.

STEUEN AAN GEMEENTEN.

I. *Wetsontwerp tot wijziging der begrooting van het Departement van Binnenlandsche Zaken over 1932.* (Gedrukte stukken No. 195. Zitting 1933).

Volgens dit wetsontwerp zal de post onderstand aan gemeenten, die buiten staat zijn in de kosten harer huishouding behoorlijk te voorzien, welke post oorspronkelijk op f 400.000 was geraamd, op f 1.000.000 worden gebracht. Een tiental gemeenten heeft reeds onderstand ontvangen, waarvan alleen Emmen meer dan f 500.000, terwijl een zeer groot aantal aanvragen voor onderstand in 1932 en 1933 zijn binnengekomen. Het zijn alle plattelandsgemeenten, meestal zeer kleine.

OPENBARE WERKEN.

I. *Versnelde bruggenbouw.* (Gedrukte Stukken No. 354, Zitting 1932—1933).

Doel hiervan is bespoediging van den bouw van 4 bruggen bij Rotterdam, Dordrecht, Hendrik Ido Ambacht en Moerdijk. Er wordt een N.V. „Versnelde Bruggenbouw” gesticht, met kapitaal van den Staat, die met tijdelijk personeel de bruggen ontwerpt. Ter dekking van de verhoogde rentelasten zullen tollen op deze bruggen geheven kunnen worden. De M. v. A. op dit ontwerp is verschenen, maar de mondelinge behandeling in de Tweede Kamer heeft nog niet plaats gevonden.

DIVERSEN.

I. *Uitwinningswet van Van den Bergh c.s.* (Gedrukte stukken No. 49, Zitting 1932—1933).

Op 30 Jan. 1933 hebben de Heeren v. d. Bergh c.s. een Memorie van Antwoord met gewijzigd wetsvoorstel ingediend omtrent hun initiatiefvoorstel om den rechter de gelegenheid te geven dadelijke uitwinning te voorkomen naar aanleiding van geldelijke moeilijkheden tengevolge van de heerschende economische crisis.

De schuldenaar kan uitstel van betaling van een voor hem volledig erkende schuld verkrijgen voor ten hoogste 6 maanden, wanneer onmacht tot betaling het gevolg der crisis is en de waarschijnlijkheid bestaat, dat hij bij normaler verhouding wel tot betaling in staat zal zijn. Deze termijn kan één of meer malen worden verlengd, telkens met 6 maanden.

Daartoe moet de schuldenaar de eerste maal 14 dagen voor den vervaldag, de latere malen 1 maand voor afloop van den termijn, een verzoekschrift bij de arr. rechtbank indienen.

FINANCIEELE MAATREGELLEN TEN BEHOEVE VAN DE SCHATKIST.

I. *Wijziging en verhooging der begrooting van het Leeningfonds 1914 voor het dienstjaar 1931.* (Wet van 2 Maart 1933, Stbl. 176).

Door conversie op 1 Juni 1931 van f 293.995.000 5 pCt. obl. leening 1918 in 4 pCt. obl. (277.600.000) en 4.4 pCt. (17.623.000) is de rentelast 1931 verminderd. Ten laste van het leeningfonds zijn de uitgaven van een groot aantal steunmaatregelen gebracht (bietensteun, tarwesteun, aardappelmeel), alsmede verhoogde subsidies aan werklozenkassen.

II. *Heffing van opcenten op de gemeentefondsbelasting en vermogensbelasting over het belastingjaar 1933/34.* (Wet van 17 Maart 1933 Stbl. No. 68).

Deze maatregel, reeds in ons vorig overzicht opgenomen, is inmiddels op bovenvermeldden datum in het Stbl. afgekondigd.

III. *Nederlandsch-Indische Pondenleening.* (Wet van 24 Maart 1933 Stbl. 99).

Deze wet is een uitvoerisel van de overeenkomst tusschen De Nederlandsche Bank en de Javasche Bank, goedgekeurd bij wet van 25 Juli 1932 (Stbl. No. 193) waarbij de Javasche Bank de Ponden tot aflossing der Ned.-Ind. Pondenleeningen van De Ned. Bank heeft overgenomen voor f 9.25. Daar de Indische schatkist niet de middelen heeft ter betaling van deze aflossing worden door Nederland 3½ pCt. schatkistbiljetten ter beschikking gesteld, op grond waarvan De Nederlandsche Bank de Ponden-schuld als betaald heeft beschouwd. De rente van de oorspronkelijke pondenleening bedroeg 5—6 pCt. (2 leeningen, uitgegeven 1923, één van 125 miljoen en één van 60 miljoen gulden).

IV. *Verhooging der kanselarijrechten.* (Wet van 6 Maart 1933 Stbl. No. 139).

De rechten op paspoorten moeten worden verhoogd van f 2 tot f 5 voor 1 persoon, voor echtparen van f 3 tot f 7.50. Deze verhooging is 15 Juni 1933 van kracht geworden.

V. *Heffing van een bijzonder invoerrecht op benzine.* (Wet van 19 Dec. 1931, Stbl. 527, aangevuld bij K.B. van 29 December 1931, Stbl. No. 557).

Een nieuw voorstel tot wijziging van deze wet is op 19 Juni bij de Tweede Kamer ingediend (Gedrukte Stukken No. 197, Zitting 1933), waarbij het verboden wordt benzine te vermengen met petroleum of dergelijke producten, waardoor het invoerrecht op benzine gedeeltelijk werd otdoken. Volgens de Mem. van Toelichting wordt somtijds de in den handel gebrachte benzine met 30 tot 40 pCt. petroleumproducten vermengd van hooger soortelijk gewicht dan hetgeen volgens de wet als benzine in aanmerking komt. Deze later toegevoegde zwaardere oliën zijn vrij van invoerrechten. Volgens de gewijzigde wet zal deze menging in het vervolg strafbaar zijn.

VI. *Omzetbelasting en Weeldeverteringsbelasting.*

De in 1932 reeds voorgestelde weeldeverteringsbelasting is thans door de regering met de later voorgestelde omzetbelasting gecombineerd. Deze voorstellen moeten nog door de Tweede Kamer worden behandeld.

OVERZICHT VAN DE MAATREGELEN OP ECONOMISCH GEBIED, DOOR PRESIDENT ROOSEVELT GENOMEN.

Nu het Congres der Vereenigde Staten tot de winterzitting is verdaagd, is de periode van bedrijvigheid op wetgevend gebied voorloopig afgesloten. President Roosevelt is er in geslaagd, die wetgevende maatregelen te doen aannemen, die hij voor zijn economische actie meent noodig te hebben. Wij laten hieronder een overzicht van de voornaamste wetgevende maatregelen volgen, die in de bewogen maanden van Maart tot en met Juni door het Congres aangenomen en door den President bekrachtigd zijn, benevens een overzicht van een aantal door den President genomen besluiten.

Bankholiday.

Nadat President Roosevelt op 4 Maart 1933 was geïnstalleerd, was zijn eerste besluit de afkondiging van een bankholiday van 6—9 Maart, gedurende welke periode alle banken in de Ver. Staten worden gesloten, teneinde maatregelen voor te bereiden om de algemeene bankcrisis het hoofd te kunnen bieden. Nadien is die bankholiday voor onbepaalde tijd verlengd, en vervolgens opgeheven door geleidelijke heropening der banken.

Einde Maart waren ongeveer 12.800 banken van de ongeveer 18.000, die voor de crisis bestonden, weer in bedrijf. Omtrent het verloop gedurende de latere maanden bestaan slechts complete gegevens over de bij het Federal Reserve systeem aangesloten banken. Deze geven het volgende beeld:

Memberbanks.

	Heropend	Niet-heropend
Einde Mrt.	5.382	1.307
„ April	5.478	1.211
„ Mei	5.536	1.163

De deposito's van de niet-heropende banken bedroegen eind April ca. 10 pCt. en eind Mei ca. 7 pCt. van alle deposito's der Member Banks.

Emergency Banking Act.

De eerste der algemeene maatregelen ter bestrijding der bankcrisis was de bankwet, op 9 Maart bij het Congres ingediend en denzelfden dag aangenomen en afgekondigd. Hoofdstuk II van die wet regelt de aanstelling van een conservator voor banken, welke conservator dezelfde bevoegdheden heeft als een curator in geval van faillissement, terwijl hij eveneens medezeggenschap heeft omtrent eventuele reorganisatie der bank. Hoofdstuk III bevat voorschriften omtrent de uitgifte van nieuwe cum. pref. aandelen der banken, die door de Refico worden overgenomen en later door deze instelling aan het publiek kunnen worden verkocht. Deze aandelen hebben stemrecht, zijn niet aansprakelijk voor het dubbele van het nominale bedrag, zoals gewoonlijk bij bankaandelen in de Ver. Staten het geval is, (double liability), en zijn ten volle preferent bij een eventuele liquidatie der bank, inclusief de achterstallige, gecumuleerde dividenden.

Hoofdstuk IV regelt de uitgifte van nieuw bankpapier, circulation-notes, dat niet alleen op onderpand van staatsobligaties aan de banken kan worden verstrekt, maar ook op onderpand van notes, drafts, bills of exchange and banker's acceptances, en wel tot 90 pCt. van de nominale waarde daarvan, tegen 100 pCt. der waarde bij staatsobligaties. Dit nieuwe bankpapier der Fed. Reserve Banken is wettig betaalmiddel en kan bij het Min. van Financiën tegen bankpapier worden ingewisseld. Indien de genoemde activa als onderpand niet aanwezig zijn, kunnen de Memberbanks in dringende gevallen voorschotten ontvangen op wissels, „secured to the satisfaction of such Federal Reserve Bank”. Ook personen, firma's en naaml. vennootschappen kunnen voorschotten in dit noodgeld van de Fed. Reserve Banken ontvangen op onderpand van staatsobligaties. Op dit noodgeld

zijn de bepalingen betreffende metaaldekking niet van toepassing.

Tegen hoofdstuk III is het bezwaar geopperd, dat dergelijke nieuwe preferente aandelen bij verkoop door de Refico zeer licht in handen van geldmagnaten kunnen komen, die daardoor hun invloed op het bankwezen nog zouden vergroten. De Minister van Financiën, Woodin, heeft op dit punt geruststellende verklaringen gegeven.

Economy-Act.

Deze wet, geteekend op 20 Maart, bevat bepalingen omtrent de uitkeeringen aan oorlogsveteranen. Het aantal personen, dat recht heeft op dergelijke uitkeeringen, wordt belangrijk verminderd, terwijl de uitkeeringen zelf voor den duur van één jaar, met ingang van 1 Juli 1933, met 10 pCt. worden verlaagd. Voorts wordt door deze wet de mogelijkheid geopend van verlaging der ambtenaarssalarissen, en zulks in verband met de beweging van het indexcijfer der kosten van levensonderhoud. Deze verlaging geldt niet voor den vice-voorzitter en leden van het Huis van Afgevaardigden, voor gouverneurs en voor diegenen, die een contractueel vastgesteld salaris ontvangen.

Op grond van deze wet heeft President Roosevelt de maximaal toegestane salarisverlaging voor staatsambtenaren en officieren van 15 pCt. afgekondigd, daar het indexcijfer van de kosten van levensonderhoud in de eerste helft van 1928 171,0 en in de laatste helft van 1932 133,9 bedroeg, derhalve met 21,7 pCt. was gedaald.

Tengevolge van deze wet, die den President tot hervorming van het administratieve apparaat machtigt, indien daardoor bezuiniging op uitgaven kan worden verkregen, zijn de negen organisaties, die tot taak hadden credieten en steun aan de landbouwers te verstrekken, tot een enkele organisatie, de Farm Credit Administration, gecombineerd.

De door bovenvermelde maatregelen bereikte bezuinigingen worden op \$ 500 miljoen per jaar geschat.

Federal Securities Act.

Bij deze en volgende wetten is de behandeling der voorstellen niet meer met dien spoed geschied als bij de eerste noodwetten. De Federal Securities Act werd 29 Maart aan het Congres aangeboden, terwijl de onderteekening door den President eerst 27 Mei geschiedde. De beide Kamers hebben verschillende amendementen op het oorspronkelijke voorstel aangenomen, hetgeen, volgens de Amerikaansche wetten, tot gevolg heeft, dat een dergelijk, door den Senaat geamendeerd voorstel weer naar het Huis van Afgevaardigden terug moet, hetwelk de wet dan in den geamendeerden vorm moet goedkeuren.

De wet, zooals zij thans is afgekondigd, regelt de voorwaarden, waarop nieuwe emissies aan het publiek mogen worden aanbevolen en de aldus uitgegeven nieuwe waardepapieren verkocht mogen worden. De Federal Trade Commission controleert alle prospectussen, waarin de bijzonderheden omtrent de uit te geven emissies worden vermeld, en voorts de namen der verantwoordelijke personen, een uitvoerige balans over het laatste jaar der betrokken onderneming, inkomsten- en uitgavenrekening van de laatste jaren, vooruitzichten, doel der emissie en de commissiebedragen en andere belooningen, die bankiers en dergelijke voor hun bemoeiingen genieten. De Commission kan de uitgifte der leening weigeren op grond van onjuiste mededeelingen, of op grond van het feit, dat de aanvragers vroeger bij frauduleuze handelingen op het gebied van emissies betrokken zijn geweest. De onderteekenaars der aanvragen zijn individueel en collectief aansprakelijk voor alle nadeelen, die het gevolg mochten zijn van onjuiste mededeelingen in de prospectussen, ook wanneer die mededeelingen door de Federal Trade Commission zijn aanvaard.

Een soortgelijke contrôle wordt ingesteld voor buitenlandse emissies, waarbij moet worden medege-

deeld, of het betrokken land vroeger ten aanzien van verplichtingen, uit schulden voortvloeiende, ooit in gebreke is gebleven.

Deze wet is niet van toepassing op de emissies, die voor den datum van inwerkingtreding (1 Juli 1933) zoeke naar de gesties der firma Morgan aan het licht depapieren wordt er dus niet door belemmerd.

In verband met de feiten, die tijdens het onderzoek naar de gestie der firma Morgan aan het licht zijn gekomen, zijn nog bepalingen in deze wet opgenomen omtrent vermelding van den koers van uitgifte der nieuwe emissies, zoodat ieder het recht heeft tegen dien koers in te schrijven.

Farm Relief Bill.

Deze wet werd 18 Maart aan het Congres aangeboden en 24 Maart door het Huis van Afgevaardigden goedgekeurd. De Senaat heeft echter diverse amendementen aangenomen, w.o. het bekende inflatie-amendement, door senator Thomas op 20 April ingediend. De ondertekening door President Roosevelt vond 12 Mei plaats.

Was de oorspronkelijke wet opgezet met de bedoeling om door accijnsheffing bij den afzet van verschillende belangrijke landbouwartikelen tot prijsverhooging te geraken, waardoor de landbouwers een bevredigende opbrengst van hun producten zouden bereiken, zooals b.v. de Tarwewet ten onzent functioneert, door de inflatie-amendementen werden nieuwe mogelijkheden tot prijsverhooging geschapen, daar de President de bevoegdheid heeft gekregen om de goudwaarde van den dollar tot de helft te verlagen. De beknopte inhoud van de inflatiewet volgt hierna.

De prijsdaling van landbouwproducten is de laatste jaren echter zoo groot geweest, dat de sindsdien ingetreden waardevermindering van den dollar alleen nog lang niet voldoende was om een prijsniveau te doen ontstaan, dat de landbouwers bevredigt. De oorspronkelijke maatregelen betreffende de invoering van heffingen worden dan ook ten uitvoer gelegd. De bedragen door den Staat aan heffingen op landbouwproducten ontvangen, worden na aftrek der algemeene kosten, onder de landbouwers verdeeld, wanneer deze de productie van de gesteunde landbouwartikelen in vergelijking met die van 1932 met een zeker percentage (20—25) verminderen. Er is derhalve een uitgebreide ambtelijke organisatie noodig ter controle op de naleving van deze voorschriften en tot regeling van de verdeling der steungelden, en het zal eenigen tijd moeten duren, alvorens men de uitwerking van deze maatregelen zal kunnen overzien.

Tijdens de samenstelling van dit overzicht had de organisatie ter uitvoering van de Farm Relief Act alle katoenvoorraden, die door de pool waren opgeslagen, overgenomen. De katoenproducenten, die hun productie in 1933 met tenminste 25 pCt. hadden ingekrompen, konden van die voorraden dit vierde deel van hun normalen oogst, dat zij niet zelf produceeren, van de organisatie der Farm Relief Bill tegen den inkoopsprijs overnemen. Het totale aanbod der katoenproducenten vermindert hierdoor dus niet, maar de voorraden zullen geleidelijk worden opgeruimd. Het spreekt vanzelf, dat, bij stijgende katoenprijzen, de producenten op de overname van voorraadkatoen flinke winst kunnen maken. Alle opgeslagen voorraden katoen moeten uiterlijk 1 Maart 1936 geliquideerd zijn.

Wet i.z. gecontroleerde inflatie.

De bevoegdheden van den President om den dollar te depreciëren, zoo noodig tot 50 pCt. van de vroegere goudwaarde, zijn als amendementen in de Farm Relief Bill opgenomen. Met terzijdestelling van alle bestaande bepalingen is het den Federal Reserve Banken vergund tot een bedrag van 3 milliard dollar, staatspromessen over te nemen en daarvoor bankpapier uit te geven. Bovendien kan de schatkist bankpapier uitgeven, in kleur en vorm overeenkomende

met het geld van de Fed. Res. Banken, wanneer zulks noodig mocht zijn ter betaling van rente en aflossing op staatsobligaties.

Bovendien wordt de President geautoriseerd om \$ 200 millioen in zilver als betaling van rente en aflossing der oorlogsschulden te aanvaarden tegen 50 dollar cents per ounce. (De zilverkoers te N. Y. bedroeg 3 Juli 36¼).

Verbod van goudhamsteren.

Op 5 April heeft President Roosevelt een besluit uitgevaardigd, volgens de bevoegdheden, hem bij de Emergency Act verleend, waarbij gelast werd, dat al het opgepotte goud vóór 1 Mei aan de banken teruggegeven moest worden, op straffe van boete tot \$10.000 en gevangenisstraf van ten hoogste 10 jaar. Voor goudcertificaten golden dezelfde bepalingen.

Steun aan hypotheekboeren.

Op 3 April is door den President bij het Congres een voorstel ingediend om \$ 2 milliard landbouwhypotheeken door den Staat te doen overnemen. Voor dit bedrag zouden 4½ pCt. Federal Land Bonds worden uitgegeven. De overgenomen hypotheeken zouden 5 pCt. rente moeten betalen. Het volle bedrag zou echter niet worden gebruikt voor de overname van bestaande hypotheeken, ten aanzien waarvan de schuldenaars niet aan hun verplichtingen kunnen voldoen, doch ook gedeeltelijk voor de verstrekking van nieuwe credieten. Later is dit voorstel in de Farm Relief Bill opgenomen. Het komt derhalve neer op conversie der hypotheekschulden, waarvoor de rente in de Ver. Staten in het algemeen belangrijk hooger dan 5 pCt. is. Men heeft gemiddelden van 7 en 8 pCt. genoemd.

Home Owners Loan Act.

Een soortgelijk wetsontwerp als het steunontwerp voor hypotheekboeren is 13 April door den President ingediend ten behoeve van huisbezitters. Er zal een kapitaal van \$ 2 milliard dollar worden gevormd voor de herfinanciering van hypotheeken op huizen. De tot dit bedrag uitgegeven bonds zullen maximaal 4 pCt. rente dragen. Slechts huizen met een waarde tot \$ 10.000 zullen in aanmerking komen voor deze hypotheeken met verlaagde rente.

Goudembargo.

Op denzelfden dag, dat Senator Thomas het inflatie-amendement op de Farm Relief Bill indiende, 20 April, kondigde President Roosevelt definitief het embargo voor goudverzending uit de Ver. Staten af, waarmede officieel de gouden standaard in dat land werd opgeheven.

Besluit inzake de goudclausule.

Het voorstel hiertoe werd 26 Mei bij het Huis van Afgevaardigden door Steagall ingediend, nadat deze met President Roosevelt overleg had gepleegd. Het herroept de bepaling uit de wet van 14 Maart 1900, waarbij de dollar „consisting of 25,8 grains of nine tenth fine” tot standaardmunt der Ver. Staten werd verklaard en aan de schatkist de verplichting wordt opgelegd die pariteit te handhaven.

Alle bepalingen in contracten, die betaling in goud of in munt, die op goudpariteit wordt omgerekend, voorschrijven, worden als niet meer van kracht zijnde beschouwd op grond van het feit, dat een dergelijke bepaling „is declared to be against public policy”. Alle verplichtingen zullen gerekend worden te bestaan als verplichtingen in de munt, die op het moment, waarop de verplichting vervalt, wettig betaalmiddel in de Ver. Staten is.

Deze bepalingen gelden ook voor verplichtingen aan en van het buitenland, die in dollars zijn uitgedrukt, dus evenzeer voor de bedragen, die de Ver. Staten hebben te betalen als voor die, welke zij hebben te ontvangen.

Vergrooiting van arbeidsgelegenheid.

In dit opzicht heeft een vrij groote verwarring bestaan, alvorens de plannen tenslotte in enkele wetten zijn belichaamd. Senator Black is begonnen met op 3 April reeds een initiatief-voorstel in te dienen tot invoering van de dertigurige werkweek. De Senaat heeft dit voorstel op 6 April met 53 tegen 30 stemmen aangenomen. Volgens dit voorstel zou het vervoer en de verkoop van industriële producten, vervaardigd in de Ver. Staten, slechts worden toegestaan, wanneer deze vervaardigd zijn in fabrieken, waar ten hoogste vijf dagen per week en zes uur per dag wordt gewerkt. Het voorstel sloot den landbouw, het spoorwegbedrijf en kantoorarbeid van deze beperking van den arbeidsduur uit.

De President heeft door Miss Perkins, Minister van Arbeid, doen mededeelen, dat de regeering wijziging van dit wetsvoorstel noodzakelijk acht. De 30-urige arbeidsweek moest door de 40-urige worden vervangen, terwijl uitzonderingen moesten worden toegestaan voor seizoenbedrijven, zooals b.v. de greneerfabrieken, die het katoenzaad uit de vrucht verwijderen. Het Senaatsvoorstel is echter nooit door het Huis van Afgevaardigden behandeld.

De regeering koesterde van den aanvang af plannen voor verruiming van werkgelegenheid door het entameeren van groote openbare werken. Reeds op 21 Maart werd een wetsvoorstel ingediend *for unemployment-relief*. Door herbebossing en riviernormalisatie zouden 250.000 menschen aan werk worden geholpen. De te werk gestelden zouden woning, voedsel en verzorging gratis krijgen en voorts een bedrag in geld „as may be necessary”. De Labor-afgevaardigden trachtten een loon van \$ 50 per maand voor ongehuwden en \$ 80 per maand voor gehuwden gegarandeerd te krijgen, maar deze amendementen werden verworpen.

Op 10 April heeft President Roosevelt een wetsontwerp ingediend om de reguleringswerken van de Tennessee-rivier als onderdeel van bovenvermelde maatregelen te doen uitvoeren. Dit is het bekende *Muscle Shoals Power Project*. De geregulariseerde rivier zal als bron voor opwekking van elektrische energie worden gebruikt, terwijl daar ter plaatse tevens bedrijven voor de vervaardiging van kunstmest met behulp van luchtstikstof zullen worden gesticht.

Tot deze groep maatregelen behoort ook de *Wagner Direct Relief Bill*, door den President 12 Mei geteekend. Daarbij wordt terstond \$ 500 miljoen beschikbaar gesteld voor steundoeleinden. Het geld wordt door de Refico verstrekt, waartoe een Federal Emergency Relief Administrator wordt aangesteld. De helft van het fonds wordt ter beschikking gesteld van de afzonderlijke staten, als toeslag op de uitgaven dier Staten voor steun, welke toeslag het derde deel van de uitgaven voor steun der afzonderlijke staten zal bedragen. De rest der fondsen zal aan die regeeringsorganen worden verstrekt, waarvan de gecombineerde algemeene en locale fondsen onvoldoende voor steunverleening zijn.

Tenslotte zijn alle steunmaatregelen en maatregelen voor werkverruiming in de ondervolgende *Industrial Recovery Act* opgenomen.

Emergency Railroad Transportation Act.

Deze is 17 Juni door den President geteekend. Er wordt een Federal Coördinator voor de spoorwegen aangesteld, die drie assistenten heeft, respectievelijk voor de Oostelijke, Westelijke en Zuidelijke lijnen. Iedere sub-coördinator heeft weer de noodige district-coördinatoren onder zich. Deze coördinatoren hebben tot taak na te gaan, in hoeverre bezuinigingen op de exploitatie van spoorwegen mogelijk zijn, hetzij door combinatie van stations, van lijnen of door andere middelen. Voorts kunnen zij onderzoekingen instellen naar de verbetering van het transportwezen in het algemeen. Nadrukkelijk is echter vastgesteld, dat geen enkele door de coördinatoren aangegeven maatregel tot ontslag van eenig personeel mag leiden. De spoor-

wegen moeten minstens evenveel menschen op hun payroll houden als daarop in Maart 1933 aanwezig waren, met dien verstande, dat de inmiddels gepensioneerden en overleden beambten mogen worden afgevoerd, echter tot geen hooger percentage dan 5 pCt. per jaar.

Indien een spoorweg een nieuwe leening wenscht aan te gaan, en daartoe obligaties of aandelen wil uitgeven, is de toestemming van den coördinator vereischt. De kosten van deze organisatie van coördinatoren worden door de spoorwegen gedragen.

Men dient hierbij te bedenken, dat de ingevolge de anti-trustwetten ingestelde Interstate Commerce Commission, die voordien het toezicht op de spoorwegen uitoefende, juist tot taak had, om iedere samensmelting van concurreerende lijnen te voorkomen, en ook gedeeltelijke opheffing en combinatie van lijnen moest tegenhouden. De anti-trustwetten worden thans buiten werking gesteld, voorzover zij in strijd mochten zijn met het doel van deze wet. Vermoedelijk kunnen hieruit voor de spoorwegen belangrijke financiële voordeelen voortspruiten. Als de bedoeling van deze wet wordt dan ook aangegeven, dat de te treffen maatregelen een loonende exploitatie der bestaande lijnen mogelijk zal maken en de maatschappijen in staat zal stellen aan haar verplichtingen te voldoen.

De wet bevat voorts bepalingen omtrent participatie van spoorweg-maatschappijen in andere ondernemingen, omtrent commissarisposten in meer dan één maatschappij, hetgeen alles verboden is.

Industrial Recovery Act.

Deze wet, waarin vele partiële maatregelen tot arbeidsverruiming zijn opgenomen, is 16 Juni door President Roosevelt geteekend. Zij is in zooverre merkwaardig, dat zij met een soort algemeene beginselverklaring aanvangt, en misschien in nog hogere mate dan de andere wetten, den President uitgebreide, vaag omschreven bevoegdheden verleent, waarvan hij ter verwezelijking van de in de wet genoemde beginselen naar eigen inzicht gebruik kan maken. Wij laten hier de beginselverklaring volgen.

„It is hereby declared to be the policy of Congress to remove obstructions to the free flow of interstate and foreign commerce which tend to diminish the amount thereof; and to provide for the general welfare by promoting the organization of industry for the purpose of cooperative action among trade groups, to induce and maintain united action of labor and management under adequate governmental sanctions and supervisions, to eliminate unfair competitive practices, to promote the fullest possible utilization of the present productive capacity of industries, to avoid undue restriction of production (except as may be temporarily required), to increase the consumption of industrial and agricultural products by increasing purchasing power, to reduce and relieve unemployment, to improve standards of labor, and otherwise to rehabilitate industry and to conserve natural resources.”

Voor de bereiking van deze doeleinden worden verschillende coördinatoren der industrie aangesteld, die, in overleg met de vertegenwoordigers van de diverse bedrijfstakken, een „code of fair competition” opstellen. Daarin worden minimale loonen en maximale arbeidstijd opgenomen. Wanneer de President eenmaal een dergelijke code heeft vestigd, is zij bindend voor de geheele industrie en wordt overtreding ervan gestraft. De code geeft eveneens de mogelijkheid om de prijzen van de producten vast te stellen, waarbij echter rekening zal worden gehouden met de belangen der consumenten, terwijl ook de omvang der productie kan worden bepaald.

Dit laatste is vooral van belang voor de petroleum-industrie. Er was eerst een afzonderlijk wetsontwerp ingediend voor het aanstellen van een coördinator in deze industrie, maar thans is dat voorstel in de algemeene wet opgenomen als een afzonderlijk hoofdstuk. Daarbij wordt vooral aangestuurd op verlaging van de monopolieprijzen voor het transport van de olie door pijpleidingen. Deze pijpleidingmaatschappijen zullen onder strenge controle worden geplaatst.

Indien de President het noodig mocht achten, met het oog op unfaire practijken, die na de opstelling van een code blijven bestaan, kan hij voor de uitoefening van het bedrijf in een bepaalde industrie het hebben van een license verplicht stellen. Overtreding van de code kan dan gestraft worden met intrekking van de license. Het verplicht stellen van een license zal voorloopig slechts voor één jaar gelden. Codes en licences, die de industrie beschermen, zullen alleen dan worden verleend, indien de betrokken industrie alle verlangde gegevens aan de regeering verstrekt.

In de codes wordt nadrukkelijk het recht van vereeniging der arbeiders erkend, terwijl de werkgevers verplicht zijn de vakvereenigingen te erkennen. De „closed shop” wordt echter verboden, zoodat het lidmaatschap van een bepaalde vakvereeniging in een bedrijf nooit verplicht mag worden gesteld.

Deze regeling maakt het noodzakelijk eventueele maatregelen te nemen tegen buitenlandsche concurrentie, wanneer dergelijke producten tegen lage prijzen worden aangeboden, of in zulke hoeveelheden, dat daardoor het evenwicht tusschen productie en consumptie in de Ver. Staten wordt bedreigd. Voor die gevallen krijgt de President de bevoegdheid de invoerrechten te verhoogen, contingentteering toe te passen, of zelfs den invoer van de betrokken producten geheel te verbieden.

De geest van de wet wordt nog duidelijker belicht door het schrijven, waarmede de President het ontwerp bij het Congres introduceerde. Daarin komt o.a. de volgende passage voor:

„Employers cannot do this singly, or even in organized groups, because such action increases costs and thus permits cut-throat underselling by selfish competitors unwilling to join in such a public-spirited endeavor.”

In het tweede deel der wet zijn de bepalingen opgenomen omtrent openbare werken, waarvoor \$ 3,3 milliard beschikbaar wordt gesteld. De vroeger reeds aangenomen wetten, zooals Muscle Shoal Project en herbebosschingsplannen, vallen onder deze algemeene bepaling. De financiering geschiedt door de uitgifte van staatsobligaties, terwijl de wet de nieuwe belastingen aangeeft, voornamelijk verhoogde opcenten op inkomstenbelasting, dividendbelasting, en op winsten, door firma's gemaakt, waaruit de middelen zullen worden gevonden ter betaling van rente en aflossing dier nieuwe leeningen. Op deze wijze hoopt men het staatscrediet ongeschokt te bewaren.

De verschillende industrial coördinatoren zijn terstond na afkondiging der wet aangesteld, evenals de leiders van de organisatie der openbare werken en steunverleening.

Banking Act of 1933.

Naast de boven weergegeven presidentiële voorstellen heeft het Amerikaansche Congres in de afgelopen zitting ook initiatief-voorstellen van zijn leden behandeld. De belangrijkste is de door Glass-Steagall ingediende wet, die op 16 Juni door den President is afgekondigd. Deze wet bevat een heele serie amendementen op de Federal Reserve en National Bank Acts, welke noodig waren ter introductie van een nieuwe instelling, de Federal Deposit Insurance Corporation. Deze Corporation is een zuiver verzekeringsinstituut, dat de depositehouders eventueele schade vergoedt in geval van bankfaillissementen. De bezittingen der Corporation zullen worden gevormd door een bedrag van \$ 300 miljoen, dat de Amerikaansche schatkist bijdraagt, terwijl alle Member Banks geleidelijk $\frac{1}{2}$ pCt. van haar deposito's als aandeel in het kapitaal der Corporation moeten storten, benevens de helft van haar onverdeelde winst op 1 Januari 1933. Thans kunnen alle heropende banken, zowel leden als niet-leden van het Federal Reserve stelsel, lid van de Corporation worden. Van de gesloten banken neemt de Corporation slechts de activa over, om deze geleidelijk te liquideeren, doch niet de passiva. De deposito's bij banken, welke tengevolge van

de crisis van Maart jl. definitief gesloten zijn en geliquideerd zullen worden, zijn dus niet verzekerd.

Voor de gestorte bedragen krijgen de banken cum. pref. 6 pCt. aandelen in de Corporation, de aandelen A, die stemrecht hebben, of gewone aandelen B, recht gevende op een derde van de overwinst der Corporation, doch zonder stemrecht. Tot 1 Juli 1934 kunnen de thans bij het Fed. Reserve stelsel aangesloten banken aan haar verplichting tot storting van deze bedragen voldoen, waarbij de eerste storting niet meer dan 50 pCt. van het verschuldigde bedrag uitmaakt, evenals bij de \$ 300 miljoen, die de Staat verstrekt. De laatste helft van de verschuldigde bedragen zal moeten worden betaald drie maanden na ontvangst van de desbetreffende mededeeling van de Corporation. Na 1 Juli 1934 kunnen alleen member banks bij de Corporation aangesloten zijn. Hierin ligt derhalve een prikkel voor de banken, om vóór dien tijd tot het Federal Reserve stelsel toe te treden.

De Corporation belegt het gestorte kapitaal, en is op deze wijze, evenals iedere verzekeringsmaatschappij, in staat winst te maken wanneer de uitkeeringen op deposito's tengevolge van faillissementen van aangesloten banken bij het berekende risico achterblijven.

Daar de stortingen voor het kapitaal zich over een lange periode uitstrekken en de Corporation allereerst een zekere reserve moet opbouwen, geldt de verzekering vooreerst niet voor het volle bedrag der verzekerde deposito's. Na 1 Juli 1934 zullen alle verzekerde deposito's tot \$ 10.000 voor 100 pCt. verzekerd zijn. Bedragen tusschen \$ 10 en \$ 50.000 zijn dan voor 75 pCt. verzekerd, die boven de \$ 50.000 voor 50 pCt. Tot aan dien datum beperkt de verzekering zich echter tot een bedrag van \$ 2.500, is dus slechts het risico der kleinste deposanten gedekt. De verzekeringspremie der aangesloten banken zal voor volgende jaren vermoedelijk lager worden gesteld, al naar gelang de omvang van het risico beter bekend wordt.

De wet bevat voorts bepalingen, waarbij de scheiding tusschen deposito-banken en emitteerende- en beleggingsmaatschappijen verplicht wordt gesteld. Maatschappijen, die het emissiebedrijf uitoefenen of beleggingstransacties verrichten, zullen geen deposito's meer mogen aannemen, en omgekeerd zullen depositobanken niet aan dergelijke beleggingstransacties mogen deelnemen. Er wordt een zekere overgangstijd toegestaan, waarna deze scheiding overal voltrokken zal meten zijn. Wederzijdsche commissariaten in beiderlei soort instellingen zullen niet meer toegestaan zijn. Ook wordt het maximum aantal commissarissen voor een bank tot 25 beperkt, hetgeen lager is dan het aantal, dat groote banken op het oogenblik hebben. Tegenover deze vermindering van winstmogelijkheid der deposito-banken, doordat zij het emissiebedrijf moeten staken, staat het voordeel, dat de nieuwe wet haar verbiedt rente te vergoeden voor zichtdeposito's.

In verband met de dekking van het risico der deposanten door onderlinge verzekering heft deze wet de double liability voor bankaandelen der bij de Corporation verzekerde banken op.

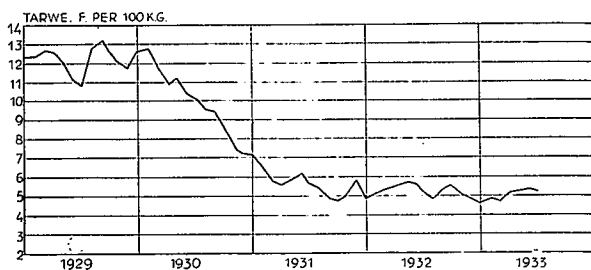
De particuliere banken zijn ook onderworpen aan de bepalingen omtrent scheiding van deposito-banken en beleggingsbanken. Voorts wordt de mogelijkheid geopend voor National Banks om, met terzijdestelling van vroegere bepalingen, filialen te openen. Dit was bij de anti-trustwetten van 15 October 1914 verboden.

De aangenomen wet bevat nog algemeene bepalingen, die ten doel hebben de speculatie tegen te gaan. De Federal Reserve Banken zijn volgens de nieuwe wet verplicht om na te gaan, waarvoor de Member Banks de gedeponeerde gelden gebruiken, met name of leeningen en beleggingen voor speculatie in aandelen, grond of goederen worden gebruikt, of voor eenig ander doel, dat onvereinigbaar is met de handhaving van „sound credit conditions”. De Federal Reserve Board kan credieten aan banken, die hier tegen zondigen, opzeggen.

HET PRIJSVERLOOP VAN GROOT-HANDELSARTIKELEN GEDURENDE HET TWEDE KWARTAAL VAN 1933.

TARWE.

In het tweede kwartaal van 1933 heeft de tarwe-markt geleidelijk en in langzaam toenemende mate een vastere houding aangenomen en de kans, dat een hooger prijspeil verkregen zal worden, is vrij wat toegenomen. In het begin van April waren de slechte vooruitzichten van den oogst der wintertarwe in de Ver. Staten daarvan de voornaamste reden. De opbrengst werd toen geschat op 334 miljoen bushels, tegen een oogst van 462 miljoen in 1932, 787 miljoen in 1931 en een gemiddelde van 587 miljoen voor de jaren 1926/1930. Ook was er toen in de Ver. Staten reeds sprake van maatregelen tot steun van den landbouw, welke beperking van den uitzaaï zouden inhouden. Daarnaast was de vraag naar tarwe in Europa (met name Engeland) en het Verre Oosten goed en reeds geruimen tijd vonden uit Rusland zoo goed als geen verschepingen meer plaats. Weliswaar kwam de betere stemming nog slechts aarzelend tot uiting in den prijsloop, daar de voorraden nog steeds zeer groot waren, in het bijzonder in Noord-Amerika, maar een betere grondtoon der markt viel toch duidelijk te constateeren. De prijsstijging, welke in Amerika plaats vond, viel voor een groot deel te verklaren uit de verwachting van inflatie, welk verschijnsel aan het einde van April ook gedurende enkele dagen in Nederland viel waar te nemen, doch daar van geheel voorbijgaanden aard was.

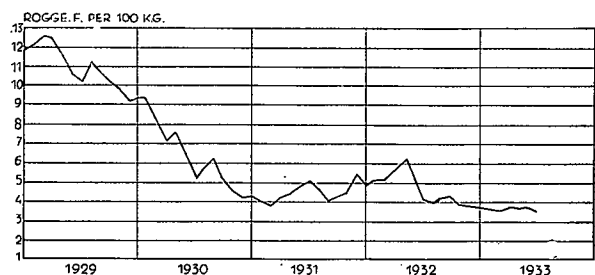

Naarmate in de volgende maanden de Amerikaanse inflatie werkelijkheid werd en steeds scherper vormen aannam, stegen met slechts weinig onderbrekingen de tarweprijzen in de Ver. Staten en in Nederland herhaalden zich nog enkele keeren de voorbijgaande prijsstijgingen wegens de vrees, dat de gulden den dollar zou volgen. Daarnaast echter is ook naar de goudwaarde de prijs der tarwe gestegen, zoodat bijv. aan de termijnmarkt te Rotterdam Julitarde, die op 1 April op f 4.17½ stond, op 30 Juni tot f 4.40 per 100 KG. was gestegen met verwachting van verdere verhooging. Nog verdere verlaging van de schatting der opbrengst van wintertarwe in de Ver. Staten (eind Juni sprak men van 312 miljoen bushels) en de verwachting, dat ook voor zomertarwe aldaar de opbrengst aanmerkelijk bij 1932 ten achter zou blijven, heeft daartoe meegewerkt alsmede de aan President Roosevelt verleende machtiging om door middel van de in Mei aangenomen landbouwwetten de productie te beperken. Men schijnt te mogen aannemen, dat op den nieuwen Amerikaanschen uitzaaï van wintertarwe die beperkingsvoorschriften zullen worden toegepast. Verder duiden de besprekingen te Genève en te Londen van Argentinië, Australië, Canada en de Ver. Staten over gezamenlijke beperking van den tarwe-uitzaai meer en meer op de mogelijkheid, dat er op dit gebied iets tot stand zal komen. Daarmee zou dan een verdere stap zijn gedaan naar herstel van het evenwicht tusschen productie en verbruik, en deze mogelijkheid heeft niet nagelaten tot de vastere houding der markt bij te dragen. Slechts de nog steeds groote voorraden in sommige uitvoerlanden, de goede stand der Europeesche oogsten en de onveranderd scherpe belemme-

ring van den invoer vooral in Frankrijk, Italië en Duitschland vormen een ernstig tegenwicht, terwijl ook de onzekerheid over de uit Rusland in het nieuwe seizoen te verwachten uitvoeren de verbetering tegenhoudt.

ROGGE.

Voor deze graansoort is van verbetering der markt nog weinig te bespeuren geweest. De vraag in de Europeesche landen, die vroeger geregeld rogge plachten te importeeren, is sterk afgenomen en de internationale handel in rogge is dientengevolge van veel minder beteekenis geworden. In April voorzag Argentijnsche rogge vrijwel geheel in de behoefte.

Tegen het einde der maand kwamen naar Nederland weder vrij wat zaken in Poolsche rogge tot stand, doch daarna is met meer aanbod uit Polen en Hongarije en voortgaande verschepingen uit Argentinië de prijs geleidelijk vrijwat afgebrokkeld wegens de teleurstellende vraag. In Juni beperkte daarbij nog de nadering der Europeesche oogsten den ondernemingslust, al volgde de roggeprijs tenslotte wel eenigszins de verbeterde stemming van tarwe, toen het rogge-aanbod uit Argentinië afnam.

MAIS.

Voor maïs hebben zich in dit kwartaal nog nauwelijks aanwijzingen voorgedaan voor een verbetering van het prijspeil. Een enkelen keer scheen de betere stemming voor tarwe eenigen invloed te verkrijgen op den maïsprijs, doch die was telkens van korten duur en in Mei en Juni hebben de maïsprijzen meer dan eens het laagste tot nog toe voorgekomen peil bereikt. Dit was het gevolg van de omstandigheid, dat herhaaldelijk het aanbod en de verschepingen uit Argentinië en Roemenië de dikwijls teleurstellende vraag overtroffen. Een belangwekkend symptoom van den markttoestand was het aanbod van maïs uit Italië, dat daarmee vrijwel voor het eerst als uitvoerland van maïs optrad. Zaken in Italiaansche maïs werden vooral gedaan naar Engeland, doch in beperkte mate, ook wel naar Nederland. Gewoonlijk behoort Italië tot de geregelde invoerlanden van maïs en inzonderheid Roemeensche maïs wordt daar voor menscheijk voedsel steeds gaarne gekocht.

Korte periodes van vastere maïsmarkten waren althans in Nederland eenige keeren het gevolg van de voorbijgaande, maar toch nu en dan optredende, vrees voor den gulden, doch traden een enkelen keer ook op wegens verminderd aanbod en meer vraag, zooals in het eind van April, toen deze laatste reden zich zoowel in Nederland liet gelden als in België en Engeland, hetgeen toen ook in Argentinië de prijzen deed stijgen. Veelal werd echter geklaagd over slechte vraag, waardoor periodes van toenemenden aanvoer telkens weer leidden tot inzinking der prijzen. In sterke mate was dat in Nederland het geval in het begin van Mei, toen de maïsprijs daar een laagte-record bereikte. De Argentijnsche maïsogst wordt op bijna dezelfde hoeveelheid geraamd als in 1932, en is dus bij de verminderde Europeesche vraag overvloedig te noemen. De verschepingen werden echter aanvankelijk vertraagd door regen, hetgeen in Europa na de flauwe dagen van begin Mei tot eenig prijsherstel leidde. Flinke verschepingen uit Roemenië en toenemend aanbod uit Argentinië hielden de verbetering echter tegen, terwijl ook de wei-

VAN GROOTHANDELSPRIJZEN¹⁾

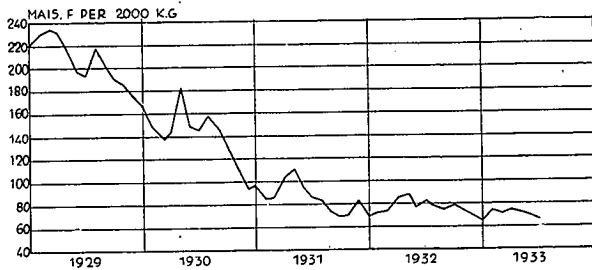
ZUIVEL EN EIERN						METALEN																	
BOTER per K.G. Leeuwarder Comm. Noteering		BOTER p.K.G. Heffing Crisis-Zuivel-Centr.		KAAS Edammer Alkmaar Fabriekskaas kl. m/merk		EIERN Gem. not. Eiermijn Roermond p. 100 st.		KOPER Standaard Locoprijzen Londen per Eng. ton		LOOD Locoprijzen Londen per Eng. ton		TIN locoprijzen Londen per Eng. ton		IJZER Cleveland Foundry No. 3 f.o.b. Middlesb. per Eng. ton		GIETRIJ-IJZER (Lux III) p. Eng. t. f.o.b. Antwerpen		ZINK Locoprijzen Londen per Eng. ton		GOUD cash Londen per ounce fine		ZILVER cash Londen per Standard Ounce	
f.	%	f.	%	f.	%	f.	%	£	%	£	%	£	%	Sh.	%	sh.	%	£	%	sh.	%	pence	%
2,31	100,0	—	—	56,-	100,0	9,18	100,0	62,1/6	100,0	36,8/6	100,0	261,17/-	100,0	73/-	100,0	67/-	100,0	36,3/6	100,0	85/6	100,0	32 1/8	100,0
1,98	85,7	—	—	43,15	77,1	8,15	88,8	58,1/-	93,5	31,1/6	85,3	290,17/6	111,1	86/6	118,5	88/8	102,5	34,2/6	94,3	85/-	99,5	28 1/4	89,3
2,03	87,9	—	—	43,30	77,3	7,96	86,7	55,14/-	89,7	24,4/-	66,4	290,4/-	110,8	73/-	100,0	64/6	96,3	28,10/-	78,8	85/-	99,5	26 3/4	83,3
2,11	91,3	—	—	48,05	85,8	7,99	87,0	63,16/-	102,8	21,1/-	57,8	227,5/-	86,8	66/-	90,4	62/8	93,5	25,5/6	69,9	85/-	99,5	26 1/8	81,1
2,05	88,7	—	—	45,40	81,1	8,11	88,3	75,14/-	121,9	23,5/-	63,8	203,15/6	77,8	70/6	96,6	68/8	102,6	24,17/6	68,8	85/-	99,5	24 1/8	76,2
1,66	71,9	—	—	38,45	68,7	6,72	73,2	54,13/-	88,0	18,1/6	49,6	142,5/-	54,3	67/-	91,8	59/6	88,8	16,17/-	46,6	85/-	99,5	17 3/8	55,4
1,34	58,0	—	—	31,30	56,9	5,35	58,3	36,5/-	58,4	12,1/-	33,1	110,1/-	42,0	55/-	75,3	47/6	70,9	11,10/6	31,9	92/6	108,2	13 3/8	41,6
0,94	40,7	—	—	22,70	40,5	4,14	45,1	22,17/-	36,8	8,12/-	23,6	97,2/-	37,1	42/-	57,5	37/-	55,2	9,16/-	27,1	118/-	138,0	12 7/8	40,1

26 Sept. 1932 79 K.G. La Plata. ³ Tot Jan. 1928 Western; vanaf Jan. 1928 tot 16 Dec. 1929 American No. 2, van 16 Dec. 1929 tot 26 Mei 1930 74 5/8 K.G. Hongaarsche 64 5/8 K.G. Zuid-Russische. Van 23 Mei—19 Sept. 1932 No. 3 Canada. ⁵⁾ De jaargemiddelden zijn berekend uit de gemiddelde prijzen van April, Mei en Juni van

BOUWMATERIALEN						KOLONIALE PRODUCTEN													
VURENHOUT basis 7" f.o.b. Zweden/Finland per standaard van 4.672 M ³ .		STEENEN				CACAO G.F. Accra per 50 K.G. c.i.f. Nederland		COPRA Ned.-Ind. f.m.s. per 100 K.G. Amsterdam		KOFFIE Robusta Locoprijzen Rotterdam per 1/2 K.G.		RUBBER ¹⁾ Standaard Ribbed Smoked Sheets loco Londen per lb.		SUIKER Witte kristal-suiker loco R'dam/A'dam per 100 K.G.		THEE Af. N.-I. thee v. A'dam gem. pr. Java-en Sumatrathee p. 1/2 K.G.		INDEXCIJFER	
f.	%	f.	%	f.	%	sh.	%	f.	%	cts.	%	Sh.	%	f.	%	cts.	%	100.0	100.0
159,75	100	15,50	100	19,-	100	42/6	100	35,87 ⁵	100,0	61,375	100,0	2/11,625	100,0	18,75	100,0	84,5	100,0	100,0	100,0
153,50	96,1	15,75	101,6	19,50	102,6	49/-	115,3	34,-	94,8	55,375	90,2	2/-	67,4	17,50	93,3	94,25	111,5	96,0	102,6
160,50	100,5	14,50	93,5	18,50	97,4	68/-	160,0	32,62 ⁵	90,9	46,875	76,4	1/6,375	51,6	19,12 ⁵	102,0	82,75	97,9	87,5	109,1
151,50	94,8	12,-	77,4	18,50	97,4	57/3	134,9	31,87 ⁵	88,9	49,625	80,9	-10,75	30,2	15,85	84,5	75,25	89,1	84,6	97,4
146,00	91,4	14,-	90,3	21,25	111,8	45/10	107,9	27,37 ⁵	76,3	50,75	82,7	-10,25	28,8	13,-	69,3	69,25	82,0	81,9	85,5
141,50	88,6	12,50	80,6	20,75	109,2	34/11	82,2	22,62 ⁵	63,1	32	52,1	-15,875	16,5	9,60	51,2	60,75	71,8	66,0	64,3
110,75	69,3	10,25	66,1	20,25	106,6	22/5	52,8	15,37 ⁵	42,9	25	40,7	-3	8,4	8,-	42,7	42,50	50,3	46,8	46,6
69,00	43,2	9,25	59,7	15,-	78,9	19/6	45,9	13,-	36,2	24	39,1	-1,75	4,9	6,32 ⁵	33,7	28,25	33,4	36,1	38,0

N.B. Alle Pondennotering vanaf 21 Sept. '31 zijn op goudbasis omgerekend; de Dollarnoteringen vanaf 20 April '33 zijn in verhouding van de depreciatie van den Dollar t.o.v. den Gulden verlaagd.

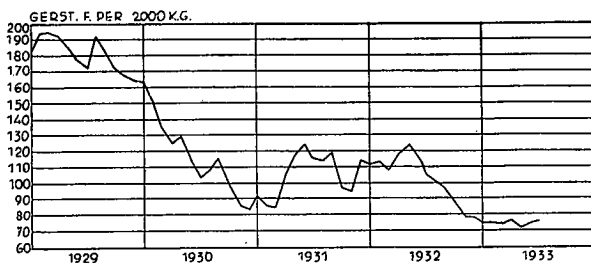
nig betrouwbare kwaliteit der Roemeensche maïs toen nog den verkoopdrang versterkte. Omstreeks 8 Juni kwamen de maïsprijzen weer op het laagste tot nog toe bereikte niveau met toenemende verschepingen uit Argentinië. De regen van April en Mei bleek intusschen een ongunstigen invloed te hebben geoeffend op de kwaliteit der nieuwe Platamaïs, hetgeen in de tweede helft van Juni de markt drukte, afgezien dan van de inflatie-vrees in Nederland, die toen gedurende enkele dagen tot hogere prijzen leidde en ook de verbruiksvraag wel wat heeft gestimuleerd, hetgeen in andere gevallen van aanvangende prijsverbetering tot nog toe nauwelijks het geval was geweest.

Het aanbod van maïs uit Roemenië is in Juni geleidelijk minder dringend geworden en daar tevens een verbetering in de kwaliteit te constateeren viel, verbeterde voor die maïssoort de vraag; nu en dan ook op meer verwijderde posities, terwijl tot nog toe voor maïs op levering in zomer en herfst de ondernemingslust, afgezien van oogenblikken van vrees voor inflatiehousse, tot nog toe gering was geweest. In het laatst van Juni was het voor Roemeensche maïs na-deelige verschil in prijs, dat daarvoor langen tijd beneden Platamaïs had gegolden, verdwenen, zoodat beide soorten zich toen vrijwel op hetzelfde prijspeil bevonden. Van een vaste stemming aan de maïsmarkt kon, afgezien van de iets hogere prijzen, aan het einde van Juni echter nauwelijks worden gesproken, daar het aanbod nog steeds de vraag eenigszins bleef overtreffen en voor de naaste toekomst zoo goed als geen andere aanwijzingen voor de verwachting van een wijziging op dit gebied te constateeren vielen dan mogelijke invloed van de vastere markt voor tarwe en gerst.

GERST.

Voor gerst is in den loop dezer drie maanden de markt geleidelijk verbeterd. In April was dat nog niet het geval. De markt van voergerst werd toen nog vrijwel geheel beheerscht door Argentinië. De verschepingen waren niet overvloedig en de in Europa arriveerende partijen vonden gewoonlijk zonder bezwaar koopers, al trad wel eens eenige verlaging der prijzen in. Tegen het einde der maand werd de markt eenigszins gedrukt door hervatting van het aanbod uit Roemenië, al leidde dat voorloopig niet tot veel zaken. In Mei verbeterde de markt, zoodat

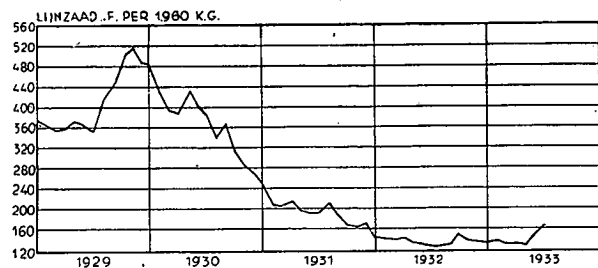
spoedig verwachte gerst dikwijls een premie bedong boven latere posities. Ook werd wat meer Donaugerst gekocht, waarvan de prijs wegens de superieure kwaliteit der Platagerst zich aanmerkelijk beneden dien der laatstgenoemde soort bewoog. In het bijzonder in Juni maakte de verbetering der gerstmarkt vorderen voortgang, zoowel wat de vraag als wat de prijzen aanging. Goede vooruitzichten voor den

nieuwen Roemeenschen oogst deed het aanbod van oude Donaugerst toenemen, doch dit werd geregeld opgenomen tot geleidelijk stijgende prijzen, terwijl bij goede vraag en matig aanbod ook Platagerst duurder werd. Aan het einde van Juni viel de markt voor gerst vast te noemen met goede vraag naar stoomende partijen van beide soorten.

LIJNZAAD.

De groote loco-voorraden in Nederlandsche havens, waarmede het tweede kwartaal van dit jaar inzette, hebben gedurende de geheele maand April de lijnzaadprijzen gedrukt, doch toen er eind April/begin Mei eenige vraag kwam naar lijnolie voor exportdoeleinden en de termijnmarkten in Argentinië eenige verbetering te zien gaven, kwam er een goede vraag naar loco en dichtbijzijnd stoomend lijnzaad met het resultaat, dat einde Mei de ongeveer 30.000 tons, welke opgeslagen lagen, grootendeels door de consumptie opgenomen waren.

De maand Mei gaf een voortdurende prijsstijging voor het artikel te zien, welke veroorzaakt werd door de vaste stemming in Argentinië, welke weer het gevolg was van de voortdurende aankopen van de Vereenigde Staten, die, in tegenstelling met de eerste maanden van het jaar, groote partijen gekocht hebben. Eindelijk hadden de lijnzaadprijzen zulk een niveau bereikt, dat de bedrijven niet meer rendeerd en half Mei verschillende fabrieken het werk zelfs stil moesten leggen. Lijnzaad kostte toen ongeveer f 157,— per last, tegen f 128,— begin April. De omzetten op deze prijzen bleven uiterst gering, hoewel door de nieuwe Deutsche verordening eenige vraag voor lijnkoeken ontstond voor export naar Duitschland. Olie stelde echter zeer teleur.

Intusschen zette de hausse in Amerika zich voort en gingen de Amerikaanse termijnmarkten met sprongen omhoog. Einde Juni kwam La Plata-lijnzaad door de groote speculatieve aankopen van Amerika op circa f 190,—. Nu was er absoluut geen sprake meer van eenig rendement en lag de lijnzaadhandel ongeveer geheel stil.

De afladingen uit Argentinië zijn den laatsten tijd betrekkelijk gering geweest en varieerden tusschen 28.000 en 37.000 tons. De loco-voorraad in Argentijnsche zeehavens bedroeg aan het einde van dit kwartaal 180.000 tons tegenover 200.000 tons het vorige jaar op hetzelfde tijdstip.

Door de enorme prijsstijging van het Argentijnsche lijnzaad heeft het Britsch-Indische product weer meer de aandacht getrokken. Dit lijnzaad kwam tot nu toe hoofdzakelijk slechts voor het Vereenigd Koninkrijk in vraag, aangezien de import van Argentijnsch lijnzaad hier niet loonde door de preferentiële rechten van 10 pCt., die er op geheven werden. Transacties van eenige beteekenis hebben in ons land in dit artikel echter nog niet plaats gevonden.

Aangezien lijnzaad niet meer rendeert, toonen de fabrieken den laatsten tijd weder meer belangstelling voor andere olie-zaden, zooals soyaboonen en grondnoten en is het dus niet uitgesloten, dat deze artikelen, tenminste als lijnzaad zich op het tegenwoordige prijsniveau handhaaft, zullen profiteeren van het te duur geworden lijnzaad, waarmede de eindproducten als lijnolie en lijnkoeken, geen gelijken tred houden.

BOTER.

In de factoren, welke de huidige constellatie van onze botermarkt in het algemeen bepalen, kwam in het berichtskwartaal niet de minste verandering ten goede. De toestand blijft minstens even precair en labiel als zij was gedurende de hiearaan voorafgaande maanden.

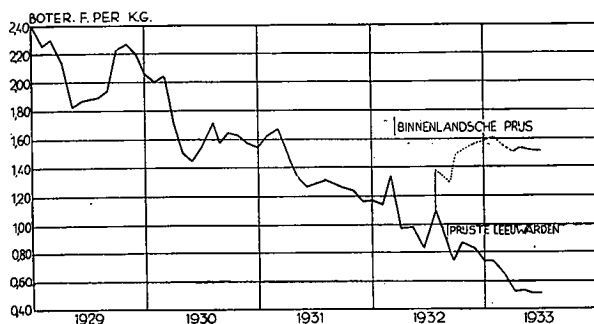
In haar onderdeelen evenwel gaf de markt in de jongste berichtperiode weer een ander en soms een gunstiger beeld dan in het eerste kwartaal.

De productie vertoonde de gewone seizoenstoening. De export was bijzonder groot en de binnenlandsche consumptie bleef abnormaal klein, verminderde zelfs.

Boter in tons.

	Invoer				Uitvoer			
	1930	1931	1932	1933	1930	1931	1932	1933
1e halfj.	742	1.233	3.792	310	21.678	18.007	8.400	17.283
2e „	1.252	2.798	437	—	20.231	14.951	11.977	—
1e kwart.	413	813	3.165	114	8.723	6.936	3.824	6.454
2e kwart.	330	419	627	196	2.956	11.073	4.577	10.829
Jan.	189	423	1.252	15	3.137	2.278	1.060	1.905
Febr. ...	129	260	1.606	58	2.419	1.819	853	1.916
Maart ..	95	130	307	41	3.167	2.839	1.911	2.633
April ..	133	94	266	128	4.014	3.473	1.600	2.407
Mei	76	152	110	21	4.620	4.132	1.881	4.047
Juni	121	173	251	47	4.322	3.468	1.096	4.375

T.a.v. den export van onze boter naar Duitschland kwam in het tweede kwartaal de gelukkige omstandigheid van een botertekort daar te lande te hulp; door de uitvoering van het vetprogram der Deutsche regering — m.n. de contingentering bij de margarine-industrie en de Deklarationszwang t.a.v. de gebruikte vetten in de restaurants en de banketbakkerijen — nam het boterverbruik toe; de binnenlandsche productie bleek, temeer in verband met het late intreden van een voor de melkproductie gunstige weersgesteldheid, niet voldoende om in de behoefte te voorzien. Door een en ander vlotte in den loop van April de boterimporthandel in Duitschland zeer wel. En wat Nederland betreft, bleek in dezen tijd meermalen het toegestane contingent te klein. Einde Mei kwam er een reactie, toen de Deutsche regering maatregelen nam ter zake van de kleinhandels-prijzen. De koopers werden terughoudend, terwijl er, ook mede door den bedoelden regeeringsmaatregel, nog al wat aanbod in Duitschland zelf moet zijn losgelaten van partijen, die door speculanten in den loop der voorafgaande weken waren opgehouden. De prijzen brokkelden eenigszins af en de vraag stond zelfs op een moment nagenoeg stil. Eerst tegen het einde van het kwartaal werd de toestand overzichtelijker en leefde de handel weer op.

Onze afzet op België, ook een land, waar de boterimport wordt gecontingenteerd, doch waarbij de individuele importeurs de contingenten krijgen toegewezen en niet het exportland, is het gehele kwartaal door slepend geweest en ondervond, m.n. in de maand Mei, de Deensche concurrentie, tengevolge van de daling van de Kroon. In Juni schrompelde de afzet tot een minimum ineen.

Naar Engeland was, sedert Mei de uitvoer van Nederlandsche boter van beteekenis. De groote voorraden koloniale boters, welke in April nog zwaar op de markt en de prijzen daar drukten, raakten in Mei geplaatst. Vooral in Juni, toen het Pond aantrok, werd onze handel op Engeland beter en konden de Nederlandsche omzetten zich bij aantrekkende prijzen handhaven.

Niet minder opvallend dan de grootere boterexport in dit kwartaal, is het uitermate ongunstige verloop bij den afzet in het binnenland. Deze vertoonde zelfs een opmerkelijken achteruitgang. De binnenlandsche handel is gedurende het berichtskwartaal — afgezien van een voorbijgaande opleving tegen Paschen — bij aanhouding slepend en uiterst onbevredigend geweest. In Mei werd zelfs hoe langer hoe meer boter beneden Leeuwarder-Commissienoteering verkocht. Een toestand, welke alleen verklaard kan worden door de hooge boterprijzen voor den verbruiker en het groote mengpercentage van boter in het concurrerende vetproduct.

KAAS.

Aan het begin van het berichtskwartaal stond de markt nog midden in de moeilijkheden, welke na het afloopen der Deutsche douane-overeenkomsten met ons land en met Zweden door de daarop gevolgde scherpe Deutsche invoerrechtverhoogingen op kaas in den afzet naar Duitschland, verreweg ons belangrijkste kaasexportgebied, waren ontstaan. Het duurde tot eind April vooraleer er een nieuwe aanvullende overeenkomst op het Nederlandsch-Deutsche handelsverdrag tot stand kwam en waarbij onze kaasexport op dit land tot 1 Januari 1934 werd geregeld. Gedurende deze eerste maand van het kwartaal ondervonden vooral de kaasmarkten, welke in hoofdzaak op de Deutsche markt zijn aangewezen, een zeer ongunstigen invloed. Ongetwijfeld had de verwarde toestand, welke door de Deutsche maatregelen in het leven geroepen was, nog veel ernstiger gevolgen op het marktverloop gehad, indien van Nederlandschen kant niet spoedig regeling was opgetreden. Begin April is van den kant der Crisis-Zuivel-Centrale een beperking der kaasproductie ter hand genomen. Voorts kon vanwege het C.Z.B. in de eerste dagen van April de uitvoer van het doaunecontingent kaas van 1919 ton — hetwelk Nederland nog, volgens de Finsch-Deutsche kaasovereenkomst van 1930, was overgebleven — op gang worden gebracht. Door een en ander zijn de ergste stoornissen in den handel vermeden kunnen worden.

Met Mei trad de nieuwe kaasregeling met Duitschland in werking. Deze bepaalt, dat vanaf 1 Mei tot en met 31 December van dit jaar ons land 50 pCt. van hetgeen het gemiddeld in de overeenkomstige maanden van 1931 en 1932 naar Duitschland heeft geëxporteerd tegen het oude invoerrecht van 20 Mark per 100 KG. mag uitvoeren; daarenboven 20 pCt. van hetgeen gemiddeld in de overeenkomstige maanden van 1931 en 1932 naar Duitschland is geëxporteerd mag uitvoeren tegen een invoerrecht van 50 Mark per 100 KG. Op hetgeen boven deze percentages wordt uitgevoerd, moet het autonome invoerrecht betaald worden, dat momenteel 60 Mark per 100 KG. bedraagt. Van de hoeveelheid, welke tegen 20 Mark mag worden uitgevoerd, moet Nederland evenwel een zoodanig quantum aan Finland afstaan, dat de geheele export aan harde kaas van dit land tot een maximum van 1910 ton per jaar tegen 20 Mark kan geschieden, een hoeveelheid, welke voor Finland n.l. in zijn bovenbedoelde handelsovereenkomst met Duitschland is vastgelegd. In hoeveelheden uitgerekend, komt deze regeling er voor ons land op neer, dat er voor dit jaar nog pl.m. 16.000.000 KG. kaas tegen gereduceerd tarief (van gemiddeld 29 Mark) kan worden uitgevoerd.

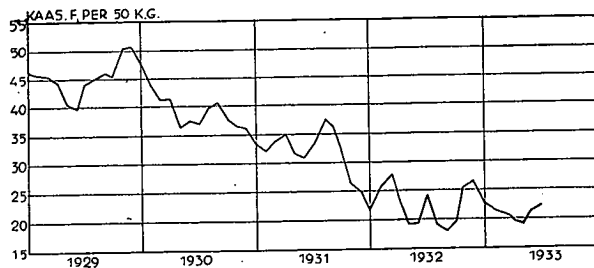
Vergeleken met den toestand, welke zonder een handelsovereenkomst voor onzen kaasexport dreigde te ontstaan, een behoorlijke vooruitgang, hetgeen

Kaas in tons.

	Invoer				Uitvoer			
	1930	1931	1932	1933	1930	1931	1932	1933
1e halfj.	308	274	239	162	44.031	41.364	36.603	30.989
2e „	377	336	249	—	49.744	45.027	40.535	—
1e kwart.	171	148	128	90	20.176	18.934	16.302	15.953
2e kwart.	138	127	111	72	23.854	22.430	20.301	15.036
Jan.	71	50	37	27	7.468	6.741	5.883	4.910
Febr.	44	41	44	26	6.109	5.845	5.457	5.232
Maart ..	56	57	47	37	6.599	6.348	4.962	5.811
April ..	48	46	37	25	7.027	6.988	6.397	4.438
Mei	49	36	38	25	8.172	6.815	6.299	5.064
Juni	41	45	36	22	8.655	8.627	7.605	5.534

niet heeft nagelaten eenige opluchting op onze markten te brengen. Kortom tijd, gedurende de eerste weken van Mei, was er een beslist goede stemming waar te nemen. Ondanks het toenemend aanbod konden de prijzen weer wat monteeren. Het is intuschen in dit kwartaal gebleken, dat de Deutsche protectionistische maatregelen weinig of geen gunstigen invloed op de kaasprizen in Deutschland hebben vermogen uit te oefenen. Half Mei trad er eenige aarzeling in en daarna sloeg de tendens bij onvoldoende vraag om; de prijzen vielen weer terug, zelfs tot onder het uiterst lage peil van Maart.

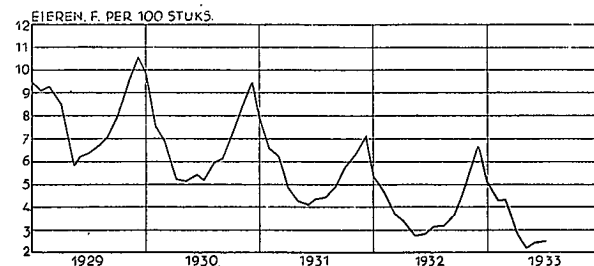
Op de markten, waar de invloed van de Deutsche vraag van geen of geringe beteekenis is, was het verloop gedurende het geheele kwartaal bevredigend te noemen en gingen de prijzen bijna ononderbroken in opwaartsche richting.

EIEREN.

Uitvoer van Eieren in schaal in tons.

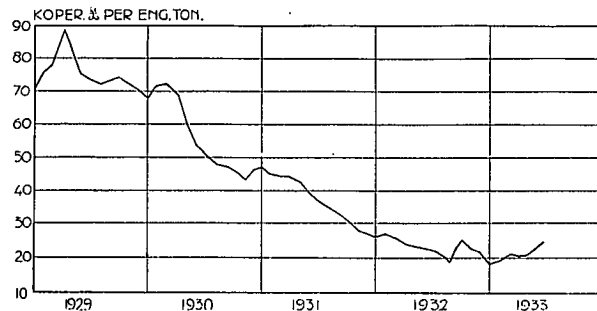
Jaar	Versche eieren			Koelhuis-eieren	Kalk-eieren en op andere wijze geconserv. eieren
	Totale uitvoer	Waarvan naar			
		Duitschland	Groot-Britannië		
1920	433	—	441	—	30
1923	13.522	—	11.383	107	1.374
1925	43.864	31.492	11.826	1.359	3.129
1926	53.598	38.632	14.571	2.258	2.940
1927	63.904	45.593	16.580	3.880	2.714
1928	66.762	46.782	17.716	6.032	2.829
1929	71.827	52.329	16.977	6.872	2.886
1930	76.073	50.888	21.260	6.595	2.285
1931	77.958	52.687	22.117	6.586	1.655
1932	75.020	62.667	10.223	3.964	1.076
1e kw. '31	20.113	13.094	6.481	320	547
„ '32..	18.776	16.489	1.832	671	334
„ '33..	15.880	14.053	1.318	18	32
1e halfj. '31	47.675	32.056	13.396	334	547
„ '32	48.374	40.904	6.065	700	334
„ '33	31.325	24.374	4.211	134	32

KOPER.

Bij ons laatste overzicht was er reeds een lichte prijsstijging op de kopermarkt merkbaar. De val van den Dollar echter heeft sterk medegewerkt aan een verder oploopen der koperprijzen. De stijging van de koperprijzen loopt niet parallel met den gedeprecieerden Dollarkoers, hetgeen zeer zeker voor een deel is terug te voeren op het feit, dat het publiek in grondstoffen heeft belegd uit angst voor een daling der valuta.

In hoeverre de mededeeling van Roosevelt, dat Amerika er niet aan denkt om den Dollar te stabiliseeren, van invloed zal zijn op een verdere prijsstijging der grondstoffen, dient te worden afgewacht. Er is natuurlijk een groot gevaar verbonden aan het feit, dat iedere daling van den Dollar het publiek naar een speculatie in grondstoffen drijft, want men kan, zooals vanzelf spreekt, niet steeds doorgaan den Dollar te depreciëren, daar hieraan ook eens een einde moet komen.

Wij geven hierbij nog eenige cijfers over het verbruik van koper in Amerika in 1932:

In de electrotechnische en telefoonindustrie is in 1932 in totaal verbruikt 158.000 ton tegenover 317.000 ton in 1931 en 552.000 ton in 1929. Het koperverbruik in dit half jaar is nu reeds beduidend hooger dan in het vorige halfjaar, zoodat men voor 1933 met veel gunstiger cijfers kan rekenen. Het beteekent echter wel een sterke achteruitgang der bedrijvigheid, indien men ziet, dat in 1932 circa de helft verbruikt is ten opzichte van 1931.

Een andere tak van industrie in Amerika, de automobielenijverheid, geeft hetzelfde beeld:

ten opzichte van een verbruik van 61.000 ton in 1931 staat een verbruik in 1932 van 32.000 ton tegenover een verbruik in 1929 van 138.000 ton.

Van het totaalverbruik van koper in Amerika, neemt de electriciteits- en telefoonindustrie, wat het percentage betreft, de voornaamste plaats in, t.w. rond 44 pCt. ten opzichte van andere industrieën, zoodals de automobielenindustrie, bouwnijverheid, enz.

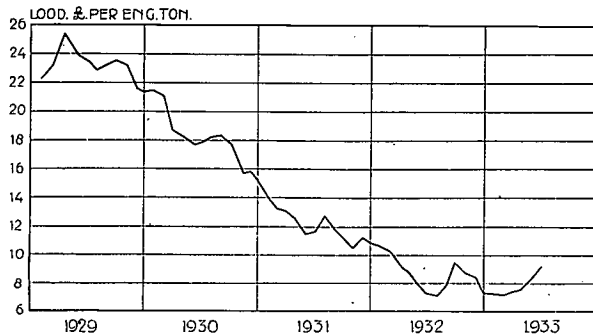
Hierbij geven wij een staatje van de koperproductie in metrieke tons der voornaamste landen, waarbij een sterke achteruitgang zichtbaar is; alleen Rusland vormt hierop een uitzondering:

	1929	1931	1932
Noord-Amerika, incl.			
Mexico, Canada en Cuba	1.133.998	674.147	385.024
Zuid-Amerika	378.212	271.563	127.902
Rusland	37.034	31.097	32.024
Afrika	156.547	153.618	128.788

LOOD.

De loodprijzen zijn, evenals alle andere materialen, onder invloed van de waardedaling van den Dollar gestegen en wel met circa £ 3.- ten opzichte van de prijzen van einde Maart. Dit is een sterke stijging, welke ongelijk evenredig is aan de daling van den Dollar en vermoedelijk is terug te voeren op angst van de diverse beleggers, die ertoe zijn overgegaan hun overtollig geld in goederen te beleggen. Natuurlijk was de algemeene bedrijvigheid in Amerika ook een stimulans voor deze prijsstijging.

Het loodverbruik in Amerika over het jaar 1932 geeft in bepaalde industrieën een sterke daling te zien, b.v. in de electricische industrie, waar lood gebruikt

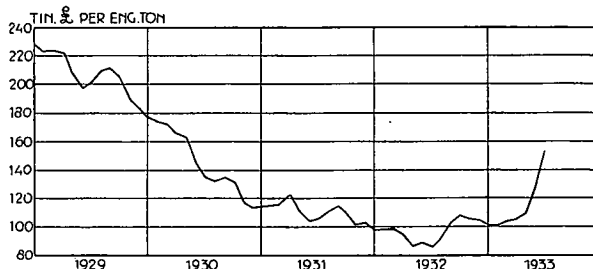
wordt voor de bescherming van draad en kabels, liep het verbruik van 117.000 op 55.000 tons terug. Dit beteekent een daling van meer dan 50 pCt. De daling daarentegen in de batterijen-industrie bedroeg slechts 20.000 tons, nl. 157.000 tons voor 1931 en 137.000 voor 1932. De productie van lood is ook verder gedaald, hetwelk duidelijk uit onderstaand staatje blijkt:

	1929	1931	1932
Noord-Amerika, incl.			
Mexico, Canada	1.017.329	722.314	508.692
Europa	415.749	401.702	362.181
Australië	177.268	155.682	189.221

TIN.

De in het eerste kwartaal van dit jaar ingetreden lichte verbetering op de tinmarkt accentueerde zich meer en meer naarmate het tweede kwartaal verliep. Terwijl de voorraden bevredigend bleven afnemen, steeg de tinprijs tot een in de laatste paar jaren ongekende hoogte.

Was in April de gemiddelde cash-prijs voor Standard-tin te Londen nog £158.-/4 (£111.4/4 goud), in Mei was deze prijs reeds gestegen tot £186.5/10 (£128.16/6 goud), terwijl Juni een gemiddelde te zien gaf van £220.1/8 (£153.6/7 goud). De hoogste dagprijs bedroeg £227½ op 9 Juni.

Wat de zichtbare voorraden betreft, deze bedroegen per eind vorige kwartaal 51.705 tons en daalden met ruim 5.000 ton tot 46.632 ton per eind Juni. De totale afnemering dezer voorraden bedraagt thans bijna 14.000 tons, sedert eind April 1932 het hoogste punt bereikt werd.

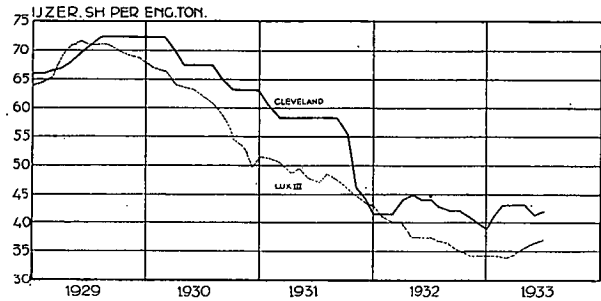
Deze gunstige toestand, welke zich op de tinmarkt heeft ontwikkeld, moet vooral worden toegeschreven aan de grootere vraag naar dit metaal in Amerika, doch in hoeverre deze verband houdt met de werkelijke behoefte, kan op het oogenblik nog niet juist beoordeeld worden. Vast staat echter, dat de beide voornaamste tin-consumeerende industrieën, nl. de blik- en de automobiëlindustrie, in den laatsten tijd een beduidende toeneming der bedrijvigheid melden.

Een overzicht van de exporten der vijf bij het restrictie-schema aangesloten landen volgt hieronder. De Juni-cijfers zijn thans nog niet bekend.

	1932					1933				
	1 tons	1 tons	1 tons	1 tons	1 tons	1 tons	1 tons	1 tons	1 tons	1 tons
Nederl.-Indië	15.427	1.382	1.312	1.249	1.307	1.232				
Malakka	28.408	2.439	2.219	1.565	2.671	1.990				
Bolivia	20.583	1.057	1.339	1.204	1.224	1.230				
Nigeria	4.099	375	317	257	321	461				
Siam	9.261	874	540	1.096	830	788				
	77.778	6.127	5.727	5.371	6.353	5.701				

IJZER.

In het verstreken kwartaal is er eenige kentering op de ruwijzermarkt te bespeuren geweest. Terwijl de prijs van Lux. 3 op de exportmarkt in het eerste kwartaal van 1933 eenige stijging en daling toonde, is hij in de afgelopen drie maanden voortdurend vaster geweest. Aan het begin van April was de prijs 35/6 fob. Antwerpen. Nu mag als respresentatieve notering 37/- aangenomen worden. Er is echter buitengevoon weinig exporthandel in dit product, zoodat aan de notering niet veel meer dan nominale waarde gehecht mag worden.

Zoals in het vorige overzicht reeds werd medegedeeld, werden de besprekingen omtrent de oprichting van verkoopkantoren voor stalen halffabrikaten en producten door de landen aangesloten bij het Internationale Ruwstaalkartel herhaaldelijk afgebroken. In April en Mei kwam men echter zoover, dat de vertegenwoordigers der aan de besprekingen deelnemende landen verklaarden op 1 Juni verkoopkantoren voor verschillende producten, waaronder stafijzer, in werking te zullen stellen. In de practijk is echter niets anders gebeurd dan dat er voor de betrokken producten officiële prijzen zijn vastgesteld en dat de Belgische producenten, die nog niet landelijk georganiseerd waren, thans een binnenlandsch kartel gevormd hebben (Cosibelge). De vaststelling van prijzen en exportquoten levert nog tal van moeilijkheden op en er zal nog wel eenige tijd over heen gaan, voordat er van een glatte werking der verkoopkantoren sprake kan zijn. Dit neemt niet weg, dat in eenige maanden tijds het prijsniveau van eenige voorname staalproducten belangrijk gestegen is. Stafijzer noteert nu officiële 60/- goud fob. Antwerpen tegen 46—47 sh. goud drie maanden geleden. Hoewel de prijs van 60/- reeds een maand lang geldt, is de belangstelling van den exporthandel nog altijd gering.

Intusschen heeft echter de vraag naar staal op de binnenlandsche markt van Frankrijk een aanmerkelijke opleving ondergaan, zoodat het peil van de staalmarkt ook hier gestegen is. Dientengevolge werd de aandacht der Fransche staalproducenten geleidelijk op staal en ruwijzer voor de staalbereiding geconcentreerd, gedeeltelijk ten koste van de productie van gieterij-ijzer, die in den loop der crisisjaren door verschillende staalproducenten ter hand genomen was. De besprekingen tusschen de gieterij-ijzerproducenten omtrent de oprichting van een nieuw O.S.P.M. zijn wel herhaaldelijk mislukt, maar het contact ging nimmer verloren en de kansen voor de stichting van een Fransch verkoopkantoor voor gieterij-ijzer schijnen er beter dan ooit voor te staan, nu de gelegenheidsproducenten (de staalfabrieken) langzamerhand de productie van gieterij-ijzer opgeven.

Deze factoren hebben een vastere stemming op de Fransche markt voor P.L. No. 3 teweeg gebracht, hetgeen op zijn beurt weer een gunstige uitwerking op de Belgische markt had. P.L. No. 3 noteerde begin April nog gemiddeld Fr. Frs. 200, thans gemiddeld Fr. Frs. 212.50 basis Longwy voor levering in Frankrijk; voor België bedraagt de notering B. Frs. 300—325 (was 300 Frs.) fob. grens.

De toestand op de Engelsche markt is veel minder bevredigend. Sinds de prijsverhooging voor ruwijzer in Januari is de positie van de ruwijzerproducenten

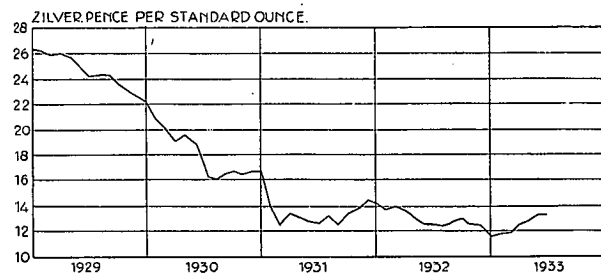
in het Cleveland district slechts luttel verbeterd. De zeer geringe voortbrenging is in het eerste kwartaal een kleinigheid uitgebreid en de weinig omvangrijke voorraad is tot nog kleinere proporties teruggebracht. Maar dat is ook op en al. In tegenstelling met de vraag naar staal gedooft die van ruwijzer nog altijd geen uitbreiding van eenige beteekenis van de productie. De opbrengst van gieterij-ijzer op de binnenlandsche markt is tengevolge van de prijsverhoging in Januari, die eerst geruimen tijd daarna — na het afloopen van verschillende contracten — uitwerking had, iets hoger geworden. Zij worden vastgesteld door de Cleveland Ironmasters' Association en bedroegen gedurende het geheele kwartaal thans 62/6 franco Tees; 64/6 franco elders N.O. kust; 62/9 franco Glasgow en 59/9 franco Falkirk. De prijzen voor de genoemde Schotsche centra zijn thans met 2/3 verhoogd. Bij overeenkomst met de overige groepen van ruwijzerfabrikanten in Engeland en Schotland is het geheele land thans in prijszones verdeeld, zoodat de eertijds zoo fnuikende concurrentie der Britten onderling opgeheven is. Ook ten aanzien van den invoer van Britsch-Indisch ruwijzer bestaat een overeenkomst met de Indische producenten. Op de exportmarkt wordt het Cleveland-product tegen prijzen, die ver onder het inheemsche prijspeil liggen, aangeboden. Tot dusver met weinig succes. Wel rekende men erop, dat de handelsovereenkomst met Denemarken, Zweden en Noorwegen ook den verkoop van ruwijzer in die landen zou vergemakkelijken, maar tot op heden is hiervan weinig gebleken.

Terwijl de vraag naar stalen producten op de Duitse markt toegenomen is, is dit met ruwijzer nog geenszins het geval. Hierbij moet men bedenken, dat de voorraad een kleine millioen ton bedraagt. De prijssituatie is ongewijzigd gebleven. De kortingen op de officiële prijzen, ingesteld met het doel de buitenlandsche concurrentie te bestrijden, werden gehandhaafd.

Tenslotte nog een overzicht van de ruwijzerproductie in West-Europa in de eerste vijf maanden van 1933 (× 1000 metr. ton), waaruit blijkt dat de Belgische en Engelsche voortbrenging bij die van verleden jaar is achtergebleven, de Duitse en Fransche productie echter omhooggegaan is. In totaal is de West-Europeesche productie iets gestegen.

	5 mnd. 1933	5 mnd. 1932
Frankrijk	2.535	2.338
Saargebied	619	574
Duitschland	1.957	1.720
Engeland	1.579	1.647
België	1.203	1.231
Luxemburg	853	774
Totaal West-Europa ..	8.746	8.284

ZILVER.

STEENKOLEN.

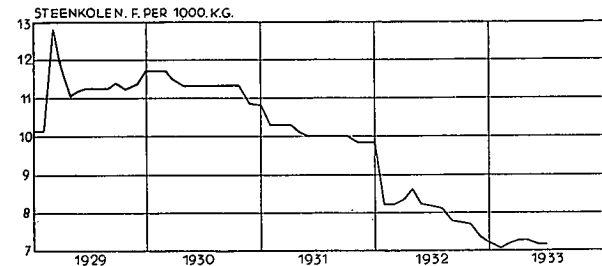
Gedurende het tweede kwartaal van 1933 waren de resultaten in de kolenindustrie lang niet bevredigend, ofschoon er voor sommige producenten reden tot een weinig optimisme was. Engeland bracht verschillende handelsverdragen tot stand, waardoor belangrijke orders door de Engelsche mijnen geboekt werden, welke voorheen in Westfalen en Polen terecht kwamen.

De „Coal Mines Act” bleef officieel nog steeds gehandhaafd, maar algemeen veronderstelt men geheime prijsvereenkomsten tusschen mijnen en kolenhande-

laren, waardoor de minimumprijzen practisch in vele gevallen van geen beteekenis meer zijn. Bij c.i.f. verkoopen is de contrôle op minimumprijzen geheel onmogelijk en bij f.o.b. leveringen kunnen partijen altijd wel een middel vinden om tot overeenstemming te komen. Dit alles zal waarschijnlijk leiden tot spoedige verandering resp. verdwijning van de „Coal Mines Act”. In den laatsten tijd hoorde men zooveel klachten over den slechten gang van zaken, dat men geneigd is verbetering te zoeken door internationale samenwerking. Een internationaal productie-programma — in overeenstemming met de wereldbehoefte — zou tot groote verbetering en stabilisatie van den kolenhandel kunnen leiden, maar de weg daarheen zal lang en moeilijk zijn. Thans vechten de producenten der verschillende landen hevig om elke inschrijving, met het gevolg, dat de prijzen vaak onder kostprijs liggen, terwijl de exporteurs dan nog dikwijls zelf het vrachtrisiko loopen, waardoor dikwijls verliezen van beteekenis geleden worden.

In April vertoonde Wales een laag exportquantum, maar in Mei en Juni was er meer bedrijvigheid, waardoor gesproken kon worden van een krachtige opleving, gepaard gaande aan een verhoging van den gemiddelden exportprijs in Mei tot 16/3/4.

De nationale loonregeling voor Engeland kwam nog steeds niet tot stand.

Het congres der Britsche mijnwerkersfederatie nam een resolutie aan, waarin geëischt wordt, dat de algemeene staking zal worden afgekondigd, wanneer Engeland ooit zou overgaan tot het verklaren van den oorlog. Een op zichzelf niet onsympathiek gebaar en een middel, dat misschien kan bijdragen tot het behoud van den vrede.

Tusschen Engeland en Ierland bestaat die vrede nog steeds niet, zoodat Westfalen en Polen langzamerhand vasten voet in Ierland krijgen.

In Westfalen hebben „Umbildung”, Gleichschaltung” en „Der Ruf des Kanzlers” wel bedrijvigheid veroorzaakt, doordat de mijnen werk gezocht hebben en tot vernieuwingen overgegaan zijn, waardoor meer arbeiders te werk gesteld konden worden, maar de voorraden bleven groot, evenals de concurrentiestrijd, waardoor de prijzen laag bleven. Het verlies op Scandinavische markten is niet denkbeeldig.

Alhoewel ook Polen veel afzetgebieden in Scandinavië verloor, konden de mijnen in Mei toch nog meer produceeren dan in April, nl. 58.868 ton méér, hetgeen op meer vraag wijst. Inderdaad is dit ook het geval, als gevolg van de werkelijk lage prijzen der Poolsche kolen.

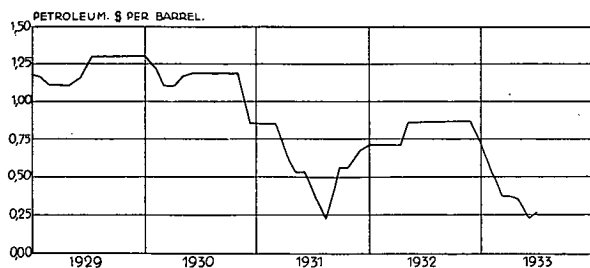
In Nederland werden mijnwerkers ontslagen, toen de vraag naar huisbrandkolen verminderde. De prijzen zijn stabiel in het binnenland, de mijnen produceeren normaal, exportprijzen zijn laag tengevolge der hevige concurrentie op de buitenlandsche markten.

PETROLEUM.

In de afgelopen maanden valt eene gebeurtenis die, indien niet alle teekenen bedriegen, bestemd is, om op de toekomst der Amerikaansche petroleumindustrie — en deze is nog steeds verreweg de belangrijkste der wereld — een grooten invloed uit te oefenen: de aanneming der National Industrial Recovery Act door het Amerikaansche Parlement. De bepalingen van deze wet zijn voor alle takken van nijverheid van het grootste belang; maar slechts een

enkele industrie wordt door deze wet aan een speciale contrôle onderworpen: de petroleumindustrie. Wat deze laatste betreft, en slechts met haar hebben wij ons hier onledig te houden, wordt in de wet bepaald, dat het transport van petroleum en haar derivaten door middel van pijpleidingen of op andere manier kan worden verboden, indien deze olie werd gewonnen in strijd met de restrictiebepalingen der verscheidene olie-staten der Unie. Voorts kunnen de tarieven der pijpleidingen worden gecontroleerd en deze laatste, indien na een onderzoek blijkt, dat zij zich aan „monopolistische practijken” hebben schuldig gemaakt, van de haar controleerende moedermaatschappijen worden gescheiden. Natuurlijk gelden daarnaast nog alle andere bepalingen der Recovery Act, en dus moest ook de petroleumindustrie een „Code of fair competition” uitwerken. Zij heeft niet geaarzeld, zulks te doen en slechts enkele dagen na aanneming der wet heeft de industrie den inhoud dezer Code, die van een andere en veel doeltreffendere strekking is, dan de enkele jaren geleden gepropageerde „Code of Ethics” of „marketing code”, nagenoeg eenparig aangenomen.

Nadat, gedeeltelijk ook omdat de autoriteiten in den staat Texas een veel te hoog productiecijfer hadden toegestaan, de Amerikaanse petroleumproductie van 1.698.150 vaten dagelijks gedurende de laatste week van 1932 was gestegen tot 2.733.850 barrels dagelijks in de week eindigende 12 Mei, is sindsdien een — alhoewel soms onderbroken — teruggang der productie te constateeren, die in de op 22 Juni geëindigde week tot 2.513.600 barrels dagelijks is gedaald. Daarmede beweegt zij zich nog op een te hoog peil, echter is een verbetering der situatie toch onmiskenbaar. Ook de benzinesituatie is verbeterd, en de voorraden zijn sinds 25 Maart, waar zij (vóór het begin van de voorjaars- en zomercampagne) 40.719.000 barrels hadden beloopten (tegen 46.728.000 een jaar tevoren) tot 30.164.000 barrels eind Juni 1933 (39.913.000 eind Juni 1932) gedaald. Deze feiten, en de verwachting van een drukker automobielgebruik tengevolge van de opleving in het Amerikaanse bedrijfsleven, hadden een verbetering van nagenoeg alle prijzen voor ruwe olie en petroleumproducten tot gevolg. Slechts tot op zekere hoogte schijnt deze prijsstijging (in papier dollars) een consequentie der dollardepreciatie te zijn, waaraan men haar misschien in de eerste plaats zou willen toeschrijven. Het bewijs voor de tegenovergestelde opvatting schijnt ons daardoor te worden geleverd, dat de prijsverhoging slechts acht weken na het loslaten van den gouden standaard, dus pas in de tweede helft van Juni, is begonnen. Ruwolie in het Mid-Continent, die op 17 Juni nog maar \$ 0.25 per barrel noteerde, is tot \$ 0.38 eind Juni opgelopen; de benzineprijs, die voor het prijsgeven van den gouden dollar 3¼ à 4 d.c. had beloopt, is daarna ingezakt tot 3% à 3½ d.c., maar sindsdien tot 4¼ d.c. opgelopen enz. Indien de aanpassing van de productie aan het nu gelukkig niet meer dalende verbruik tengevolge van de nieuwe wettelijke bepalingen een feit wordt, mag men nog hogere noteringen verwachten, die echter voor de Europeesche markten door de depreciatie van den dollar althans gedeeltelijk zullen worden gecompenseerd.

De Roemeensche petroleumproductie is, zoals na de opzegging der overeenkomst met de groote con-

cerns moest worden verwacht, belangrijk gestegen, al bleef de vermeerdering aanvankelijk tot 20.500 à 21.000 ton, later tot 22.000 ton per dag beperkt, tegenover een overeengekomen hoeveelheid van 18.700 ton, hetgeen misschien iets beneden bleef van wat gevreesd moest worden. Wellicht zal de Amerikaanse productieregeling ook een hernieuwing der conventie met de Roemenen tengevolge kunnen hebben, al werden de besprekingen, die einde Juni daaromtrent moesten plaats hebben, nog opgeschorst.

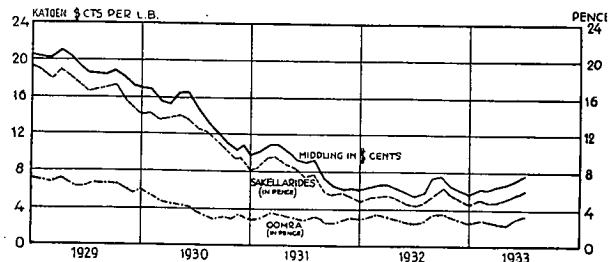
De situatie in de Russische petroleumindustrie schijnt ook teekenen van verbetering te geven. Het feit, dat tusschen de Britsche en de Russische regering vrede betreffende het oordeel in het spionageproces kon worden gesloten, heeft tot de opheffing van het embargo op Russische goederen geleid, zoodat Russische petroleum weer vrijelijk in Groot-Brittannië kan worden ingevoerd, hetgeen niet zonder consequenties voor de marktsituatie aldaar zal blijven.

In Duitschland werden de benzineprijzen in sommige gedeelten van het land iets verlaagd, naar het heet, om de prijzen meer uniform te maken.

KATOEN.

Prijzen van ruwe katoen hebben in het afgelopen kwartaal zeer sterk gefluctueerd en zijn bijna zonder onderbreking sterk gestegen. In de eerste helft van April was het verschil betrekkelijk gering, doch na de daling van den dollar-koers zijn alle Amerikaanse goederenprijzen sterk omhoog gewerkt en de prijs van ruwe katoen heeft daarop geen uitzondering gemaakt. Bepaalde hausse-factoren waren er overigens niet, daar de voorraden nog zeer groot blijven en ook de vooruitzichten van den nieuwen oogst vrij gunstig zijn, indien men tenminste niet zou trachten, deze door ingrijpende regeeringsmaatregelen kunstmatig te beperken.

De termijnnotering voor October New-York, die op 1 April 6,71 bedroeg, was eind Mei tot ruim 9 d.c. gestegen en op 30 Juni tot 10,22 d.c., terwijl de Rotterdamse notering voor Middling per ½ KG. van 20% c. op 1 April gestegen is tot 24% c. op 30 Juni. Ook in goud-valuta is de prijs dus belangrijk hooger geworden.

De berichten uit de katoenindustrie zijn in de meeste landen wat beter en vooral in de Vereenigde Staten is het verbruik van ruwe katoen over de maand Mei zeer sterk gestegen. Of zulks zal blijven doorgaan, zal men moeten afwachten, daar het thans moeilijk te beoordeelen is, of de groote vraag naar manufacturen in de Vereenigde Staten te wijten is aan een speculatieve vlucht in de goederen dan wel aan een bonafide vraag voor consumptie.

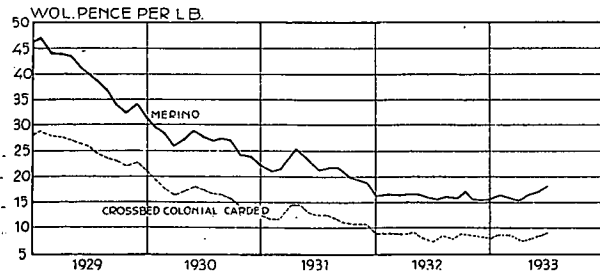
Wat den nieuwen oogst betreft, zijn er thans maatregelen gaande om een gedeelte van den aanplant om te ploegen tegen een compensatie aan de boeren. Of deze pogingen tenslotte succes zullen hebben, zal moeten worden afgewacht, doch de geheele toestand is zeer onzeker, al moeten wij wel aannemen, dat men in de Vereenigde Staten met alle macht zal trachten, de goederenprijzen verder omhoog te drijven.

WOL.

De stemming op de wolmarkt was in den aanvang van het kwartaal rustig, werd echter gedurende het verdere verloop steeds meer geanimeerd om tenslotte

aan het eind een buitengewoon opgewekt karakter te krijgen.

De prijzen stegen oorspronkelijk langzaam; later vlugger, en staan oogenblikkelijk op een peil, dat, al naar gelang de kwaliteit, 20 tot 40 pCt. boven de prijsbasis aan het eind van het 1ste kwartaal 1933 ligt.

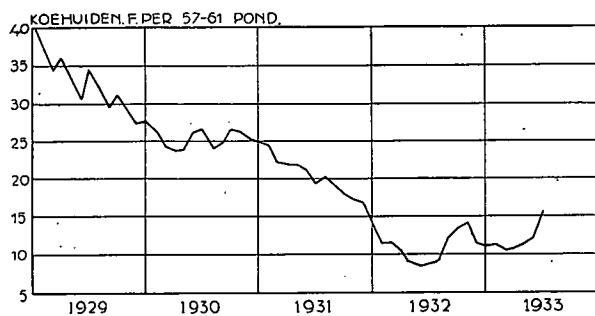

De sterke opleving en prijsstijging hadden twee redenen:

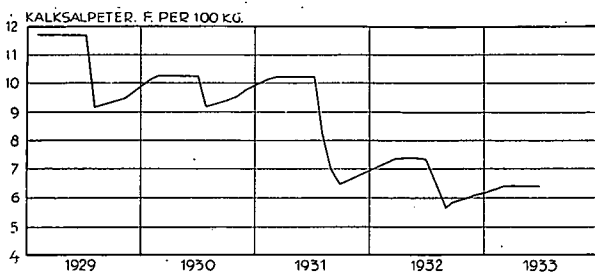
- 1o. inflatie-vrees;
- 2o. werkelijk zeer veel beteren afzet aan den allerlaatsten verbruiker en wederaanvulling der bijna volkomen uitgeputte voorraden bij handel en industrie.

De omzet was gedurende de boven aangegeven periode groot, althans voorzover nog wol van het afgevoerde seizoen ter beschikking was. Gedurende de laatste maand nam de omzet speciaal ten aanzien van halffabrikaten en eindproducten buitengewoon in omvang toe.

KOEHUDIDEN.

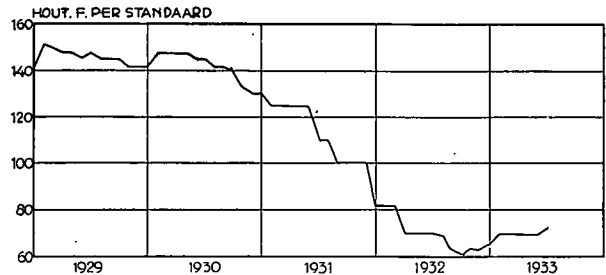
KALKSALPETER.

HOUT.

De algemeene toestand van de houtmarkt toont den laatsten tijd wel eenige verbetering. Door het Engelsche embargo op Russisch hout waren de importeurs wel genoodzaakt zich zooveel mogelijk te dekken in Finland en Zweden, waardoor het verkoopcijfer in die landen op 1 Juli belangrijk hooger was dan op dien datum verleden jaar nl. resp. 575.000 stds. van Zweden en 675.000 stds. van Finland. Het directe gevolg was, dat de prijzen in de exportlanden hooger liepen. Er wordt op het oogenblik niet onder f 75.— aangeboden voor basis 7 f.o.b. De groote afladers noteeren zelfs nog hoogere prijzen, die evenwel nog niet worden betaald. Finland is voor vuren hout vrijwel uitverkocht en komt misschien later in het seizoen nog aan de markt. Ook de Russen hebben gemeend van de gelegenheid gebruik te moeten maken en hebben op 16 Juni jl. hun prijzen verhoogd tot f 83,50 basis 7 c.i.f. Nederlandsche havens met f 5.— en f 8.— hooger voor de breedere maten en f 3.— afgaand voor het smalle hout. Het geheele

voor het najaar disponibele kwantum is er vlot ingegaan en wordt aangenomen, dat er in Nederland op het oogenblik 180.000 stds. Russisch hout zijn gekocht tegen verleden jaar ca. 150.000 stds. Het is mogelijk, dat er nog voor late verschepping een zeker kwantum wordt aangeboden, doch dat zal nooit groot worden, ook al in verband met de opheffing van het Engelsche embargo.

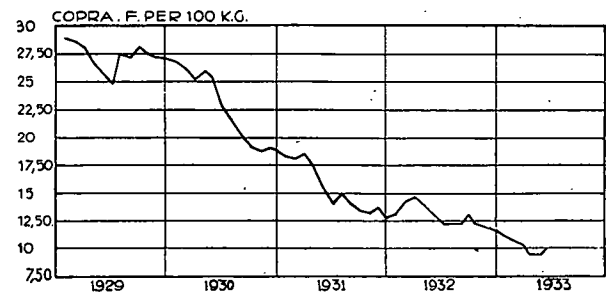

Naar Nederland hadden reeds groote verscheppingen plaats, ook al omdat naar Engeland zoo goed als niets werd verladen, doch ons land zal voorloopig wel op den achtergrond treden, daar er de Russen natuurlijk heel veel aan is gelegen zooveel mogelijk den achterstand in den export naar U.K. in te halen.

Wat den verkoop in Nederland betreft, is er op het moment nog al bedrijvigheid in de bouwerij enz., zoodat van de aangevoerde partijen een flink gedeelte direct kon worden afgeleverd. Men vreest evenwel, dat die bedrijvigheid slechts van voorbijgaanden aard zal zijn.

COPRA.

De markt voor copra bleef gedurende de maanden April, Mei en Juni, op enkele uitzonderingen na, tamelijk gedrukt. In het algemeen genomen bleef het aanbod uit het Oosten tamelijk ruim, terwijl de invoerbelemmeringen in de verschillende landen de vraag

eerder kleiner deden worden. Stoomend goed, vooral op Nederland, is zeer moeilijk te verkoopen; op Hamburg was er steeds regelmatig vraag. In vergelijking met de laagst bekende prijzen is de markt wel iets hooger, maar veel te beteekenen heeft de stijging nog niet.

KOFFIE.

In den loop van het tweede kwartaal daalde de nootering van loco Robusta slechts van 23½ op 22½ ct. per ½ K.G., doch die van loco Superior Santos daalde niet minder dan 5 ct., namelijk van 27 op 22 ct. Dat de waarde van Robusta zoo weinig vermindert, vindt zijn oorzaak in het feit, dat de voorraden in het productieland nog altijd zeer klein zijn en dat de aanvoeren uit den nieuwen oogst nog moeten afkomen. De groote vermindering in de waarde van Santos koffie is het gevolg van de geweldige daling van den dollar. Aan het einde van het kwartaal zijn de kost- en vrachtaanbiedingen uit het Braziliaansche productieland in dollars nog vrijwel gelijk aan die, waartoe in het begin van het kwartaal werd aangeboden, terwijl de dollar in het einde van Juni hier op 1.97 genoteerd stond tegen 2.48 op 1 April. Dat het verlaten van den gouden standaard door Amerika en de daaruit gevolgde daling van den Amerikaanschen wisselkoers voor koffie, in tegenstelling met bijna alle andere artikelen, geen prijsstijging in

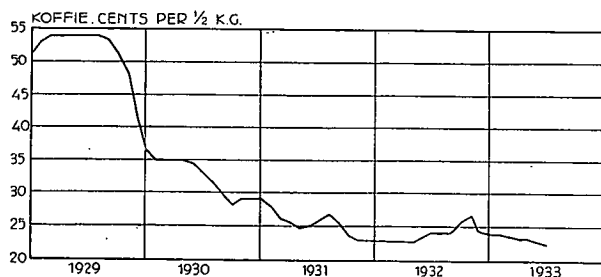

dollars tengevolge heeft gehad, is uitsluitend te wijten aan het vooruitzicht op een abnormaal grooten Braziel-oogst 1933/34, waardoor de kans op verbetering van de reeds zoo slechte statistische positie van het artikel zeer klein, om niet te zeggen nihil, schijnt te zijn.

De handel was in Europa en in de Vereenigde Staten gedurende de afgelopen drie maanden bijna onafgebroken lusteloos en de zaken beperkten zich ook thans in de meeste gevallen tot voorziening in het voor de consumtie hoogstnoodige.

De kost- en vrachtaanbiedingen van Brazilië daalden voor goed beschreven Superior Santos van 9.80 goud-dollar op 7.50 goud-dollar per cwt. (9.90 papier-dollar) en voor Rio type New-York 7 met beschrijving van 8.45 goud-dollar op 6.25 goud-dollar (8.20 papier-dollar), alles prompte verscheping.

De cijfprijzen van Robusta op prompte verscheping van Nederlandsch-Indië daalden voor Robusta W.I.B. f.a.q. van 22 ct. op 20 ct. per ½ K.G. Die van ongewasschen Palembang Robusta daalden van 17½ op 13¼ ct.

De noteeringen aan de Rotterdamsche termijnmarkt zakten voor de dichtbijzijnde maanden ongeveer 4½ à 5 ct. en voor de verder verwijderde maanden ongeveer 2½ à 3 ct. per ½ K.G. in.

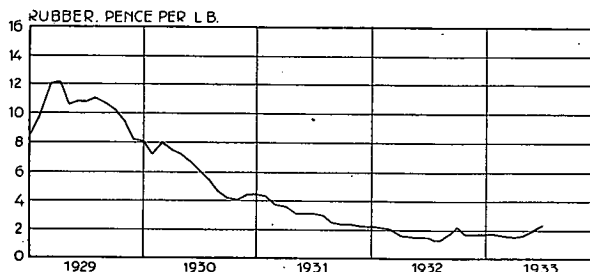
RUBBER.

Ook gedurende het tweede kwartaal van 1933 stond rubber, om deze formule weer eens te gebruiken, „in het teeken der restrictie.” Sommige concrete feiten zijn op dit gebied te vermelden. Tal van tegenstanders der restrictie zijn tot aanhangers dezer gedachte geworden, en het bestuur der Int. Ver. voor de Rubbercultuur en andere cultures in Ned.-Indië heeft zich tot twee keer toe met dit vraagstuk bezig gehouden. Het resultaat der besprekingen was, dat de restrictiegedachte niet slechts principiëel werd goedgekeurd, maar dat ook een plan werd ontworpen, dat de toestemming van het bestuur moet hebben gevonden. Dit plan heet te zijn gebaseerd op de potentiële productie, waardoor dus ook met de belangen der jongere aanplantingen en met die der eigenaren van tuinen wordt rekening gehouden, alwaar door een bijzondere selectie of door andere methodes een bijzonder hoog rendement wordt verkregen of zal worden verkregen. Het bekende struikelblok van de meeste oude restrictie-plannen, de inlandsche productie, hoopt men ook op de een of andere manier onschadelijk te kunnen maken, zonder de belangen der inheemsche bevolking te schaden. Een werkcmité, waarin vier Nederlanders en een vertegenwoordiger der Fransch-Belgische rubberbelangen zitting hebben, terwijl vier verdere plaatsen aan de vertegenwoordigers der Rubber Growers Association werden voorbehouden, werd benoemd.

Wat de houding der betrokken regeeringen, dus van de Britsche en de Nederlandsche, betreft, staan deze nog steeds meer of min op het oude, reeds in het vorig overzicht gememoreerde standpunt: geen principiële afwijzing dezer plannen, maar medewerking alleen bij uitvoering van een plan, dat redelijke kans op volledig succes heeft. De Britsche regeering heeft zulks nog kort geleden herhaald, nagenoeg te gelijker tijd, toen de landvoogd in Indië verklaarde, dat men nu dicht bij de verwezenlijking dezer plannen stond dan ooit gedurende de laatste anderhalf

jaar. En tenslotte heeft de repatriërende Directeur van het Departement van Landbouw, Dr. Bernard, verklaard, dat onder den invloed der zoo sterk veranderde omstandigheden ook de Ned.-Indische regeering haar standpunt toch inzover had gewijzigd, dat zij niet meer op een plan aandringt, dat 100 pCt. succes belooft, maar met iets minder zal tevreden zijn. Het is mogelijk, dat Dr. Bernard ook als adviseur der regeering in het moederland zal optreden.

Intusschen waren de restrictiegeruchten samen met een toeneming der werkelijke en der te verwachten consumptie vooral in de Ver. Staten in staat een belangrijke verbetering van den rubberprijs te bewerkstelligen.

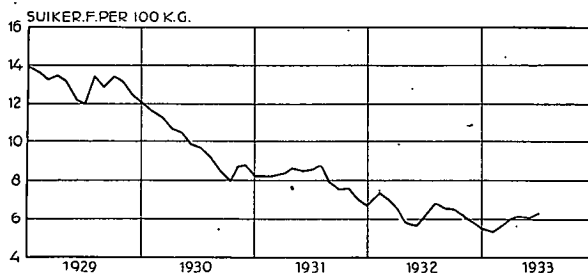

Uit Amerika werd voor de maand Mei een verbruikstaxatie van niet minder dan 44.000 ton bekend, terwijl de schattingen voor Juni zelfs een cijfer van 50.000 ton noemen, hetwelk niet veel minder is dan de gemiddelde maandelijksche wereldconsumptie in het afgelopen jaar. Het spreekt vanzelf, dat een dergelijk verbruikscijfer niet nalaten kan indruk te maken op producenten en consumenten, en daardoor ook den prijs moet beïnvloeden. Intusschen valt op te merken, dat ook de rubberproductie gedurende de laatste maanden is gestegen, en b.v. de afscheep van bevolkingsrubber der zes voornaamste havens van Nederlandsch-Indië van 4.502 ton in Februari tot 10.294(!) ton in Mei is gestegen, terwijl de ondernemingsrubber van Java en Madoera een exportcijfer van 4.078 ton in Januari en van 6.891 ton in Mei aantoonde. In de Buitengewesten zal de stijging wel in minder vlug tempo zijn verlopen. Ook de export van Ceylon is toegenomen, nl. van 4.641 ton in Januari tot 5.434 ton in Mei. Niettegenstaande ook Malakka een hoog cijfer in Mei aantoonde (42.902 ton, dat echter in Juni tot 41.411 ton terugliep), kan men aannemen, dat in de maand Mei voor het eerst sinds langen tijd het verbruik de productie heeft overtroffen.

SUIKER.

Het afgelopen kwartaal stond in het teeken van de verwickelingen op internationaal monetair gebied. Het loslaten van den gouden standaard in Amerika heeft aldaar een fellen kooplust ontketend voor goederen. Vanzelfsprekend werd de stemming in de andere landen medegesleept, zoodat ook in de overgebleven goudlanden, uit vrees voor inflatie of devaluatie van het betaalmiddel, een uitgesproken kooplust voor goederen ontstond.

In Amerika was de waarde van Cubasuiker aan het begin van dit kwartaal ca. 1 d.c. c. & fr. New-York en aan het einde ca. 1.50 d.c. terwijl de New-Yorksche noteering voor December termijn opliep van 1.18 d.c. tot 1.64 d.c. in het begin van Juni.

Het is opmerkelijk, dat deze prijsstijging veel grooter

ter is dan de achteruitgang van den Dollarkoers. (Dit in tegenstelling met de gevolgen van het loslaten van het Pond Sterling in September 1931).

De daaropvolgende gevoelige reactie in New-York is hoofdzakelijk toe te schrijven aan een tijdelijken stilstand in de daling van den Dollar, terwijl het feit, dat de herziening van het invoorrecht voor Cuba-suiker nog steeds niet aan de orde is, groote teleurstelling verwekte.

De Economische Wereldconferentie te Londen maakte de moeilijke eerste weken door en het werd bij de beraadslagingen over de ontzaggelijk veelzijdige materie „de crisis” hoe langer hoe duidelijker hoeveel schier onoverwinnelijke moeilijkheden in den weg liggen, alvorens van een resultaat gesproken mag worden. Intusschen was er reden om het artikel suiker vooraan te zetten bij de te behandelen onderwerpen; het is immers reeds eerder gebleken, dat men door internationale samenwerking iets voor suiker heeft bereikt. Onmiddellijk werd dan ook besloten om de periodieke vergadering van den Internationalen Suikerraad, niet zooals oorspronkelijk bedoeld te Le Zoute, doch in Londen bijeen te roepen. De Cubaansche delegatie diende een ontwerp-conventie in, die in welwillende overweging genomen werd, terwijl onmiddellijk besloten werd een sub-commissie in te stellen, waarin 22 landen zitting zouden nemen. Het voorstel der Cubanen beoogt de aaneensluiting van alle suikerproducerende landen om te geraken tot een overeenkomst voor den duur van 10 jaar, waarin o.m. bepaald zal worden, dat geen nieuwe fabrieken gebouwd mogen worden, geen nieuwe subsidies toegestaan mogen worden enz.

Een en ander maakte op de markten een aangenamen indruk en een betere stemming was hiervan dan ook het gevolg.

Betreffende de a.s. bietoogsten zijn geen verrassingen meer te verwachten, nadat de groote droogte in het voorjaar schadelijk voor de bieten dreigde te worden, zijn overal tijdig flinke neerslagen ingetreden. Het weer bleef over het algemeen vrij gunstig en het gewas is thans zoover ontwikkeld, dat het vrijwel zeker is, dat met een zeer normalen oogst gerekend kan worden.

Op Java kon de Nivas met vrij belangrijke verkoopen voortgaan tot prijzen variëerend al naar gelang van de bestemming. Gedurende de verslagperiode werden ruim 200.000 tons afgedaan, waardoor het totaal der verkoopen sedert de oprichting der Nivas wordt gebracht op ca. 900.000 tons. Oogst 1931 is thans geheel uitverkocht. De afschepingen van Java bedroegen in April 87.000 tons, in Mei 103.000 tons en in Juni 93.000 tons.

THEE.

Op de theemarkt is in het tweede kwartaal voor het eerst sinds langen tijd een tastbare verbetering ingetreden.

Bedroeg het Amsterdamsche veilinggemiddelde aan het eind van Maart nog 25¼ cts., zoo was het in de eerste veiling van April (6/4) reeds 27½ cts., om het kwartaal te sluiten met 29¼ cts. (dd. 8/6) en 32¼ cts. (dd. 22/6) per h.KG. in entrepôt: Men moet tot Januari 1932 teruggaan om een dergelijk veilinggemiddelde te vinden.

Eensdeels valt deze stijging toe te schrijven aan de internationale uitvoer-bepijking van thee, welke gedurende 5 jaren met medewerking en onder toezicht der desbetreffende Regeeringen, met terugwerkende kracht tot 1 April ll., in Juni tot stand kwam in Nederlandsch-Indië, Britsch-Indië en Ceylon. Voor het eerste restrictie-jaar, loopende van 1 April 1933 tot en met 31 Maart 1934, is besloten den standaarduitvoer te verminderen met 15 pCt.¹⁾

¹⁾ Men zie over dit restrictieplan de beschouwingen onder „Productie en Voorraden”, elders in deze publicatie opgenomen.

Behalve het psychologisch effect van dezen maatregel, vallen als verdere oorzaken dezer prijsstijging aan te wijzen de betere kwaliteit wegens den Oostmoesson op Java, alsmede de wellicht door speculatie gestimuleerde aankopen door de Ver. Staten.

De Batavia afdoeningen lagen belangrijk boven de Amsterdamsche en Londensche noteeringen, hetgeen te verklaren valt uit het feit, dat met het oog op de export-restrictie alle beschikbare thee werd verscheept naar Europa, waardoor landen die, voor hun voorziening op Batavia zijn aangewezen (Australië enz.) hogere prijzen moesten betalen dan in Europa golden, waarheen veel thee, ook door Britsch-Indië en Ceylon, verscheept was.

De vermeerdering van de voorraden komt practisch geheel op rekening van de grootere voorraden in eerste hand. Met het oog op de groote aanvoeren en de vermindering in de toekomst schijnt het aanbod over meerdere veilingen te worden verdeeld en brengen de importeurs niet terstond hun geheelen aanvoer in veiling.

De wereldinvoer van thee (exclusief China), zooals berekend door het Secretariaat der Vereeniging voor de Thee-cultuur in Nederlandsch-Indië, bedroeg gedurende Januari t/m April 102.302.000 KG. tegen 92.692.000 KG. in 1932.

Het veiling-aanbod van thee te Amsterdam bedroeg tot ulto. Juni 186.119 kisten (8.470.837 KG.), tegen 172.034 kisten (7.692.853 KG.) gedurende het eerste halfjaar 1932.

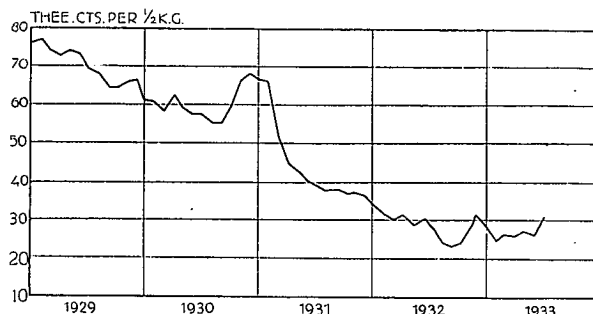
Noordelijk Britsch-Indië voerde gedurende April/Mei 7.534.000 lbs. uit over zee, tegen 8.956.000 lbs. in April/Mei 1932.

Voor Ceylon waren deze cijfers resp. 44.074.000 lbs. en 55.004.000 lbs.

Java exporteerde gedurende April/Mei de volgende hoeveelheden: 10.602.000 KG. tegen 11.429.000 KG. in het vorige jaar.

De Sumatra-uitvoer gedurende April/Mei beliep dit jaar 2.231.000 KG. tegen 2.391.000 KG. in 1932.

De Londensche voorraden bedroegen per ulto. Juni 244.771.000 lbs. tegen 182.249.000 lbs. per ulto. Juni 1932. De afneming in Juni, ten bedrage van ca. 13 miljoen lbs., steekt zeer gunstig af bij die in de voorafgaande jaren.

De totale voorraden in Engeland, opgegeven door den Board of Trade, waren per ulto. Mei 277 miljoen lbs. groot tegen 294 miljoen per ulto. Maart ll.

De voorraden bij het Thee-Etablissement te Amsterdam beliepen op ulto. Juni 115.309 kisten tegenover 95.927 kisten per ulto. Maart. De totale aanvoeren en afleveringen over de beide eerste kwartalen bedroegen resp.: 212.211 kisten (v.j. 163.206 kisten) en 161.139 kisten (v.j. 180.625 kisten).

Volgens gegevens van de Vereeniging voor de Thee-cultuur in Nederlandsch-Indië waren de aanvoercijfers van thee in Nederland over de eerste 6 maanden: 10.720.000 KG. (v.j. 9.189.000 KG.). De invoer tot verbruik bedroeg 3.698.000 KG. (v.j. 6.020.000 KG.) en de uitvoer totaal 3.510.000 KG. (v.j. 3.987.000 KG.).

DE ECONOMISCHE TOESTAND VAN NEDERLANDSCH-INDIË, DUITSCHLAND, GROOT-BRITANNIË EN DE VER. STATEN.

(Samengesteld in overleg met het Centraal Bureau voor de Statistiek te 's-Gravenhage.)

Nederlandsch-Indië.

In de afgelopen maanden heeft zich voor Ned.-Indië een gunstig verschijnsel voorgedaan, namelijk de stijging van de prijzen van enkele belangrijke exportartikelen (tin, rubber, suiker, thee enz.). Voor den omvang van deze stijging, die bijv. bij tin zeer aanzienlijk was verwijzen wij naar de tabel, voorkomende in de paragraaf over den loop der prijzen. Met deze prijsstijging kan meestal geen productie-uitbreiding gepaard gaan wegens de internationale productie-overeenkomsten, waarin thans ook de theeproductenten zijn betrokken. En waar de productie nog vrij kan worden vergroot, zooals bij rubber, beteekent dit nog een nieuwen druk op de prijzen, zolang de voorraden niet zeer aanzienlijk verminderen. De aanzienlijke beperking van de suikerproductie weegt intuschen lang niet op tegen de betrekkelijk geringe prijsstijging, daar de inheemsche maatschappij door de daaruit voortvloeiende loonderving zwaar wordt getroffen en ook op het kapitaal geen of een zeer geringe belooning tegemoet kan worden gezien. Al deze verschijnselen doen hun ongunstige werking op de staatsfinanciën gevoelen, en hebben tot dusverre nog steeds het in evenwicht brengen der begrooting bemmerd.

In overeenstemming hiermede is ook de ontwikkeling van de handelsbeweging. De in- en uitvoer beweegt zich nog steeds in dalende richting, hoewel in Maart een verbetering is ingetreden t.o.v. Februari.

	Eerste kwartaal	
	1933	1932
<i>Uitvoer.</i>		
Gewicht in 1000 tonnen	1.970	2.169
Waarde in mill. guldens	125	176
<i>Invoer.</i>		
Gewicht in 1000 tonnen	479	502
Waarde in mill. guldens	82	118

De daling van den uitvoer is niet algemeen. De uitvoer van enkele artikelen is zelfs zeer belangrijk gestegen, zooals bijv. van thee en petroleum. Bijzonder sterk was daarentegen de daling van den uitvoer van suiker, nl. van 432.117 ton in 1932 tot 261.688 ton in de eerste drie maanden van dit jaar. In verband met den zeer geringen nieuwen suikeroogst staat waarschijnlijk ook de verdere daling van den invoer van machinerieën. Deze tendens zal waarschijnlijk nog wel eenigen tijd aanhouden. Een markant depressieverschijnsel in de inlandsche maatschappij is de nog steeds toenemende achterstand bij de afdeulings- en desabanken.

Duitschland.

Het sterke optimisme, dat in Duitse beschouwingen omtrent de te verwachten ontwikkeling der conjunctuur aan het licht komt, is allereerst gebaseerd op de vermindering der werkloosheid. Einde Juni was, voor het eerst gedurende de laatste jaren, het aantal ingeschreven werklozen beneden de 5 miljoen gedaald. Het aantal tewerkgestelden volgens de statistiek van de ziekenkassen, welke niet onbelangrijk afwijkt van de in onzen conjunctuurstaat afgedrukte gegevens van het Statistische Reichsamt, bedroeg zelfs bijna 1,7 miljoen meer dan aan het eind van Januari 1933.

Bij de beoordeeling van deze cijfers moet men de normale seizoensfluctuaties in het oog houden, daar ieder jaar een belangrijke vermindering van de werkloosheid na de wintermaanden optreedt, om vervolgens plaats te maken voor een kleinere inzinking tegen de herfst. Het maximum der seizoenbedrijvigheid komt ongeveer einde Mei voor. Deze seizoens-

fluctuatie vindt men in de volgende cijfers, ontleend aan het Institut für Konjunkturforschung.

Jaar	(In duizendtallen)		
	Minimaal aantal werkzame arbeid. (eind Jan. of Febr.)	Aantal arbeid. einde Mei	Verschil
1928	16.887	18.559	1.712
1929	15.801	18.779	2.978
1930	16.104	17.256	1.152
1931	13.765	15.197	1.432
1932	11.928	12.744	816
1933	11.487	13.170	1.683

Het jaar 1929 was abnormaal tengevolge van den strengen winter, toen de bedrijvigheid in die periode zeer laag was en dus de stijging tot einde Mei buitengewoon hoog. Een vergelijking met de andere jaren doet zien, dat het peil van 1928, wat betreft de *vermeerdering* van het aantal werkzame personen, nagenoeg weer is bereikt.

De gegevens omtrent de bedrijvigheid brengen aan het licht, dat de productie van kapitaalgoederen in de laatste maanden sterk is gestegen evenals ook die van verbruiksgoederen. Bijzonder krachtig was o.a. de opleving in het bouwbedrijf, hetgeen verband houdt met de werkverschaffingsplannen van de regeering.

Op den duur echter kan de vooruitgang in de industrie van kapitaalgoederen zich slechts handhaven wanneer het verbruik belangrijk toeneemt, zoodat de nieuwgebouwde of herstelde fabrieken afzet voor hun producten vinden en de nieuwgebouwde woningen huurders, in staat om huur te betalen.

Beziet men het werkverschaffingsprogramma der Duitse regeering, dat 1 Juni is gepubliceerd, dan blijkt, dat voorloopig de bestaande tendens van uitbreiding der industrieën van kapitaalgoederen zal worden versterkt. Volgens dit programma zullen openbare werken worden uitgevoerd, voornamelijk wegens worden aangelegd en andere „Tiefbau“-werken, waardoor ca. 400.000 man gedurende 4 à 6 maanden werk zullen hebben. Ongetwijfeld zal nadien een terugslag optreden, wanneer deze werkzaamheden niet worden verlengd. Er zal een sterke algemeene opleving binnen eenige maanden moeten plaatsvinden om een dergelijk aantal personen, die tijdelijk aan openbare werken hebben gewerkt, in het normale bedrijfsleven op te nemen.

De maatregelen van minder verre strekking, die in het werkverschaffingsprogramma zijn opgenomen, hebben betrekking op vrijstelling van belasting voor de bedragen, die in bedrijven voor verbetering der uitrusting worden besteed. Ook hierdoor zal, indien deze maatregel effect sorteert, de vraag naar producten der industrieën van kapitaalgoederen stijgen. Tenslotte is de mogelijkheid geschapen voor trouwlustigen om een leening van 1000 R.M. te krijgen ter aanschaffing van huisraad. Hierdoor hoopt men de in kwijnenden toestand verkeerende industrieën op dit gebied bestellingen te verschaffen. Men schat het aantal huwelijken, dat op die wijze zal worden bevorderd, op 150.000, waardoor tegelijkertijd een grotere vraag naar goedkope woningen zou worden geschapen.

Inclusief de 400.000 man, die aan „Tiefbau“ te werk zullen worden gesteld, en de vermeerdering der werkgelegenheid voor mannen, omdat de gehuwde vrouwen geleidelijk uit het bedrijfsleven zullen worden verwijderd, schat de Minister van Arbeid, Seldte, in Wirtschaftsdienst van 23 Juni jl. het aantal personen, dat door dit programma aan werk zal worden geholpen, op 1,25 miljoen, terwijl dit alles binnen het jaar moet worden bereikt.

Een bijzonderheid is nog, dat de tewerkgestelden aan openbare werken, behalve de vroegere werklozenuitkeering — die tot onderhoud van het gezin zal moeten dienen — slechts voedsel en bons voor kleding ter plaatse zullen krijgen, welke in de magazijnen der werkverschaffing inwisselbaar zullen zijn. De te werk gestelden zullen dus geen geld hebben om

hun inkoop te kunnen verrichten, waar zij dat zouden wenschen. Omtrent de waarde van deze bonnen wordt niets medegedeeld, zoodat niet nagegaan kan worden, wat het loonpeil op deze openbare werken zal bedragen.

Waar de regeering op een dergelijke wijze diep in het economisch leven van het land ingrijpt, moet men bij de bestudeering der conjunctuur niet alleen op de indices van het bedrijfsleven en de beweging daarvan letten, maar ook op de uitwerking van dergelijke regeeringsmaatregelen. De komende maanden zullen doen zien, in hoeverre het doel, dat de Deutsche regeering zichzelf heeft gesteld, kan worden bereikt.

Het algemeene indexcijfer der groothandelsprijzen is van 1 April tot 1 Juli met 3 pCt. gestegen van 90,5 op 93,2 (1913 = 100) en was belangrijk lager dan in het overeenkomstige kwartaal van 1932. Slechts de prijzen van sterk „reagibele” goederen (ijzer- en koperafval, lood, hout, wol, hennep, vlas, huiden) waren hooger. De rentestandaard voor lang credit bedroeg onveranderd 7 pCt., terwijl de banken 1 pCt. deposito-rente vergoedden. Dienovereenkomstig noteerden 4—5 pCt. obligatiën voortdurend belangrijk onder pari, ofschoon hooger dan verleden jaar, toen de rentestandaard 8 pCt. was. In overeenstemming met de algemeene tendens, ook in andere landen, zijn de koersen van aandelen gestegen. De geleidelijke stijging der goederenprijzen, gepaard aan den drang tot renteverlaging, moet op den duur de rentabiliteit der fabrieken gunstig beïnvloeden.

Het is echter onzeker, hoe de toestand zich in dit opzicht verder zal ontwikkelen, omdat de regeering verklaard heeft tegen prijsopdriving ten krachtigste te zullen optreden, terwijl daarnaast op loonsverlaging onder het huidige bewind niet kan worden gerekend, eerder op loonsverhoging.

De buitenlandsche handel van Duitschland ontwikkelde zich belangrijk ongunstiger dan de boven weergegeven binnenlandsche verhoudingen een verschijnsel, waarop door ons reeds in een vroeger bericht werd gewezen. De waarde der ingevoerde goederen was kleiner dan die in het tweede kwartaal van 1932, maar de hoeveelheid was grooter. Zulks was alleen niet het geval met den invoer van levensmiddelen, waarvan de invoer zooveel mogelijk wordt ingekrompen teneinde den binnenlandschen landbouw te beschermen. De totale afwezigheid van goederenvoorraden in Duitschland heeft echter vergrooten invoer van buitenlandsche grondstoffen noodzakelijk gemaakt, toen er eenig teeken van opleving der bedrijvigheid merkbaar werd. De vermeerderde invoer van grondstoffen en hulpmiddelen voor de industrie is voldoende geweest om de vermindering van den import van levensmiddelen, naar de hoeveelheid, op te heffen.

De uitvoer is, zoowel wat het volumen als de waarde betreft, sterk blijven dalen. Dientengevolge vindt men de volgende verhoudingen:

	In Millioen R.M.	
	Periode 1 Jan.—31 Mei.	
	1932	1933
Invoer	2.023	1.731
Uitvoer	2.535	1.993
Uitvoersaldo	512	262

Op grond van dezen achteruitgang van het uitvoersaldo heeft Duitschland thans verklaard niet meer in staat te zijn de noodige bedragen voor rente en aflossing der schulden in buitenlandsche valuta te kunnen overmaken en een transfermoratorium afgekondigd. De verstrekkende gevolgen van invoerbelemmeringen blijken hieruit wel duidelijk. De vermindering van den Duitschen uitvoer is goeddeels veroorzaakt door tegenmaatregelen, die andere landen hebben genomen naar aanleiding van de belemmeringen, die Duitschland aan den invoer in den weg legde.

Het programma van openbare werken zal ongeveer 1,5 milliard R.M. aan uitgaven vereischen. Daarvan zal ½ milliard moeten worden opgebracht door „freiwillige Spende” en door een speciale belasting op

jonggezellen, die voor de leeningen aan trouwlustigen moeten zorgen, terwijl 1 milliard door bankpapier zal worden verschafte, dat de regeering hoopt in den loop van dit belastingjaar geleidelijk terug te ontvangen, resp. op andere uitgaven te besparen. Een Spende van ½ milliard komt ongeveer met de totale maandelijksche Rijksinkomsten overeen.

De toestand in Duitschland kenmerkt zich dus door een sterke daling van het aantal werkloozen, hetgeen de opleving in de industrie weerspiegelt, door een krachtige actie van de regeering om het bedrijfsleven weer op de been te brengen door het uitvoeren van openbare werken en, hetgeen voor ons land wel het voornaamste is, door een verderen achteruitgang van den uitvoer, waarin de tendens tot verdere autarkie tot uiting komt.

Engeland.

De toeneming der bedrijvigheid, die zich in de Ver. Staten en in Duitschland in het tweede kwartaal van dit jaar heeft gemanifesteerd, is Engeland niet geheel voorbijgegaan, maar de teekenen ervan zijn nog zwak en onzeker. Het aantal geregistreerde werkloozen daalde in Mei tot 2,58 miljoen (Mei 1932 2,8 miljoen) terwijl dit aantal in Januari 1933 nog 2,95 miljoen bedroeg. (Januari 1932 2,85 miljoen). Was dus in 1932 nagenoeg geen seizoensinvloed merkbaar, dit voorjaar heeft een opleving gebracht, waardoor ruim 300.000 personen meer te werk konden worden gesteld. De laatstbekende productie-indices, die in den conjunctuurstaat worden gepubliceerd, hebben betrekking op het eerste kwartaal van 1933. Daaruit blijkt, dat de grootste opleving heeft plaatsgevonden in de staal- en katoenindustrie. Vooral de bedrijvigheid in de staalindustrie is merkwaardig. De productie van staal bedroeg van Januari tot Mei 522.800 ton tegen 444.700 ton in dezelfde periode van 1932. Deze stijging is voor een groot deel toe te schrijven aan de verhoogde invoerrechten, want de invoer van ijzer en staal is in de genoemde tijdvakken van 168.300 ton gedaald tot 80.100 ton, dus met meer dan de helft.

De toeneming van de staalproductie houdt tevens verband met de opleving in de bouwbedrijven. Want ook in deze bedrijven is de seizoenopleving dit jaar belangrijk; de werkloosheid is er thans tot op 65 pCt. van die van Januari jl. verminderd, terwijl in 1932 die vermindering over dezelfde periode slechts 15 pCt. bedroeg.

Wat de handelsbeweging betreft, is zoowel de invoer als de uitvoer verder gedaald. De daling van den invoer was grooter dan die van den uitvoer en betrof vooral de fabrikaten en de voedingsmiddelen, in mindere mate de grondstoffen. Daarentegen was van den uitvoer vooral de daling van de fabrikaten groot.

	Export (f.o.b. waarde)		Import (c.i.f. waarde)	
	(in mill. Ponden)			
	Jan./Mei '33	Jan./Mei '32	Jan./Mei '33	Jan./Mei '32
Voedings- en Genotmiddelen	11,2	13,7	137,3	153,6
Grondstoffen ..	18,3	18,2	60,8	75,9
Fabrikaten	112,9	120,1	58,7	69,9
Diversen	4,5	5,3	1,3	3,6
	146,9	157,3		
Buitenl. en koloniale goederen	19,9	25,2		
Totaal	166,8	182,5	267,1	303,0

Het indexcijfer der groothandelsprijzen is, vanaf einde April, met ongeveer 9 pCt. gestegen, bij een practisch onveranderde Pondennotering ten opzichte der goudvaluta's.

De cijfers van de Clearing Banks over Mei wijzen op een kleine uitbreiding der handelsvoorschotten en kunnen misschien als een teeken van een beginnend herstel van vertrouwen worden beschouwd. Het zal van de verdere ontwikkeling afhangen, of dit ver-

trouwen zich zal handhaven. Voorloopig kan het nog niet anders dan een zwakke tendens worden genoemd.

De emissie-bedrijvigheid is zeer bevredigend. In de eerste helft van dit jaar is voor een bedrag van £ 69 miljoen geëmitteerd tegen £ 75 miljoen en £ 71 miljoen in de overeenkomstige periode van 1932 en 1931. Vergeleken met andere landen is deze ontwikkeling zeer gunstig.

Gunstig voor de stabiliteit van het Britsche economisch leven is ook het feit, dat de staatsbegroting in evenwicht is, een gebeurtenis, die thans meer en meer tot de uitzonderingen gaat behooren. Aan den anderen kant had Engeland den voorsprong van zijn valutadepreciatie tegenover de goudlanden nodig om de bedrijvigheid op het bestaande lage niveau te handhaven. Het is daarom te begrijpen, dat de depreciatie van den Dollar in Londen met groote bezorgdheid wordt gadeslagen. Dat Engeland ondanks het verlaten van het goud ook in de toekomst nog voor moeilijke aanpassingsproblemen zal staan, blijkt wel uit het feit, dat de werkloosheid er nog steeds abnormaal groot is; ook al is deze laatstelijk afgenomen, van eene ook maar eenigszins voldoende aanpassing ter arbeidsmarkt kan in Engeland nog volstrekt niet worden gesproken.

Vereenigde Staten.

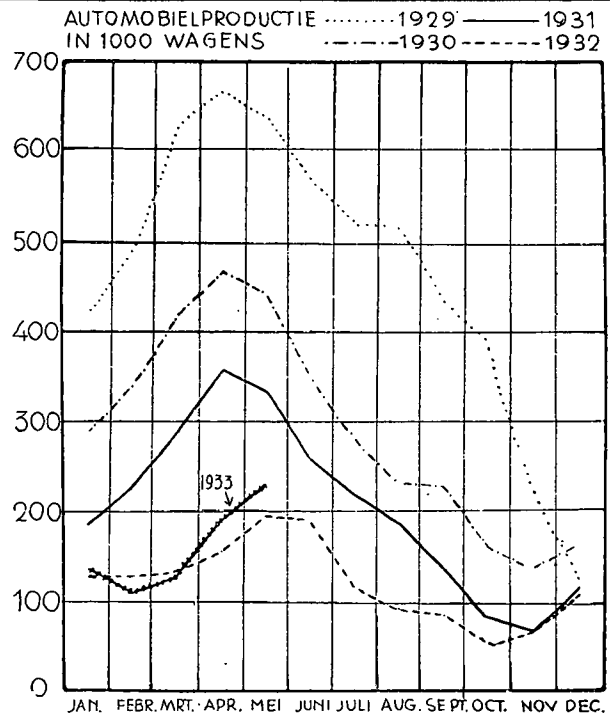
Allerwege houdt men zich thans bezig met de vraag, of de opleving in de industrie een duurzaam karakter zal hebben, dan wel op speculatie berust, zoodat er te eeniger tijd een groote terugslag zal volgen. Dat er een sterke opleving is, behoeft hier niet te worden uiteengezet, daar zulks genoegzaam bekend is. Uit den conjunctuurstaat is de jongste stijging nog slechts in geringe mate af te lezen, daar de productie-indices steeds 2 tot 3 maanden ten achter zijn.

Niet zoozeer het feit van de dollardepreciatie zelf als wel de officiële mededeeling der regeering, dat zij de depreciatie vooralsnog zal voortzetten, moest aanleiding tot groote speculatie geven in verband met de waarschijnlijkheid van een verdere prijsstijging.

De bedrijvigheid in de industrie ondervond hiervan dan ook in sterke mate den invloed. Het aantal werklozen verminderde de laatste maanden naar globale schatting met ca. 1,5 miljoen personen, terwijl de nieuwe openbare werken natuurlijk nog in voorbereiding zijn, zoodat de invloed daarvan op de vermindering der werkloosheid nog niet groot geweest kan zijn. Het sterkst is de vergrooting der productie in de staalindustrie en de automobieliindustrie geweest, en daardoor ook in de bandenindustrie. De staalindustrie werkte begin Juli op 59 pCt. van haar capaciteit (men zie de grafiek elders in dit nummer). De productie van automobielen is eveneens sterk gestegen en bereikte in Mei een niveau, dat boven dat van het vorige jaar lag. De ontwikkeling toont ongeveer een zelfde beeld als in de jaren 1929, 1930 en 1931, met dit verschil, dat in Februari en Maart een daling intrad ten opzichte van Januari, en verder, dat in de genoemde jaren in April de „piek” werd bereikt, terwijl thans de stijging nog niet tot staan is gekomen.

Bij de beoordeeling van het prijsverloop dient de grootste voorzichtigheid te worden betracht. De bekende Moody-index geeft het prijsverloop van een beperkt aantal dagelijks verhandelde stapelartikelen weer, welke prijzen sterk door de speculatie worden beïnvloed. De index der groothandelsprijzen van het Dept. of Labor is gebaseerd op de prijzen van 784 artikelen, en dus veel algemeener. Deze index was, van af begin April tot eind Mei, met 5 pCt. gestegen, van 60,1 tot 63,3. De kleinhandelsprijzen stegen nog minder. De stijging bedroeg, van 15 April tot 15 Mei b.v., slechts 3,6 pCt. De index van de kosten van levensonderhoud worden voor April nog lager opgegeven dan in Maart, (71,5 tegen 71,8).

In hoeverre speculatieve voorraadvorming en bestellingen van den tusschenhandel de tendens tot

prijsstijging hebben versterkt en daardoor de productievermeerdering boven het peil hebben doen stijgen, dat met de consumptievermeerdering in overeenstemming zou zijn, kan thans nog niet worden beoordeeld. Men zal daartoe over de volledige gegevens van een aantal maanden „inflatieregime” moeten beschikken, voordat men in staat is, de werking dezer verschillende factoren te beoordeelen.

De depreciatie van den dollar heeft zich tot einde Mei op de geldmarkt niet doen gevoelen. De bankbiljettencirculatie nam voortdurend af, de deposito's bij banken en spaarbanken namen toe, de rentevoet van daggeld is vanaf begin April, na de heropening der banken, sterk gedaald en door de depreciatie verder niet beïnvloed, terwijl de rentevoet voor time loans zich eveneens in dalende lijn beweegt. Al deze verschijnselen zijn precies het tegendeel van hetgeen inflatie tot gevolg heeft. De banken hebben de vermeerdering van haar liquide middelen gedeeltelijk gebruikt voor den aankoop van staatsobligaties, terwijl de banken buiten New-York ook haar effectenbezit vergrootten. De emissiemarkt had zich, tot einde April, nog niet van de schokken van de bankcrisis hersteld, en het peil der nieuw uitgegeven emissies bleef ver beneden het niveau van 1932. Het waren nagenoeg uitsluitend binnenlandsche, en voor een belangrijk deel obligatie-emissies van staten en gemeenten. Opvallend is de groote stijging der makersleeningen, waaruit wel blijkt, hoezeer de speculatie de laatste maanden is toegenomen.

Wij meenen nog op een factor te moeten wijzen, die van belang kan zijn bij de beoordeeling der industriële vooruitzichten in de Ver. Staten, en wel op de Farm Relief Bill. Volgens deze wet zullen de landbouwers belangrijke toeslagen op hun producten ontvangen, tengevolge van prijsverhoging met behulp van heffingen ten laste van den consument. De Amerikaanse boeren zullen de uitwerking van deze wet eerst bemerken na den komenden oogst, wanneer zij hun producten gaan verkoopen. Men mag aannemen, dat op het oogenblik de boeren wel nagenoeg al hun voorraden reeds lang aan handelaars hadden verkocht, zoodat de handel van de thans ingetreden prijsstijging profiteert, behalve natuurlijk bij melk en vleesch, die het geheele jaar door worden geleverd. Indien dus de Farm Relief Bill de verwachte uitwerking heeft zal de koopkracht van de geheele boerenbevolking gedurende de eerstkomende herfstmaanden sterk toenemen, hetgeen ongetwijfeld een factor tot bestending en versterking der toegenomen industriële productie kan beteekenen.

Productie, Handel en Verkeer.

Main data table with columns: Datum, Productie-index 1) van (Steenkolen, Ruwijzer, Staal, Scheepsbouw, etc.), Buitenlandsche handel 2) (Invoer, Uitvoer), Scheepvaartverkeer (Inkomend, Uitgaand), etc.

1) Productie-index van de London en Cambridge Economic Service, met uitzondering van dien van kunstzijde, welke aan de Board of Trade is ontleend. 2) De cijfers over de jaren 1925-1929 zijn maandgemiddelden. 3) 4 wekelijksch gemiddelde na 1931, dus 13 cijfers per jaar.

Financial data table with columns: Datum, Kapitaalmarkt (Effectenbeurs, Emissies), Geldmarkt (Clearing, Deposits, etc.), Prijzen (Indexcijfers, Voeding-middelen, etc.), Kosten van levensonderhoud, etc.

1) London and Cambridge Economic Service. 2) Volgens Midland Bank Ltd. 3) London Banker's Clearing-House Returns. 4) Wekelijkse gemiddelden. 5) Board of Trade. 6) Ministry of Labour. 7) London and Cambridge Economic Service. 8) Société des Nations.

Publicatie No. 3a

Beschouwingen over een tolunie tusschen Nederland en
België-Luxemburg

door Drs. D. C. RENOIJ (f 4,—)

Publicatie No. 3b en 3c

Beschouwingen over een tolunie tusschen Nederland en
België-Luxemburg

door Drs. D. C. RENOIJ (Twee deelen f 4,—)

Publicatie No. 4

Het verbruik van algemeen benodigde consumptie-
artikelen

door Ir. A. BAARS (f 2,25)

Publicatie No. 5

De verzamelende graanhandel in de Vereenigde Staten
van Amerika, Canada en Argentinië

door Dr. F. L. VAN MUISWINKEL (f 3,50)

Publicatie No. 6

Ontwikkeling en organisatie der Nederlandsche
brouwindustrie

door Dr. G. Z. JOL (f 4,—)

PUBLICATIES VAN HET INSTITUUT VOOR
ECONOMISCHE GESCHRIFTEN:

1. Mr. G. VISSERING: Het vraagstuk van de Geldruimte in Nederland en de Goudpolitiek van De Nederlandsche Bank (uitverkocht);
2. Mr. G. J. FABIUS: Het Bankwezen in Nederlandsch West-Indië;
3. Prof. J. G. DE JONG: De Resultaten van het Nederlandsche Levensverzekering-Bedrijf over de jaren 1912, 1913, 1914 en 1915;
4. Dr. Ch. A. VAN MANEN: Bedrijfsleven en de strijd tegen de armoede in Nederland.

